



การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม  
ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว

PEOPLE MINISTRATIONS ACCORDING TO SANGAHAVATTHU OF THE  
MONKS AT WANGNAMYEN DISTRICT, SAKAEO PROVINCE

พระเทพา สุภเทโว (โตดา)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
พุทธศักราช ๒๕๖๔



การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม  
ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

พระเทพา สุภเทโว (โตดา)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
พุทธศักราช ๒๕๖๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



People Ministrations according to Sanghavatthu of the Monks  
at Wangnamyen District, Sakaeo Province

Phra Thewa Subhadevo (Thoda)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of  
the Requirements for the Degree of  
Master of Arts  
(Buddhist Management)

Graduate School  
Mahachulalongkornrajavidyalaya University  
C.E. 2021

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)





บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์ เรื่อง "การช่วยเหลือแก่กุลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัด สระแก้ว" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ เชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระเมธีธรรมอาจารย์, รศ.ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(อ.ดร.นิกร ศรีราช)

กรรมการ

(พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ประเสริฐ อิลาว)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.ประเสริฐ อิลาว

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระเทพา สุภเทโว)

- ชื่อสารนิพนธ์** : การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม  
ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว
- ผู้วิจัย** : พระเทพา สุภเทโว (โตตา)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์**
- : พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ. ดร., ป.ธ. ๗, พธ.บ. (ศาสนา),  
ศศ.ม. (การบริหารองค์การ), DODT. (การพัฒนาและการปฏิรูปองค์กร),  
Ph.D. (ปรัชญา), DM. (การจัดการภาครัฐ)
  - : ผศ. ดร.ประเสริฐ ธิลาว, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ),  
พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล ๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๖๓ กับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในพื้นที่อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๑๕๐ รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๘ รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาสรุปเป็นความเรียง

## ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = ๓.๗๑$ ,  $S.D. = ๐.๘๐๑$ )

๒. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และพระสงฆ์ที่มีการศึกษาระดับต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว พบว่า ๑. พระสังฆาธิการยังไม่มี การจัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน ๒. พระสังฆาธิการเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีด้านการพูดต่อประชาชน พูดไม่ถูกกาลเทศะ ๓. พระสังฆาธิการ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่อุทิศตน เพื่อชุมชนและสังคมเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ ๑) ควรมีการส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อนในเชิงรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ๒) ควรใช้คำพูดที่ไพเราะในการชี้แนะแนวทางในเรื่องต่างๆ โดยใช้คำพูดที่น่าฟัง ไม่ใช่คำพูดในเชิงตำหนิหรือคำพูดที่ทำให้เกิดความแตกแยก ๓) พระสังฆาธิการ ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความกตัญญูให้เป็นที่พึงทางด้านจิตใจของประชาชนในชุมชนและมีการชี้แนะแนวทางส่งเสริมสัมมาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง

**Research Paper Title** : People Ministrations according to Sangahavatthu of the Monks at Wangnamyen District, Sakaeo Province

**Researcher** : Phra Thewa Subhadevo (Thoda)

**Degree** : Master of Arts (Buddhist Management)

**Research Paper Supervisory Committee**

: Phrasutivirabandit, Assoc. Prof. Dr., Pali VII, B.A. (Religions), M.A. (Organization Administration), DODT. (Organization Development and Transformation), Ph.D. (Philosophy), DM. (Public Management)

: Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao, B.A. (Public Administration), M.A. (Public Administration), Ph.D. (Public Administration)

**Date of Graduation** : July 20, 2021

### **Abstract**

Objectives of this research were: 1. To study the level of opinion of the monks on helping people according to sangahavatthu of the Sangha at Wang Nam Yen District. Sa Kaeo Province, 2. To compare the opinions of the monks on helping the people according to sangahavatthu of the Sangha at Wang Nam Yen District. 3. To study the problem, obstacles and suggestions regarding the people ministrations according to sangahavatthu of the Sangha at Wang Nam Yen District, Sa Kaeo Province

The research methodology was the mixed methods: The quantitative research by survey method, data were collected with questionnaires with total confidence value of 0.963 from 190 samples who were monks observing the rain retreats at Wang Nam Yen district, Sa Kaeo Province and analyzed with social science ready-made programs The statistics used were frequency, percentage, average, standard deviation, and frequency values. One-way variability analysis and the data for qualitative research were collected from 8 key informants by in-depth interviewing and analyzed by content descriptive interpretation techniques.



**Findings were as follows:**

1. The monks had opinions about helping the people according to the sanghavatthu of Sangha at Wang Nam Yen District, Sa Kaeo Province by overall, at high level. ( $\bar{X}$  =3.71, S.D.=0.801)

2. The results of the research hypothesis test showed that monks of different ages, Buddhist lent did not have different opinions on helping people according to the sanghavatthu of Sangha at Wang Nam Yen District, Sakaew Province, rejecting the set hypothesis and monks with different formal education had different opinions on helping people according to the principles of Sangha Dhamma at Wang Nam Yen District Sangha, by overall, with statistically significant level at 0.05, the research hypothesis was accepted.

3. Problems, obstacles and suggestions regarding the people ministrations according to the sanghavatthu of Sangha at Wang Nam Yen District, Sa Kaeo Province were that: 1) The Sangha had not established relief centers within the monasteries to help people in need, 2) Sangha were not good examples for people, speaking harsh words, not appropriate to time and place, 3) The Sangha worked for personal benefits, not as devoted to the community and society as it should be.

Suggestions: 1) There should be a promotion for the establishment of a relief center within monasteries to help people in need in a more concrete way, 2) the Sangha should speak using pleasant words, not harsh words creating conflict, 3) The Sangha should organize activities that promote gratitude to be a psychological refuge of people in the community and provide guidance on ways to promote livelihoods and develop the prosperity of community economy.

## กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จาก พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร. ประธานกรรมการที่ปรึกษา และ ผศ.ดร. ประเสริฐ ธิลาว กรรมการ ที่ปรึกษา ตลอดจนคณาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องหลายท่าน ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณ และขอเจริญพรไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ และขอเจริญพรขอบคุณ คณะผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการต่างๆ ถ่ายทอดองค์ความรู้ การศึกษา ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี ตลอดจนเพื่อนนิสิตทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจและคำปรึกษาดีๆ ที่มอบให้ผู้วิจัยตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ ผศ.ดร., พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร. และขอเจริญพร รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมานุกร, ดร.กาญจนา คำจตุ, ดร.นิกร ศรีราช อาจารย์ประจำคณะ สังคมศาสตร์ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบสอบถามและให้คำปรึกษา แนะนำในการ ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามอันเป็นประโยชน์แก่การทำสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาวิชัย ดิग्ฆปัญโญ เจ้าคณะตำบลวังน้ำเย็น คลองหินปูนเขต ๔ พระอธิการสมพงษ์ จันทวณโณ เจ้าคณะตำบลโนนหมากเค็ง เขต ๓ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ที่เมตตาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือชี้แนะทักษะแนวทางที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณ ญาติธรรมทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ สนับสนุนช่วยเหลือส่งเสริมให้ผู้วิจัยได้รับการศึกษาเพิ่มเติมองค์ความรู้ และกำลังใจจากทุกท่าน ดังกล่าว ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเอื้อเฟื้อเป็นอย่างยิ่ง คุณค่าสิ่งดีงามและประโยชน์ได้อันจะพึงมีจาก สารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอนอบน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา กตเวทิตาคุณ แก่ บิดา มารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ญาติสนิทมิตรสหายทั้งหลาย และผู้มีคุณูปการทุกท่าน

พระเทวา สุภเทโว (โตดา)

๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔

## สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ท
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฒ
<b>บทที่ ๑ บทนำ</b>	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘
<b>บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง</b>	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์	๘
๒.๒ สังคหวัตถุธรรม	๒๕
๒.๓ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๔๖
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๗
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๗
<b>บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย</b>	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๘
๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๖๙
๓.๓ การวิจัยเชิงปริมาณ	๗๑

## สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
<b>บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล</b>	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๘
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือ เกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	๘๐
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ ธรรม ๔ ประการ	๘๑
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือ เกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	๘๖
๔.๕ ผลการทดสอบสมมติฐาน	๙๑
๔.๖ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือ เกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	๑๐๖
๔.๗ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตาม หลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	๑๑๐
๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๒๕
<b>บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ</b>	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๓๑
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๓๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๔๖
<b>บรรณานุกรม</b>	๑๔๘

## สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า	
ภาคผนวก	๑๕๔	
ภาคผนวก ก	หนังสือของความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือวิจัย	๑๕๕
ภาคผนวก ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความ เที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Try Out)	๑๖๐
ภาคผนวก ค	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๖๔
ภาคผนวก ง	หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๖๖
ภาคผนวก จ	แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๖๙
ภาคผนวก ฉ	แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๗๑
ภาคผนวก ช	รูปภาพสัมภาษณ์	๑๗๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๖	

## สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๒.๑	สรุปความหมายเกี่ยวกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์	๑๒
๒.๒	ความสำคัญของงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์	๒๒
๒.๓	สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสังคหวัตถุธรรม	๔๓
๒.๔	สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์	๕๓
๒.๕	สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับสังคหวัตถุธรรม	๖๒
๓.๑	แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย	๗๑
๔.๑	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๘
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวม	๘๐
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับ หลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ในภาพรวม	๘๑
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านทาน (การให้ บริจาคสิ่งของ)	๘๒
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านปิยวาจา (การพูดหวานชวนไพเราะ)	๘๓
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านอัตถจริยา (การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น)	๘๔
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับ หลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านสมานัตตตา (การปฏิบัติตนให้เหมาะสม)	๘๕
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวม	๘๖

## สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือ เกื้อกูล	๘๗
๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของ ผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์	๘๘
๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อัน เป็นสาธารณสมบัติ	๘๙
๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ทั่วไป	๙๐
๔.๑๓ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือ เกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามอายุ	๙๑
๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามอายุ ภาพรวม	๙๒
๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามอายุ ด้านการดำเนินกิจการเพื่อ ช่วยเหลือเกื้อกูล	๙๔

## สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามอายุ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ	๙๕
๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามอายุ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป	๙๖
๔.๑๘ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามพรรษา	๙๗
๔.๑๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามพรรษา ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น	๙๘
๔.๒๐ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามการศึกษา	๙๙
๔.๒๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามการศึกษา ภาพรวม	๑๐๑
๔.๒๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามการศึกษา ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์	๑๐๒



## สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๓	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามการศึกษา ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ	๑๐๓
๔.๒๔	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามการศึกษา ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป	๑๐๔
๔.๒๕	ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตาม สมมติฐานที่ ๑-๓	๑๐๕
๔.๒๖	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านทาน	๑๐๖
๔.๒๗	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านปิยวาจา	๑๐๗
๔.๒๘	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านอรรถจริยา	๑๐๘
๔.๒๙	ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านสมานัตตตา	๑๐๙
๔.๓๐	สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตาม หลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้านทาน	๑๑๑

## สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๓๑	สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ตาม หลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้าน ปียวาจา	๑๑๓
๔.๓๒	สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ตาม หลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้าน อิตถจริยา	๑๑๕
๔.๓๓	สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ตาม หลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้าน สมานัตตตา	๑๑๗
๔.๓๔	สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ตาม หลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้าน การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล	๑๑๙
๔.๓๕	สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ตาม หลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้าน การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์	๑๒๑
๔.๓๖	สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ตาม หลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้าน การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ	๑๒๒
๔.๓๗	สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ตาม หลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้าน ช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป	๑๒๔

## สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๗
๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๒๕
๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย	๑๒๙

## คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

### ๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

#### ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ. มหา (ไทย) ๑/๑๘/๒๓ หมายความว่า ระบุถึง วินัยปิฎกมหาวิภังค์ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๘ หน้าที่ ๒๓ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยใช้ระบบคำย่อ ดังต่อไปนี้

#### พระวินัยปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ. มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวรรค	(ภาษาไทย)

#### พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.สี. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณาสก์	(ภาษาไทย)
อง.เอกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)

## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

##### ๑.๑.๑ ความเป็นมา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มต้นครั้งแรกของพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม “ปฐมเทศนา” หรือธัมมจักกัปปวัตตนสูตร<sup>๑</sup> จากนั้นทรงมอบหมายให้พระภิกษุสงฆ์ จำนวน ๖๐ รูปออกทำการเผยแผ่ และก็ถือว่าเริ่มมีการปฏิบัติงานสาธารณะของพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรก องค์กรทางสงฆ์ในสมัยพุทธกาล<sup>๒</sup> และในท่ามกลางเจ้าลัทธิและศาสดามากมายที่ต่างก็มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับของ ผู้คนในยุคนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่าพระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่ศาสนาขยายได้อย่างรวดเร็วและ กว้างขวางโดยสามารถโน้มน้าวผู้คนในทุกแคว้นแห่งชมพูทวีป ได้หันมารับนับถือพระพุทธศาสนาและ สัมผัสใจเข้ามาเป็นพุทธมามกชน ไม่เว้นแม้แต่ผู้เป็นเจ้าลัทธิหรือนักบวชในลัทธิอื่นจำนวนไม่น้อย ที่มาบวชในพระพุทธศาสนาแล้ว ได้บรรลุมรรคผล ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ บริหาร องค์กร พระพุทธานุภาพ และยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่ศาสนาของพระองค์ได้เป็นอย่างดี<sup>๓</sup> แสดงถึง พระปรีชาสามารถในการบริหารสาธารณะได้เริ่มขึ้นในครั้งแรกและเกิดประโยชน์ต่อชาวโลก ได้เป็น อย่างดี แม้พระพุทธเจ้าจะทรงเป็นพระสัพพัญญู ที่ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ทรงมี อิทธิฤทธิ์เหนือ เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย<sup>๔</sup> แต่ไม่เคยทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์เหล่านั้นมาเป็นอาวุธ หรือ เป็นเครื่องมือไป บังคับให้ผู้ใดมารับนับถือพระพุทธศาสนาของพระองค์ อย่างไรก็ตามทรงใช้ หลักธรรม ให้นำไปใช้ พิจารณาตามหลักความเป็นจริงของพระสัทธรรม เมื่อเห็นว่าพระสัทธรรมของ พระพุทธองค์ทรงเป็นจริงตามที่ประกาศไปแล้ว จึงมีสาวกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

---

<sup>๑</sup> วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐/๑๕.

<sup>๒</sup> พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดรร ธรรมโม), **สังฆาธิปไตย : ระบบปกครองสงฆ์**, (พะเยา : หจก. โรงพิมพ์เจริญอักษร, ๒๕๕๐), หน้า ๕๒.

<sup>๓</sup> พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **เทศน์: การเผยแผ่ที่สำคัญศักดิ์สิทธิ์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสียงเชียงใหม่, ๒๕๕๖), หน้า ๖

<sup>๔</sup> ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒/๓.

อย่างไรก็ตาม งานเผยแผ่ของเราตามพุทธดำรัสว่า “จรธ ภิกขเว จาริกิ พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมปาย”<sup>๕</sup> พระพุทธองค์ตรัสไว้ในคราวส่งพระภิกษุสงฆ์เป็นธรรมทูตชุดแรก ออกไปประกาศพระศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปตามจุดประสงค์ เพื่อการ บำเพ็ญประโยชน์ต่อปวงชน เพื่อการเสริมสร้างความสุขต่อปวงชน และเพื่อเมตตาอนุเคราะห์ ต่อ ประชาชนชาวโลกทั้งปวง<sup>๖</sup> เป็นงานที่พระสงฆ์เราเรียนรู้แล้วจะต้องนำไปปฏิบัติ

การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนของพระภิกษุนั้น อาจกระทบกับความเชื่อเดิมของท้องถิ่น พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์เผยแผ่ธรรม หรือพัฒนาสิ่งต่าง ๆ มิให้ขัดกับความเชื่อของชุมชนเหล่านั้น และให้ปรับธรรมเข้าหาแนวความเชื่อนั้น หรือถ้าแนวความเชื่อเดิม นั้นสามารถทำให้คนเป็นคนดีได้ พระองค์ก็ทรงอนุโลมตามประเพณีการปฏิบัติตนของชาวบ้าน ถ้าประเพณีนั้นมิได้เป็นภัยต่อชุมชนส่วนรวม จากแนวคิดเช่นนี้จึงทำให้พระสงฆ์และประชาชน โดยทั่วไปอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน<sup>๗</sup>

อาศัยเหตุผลดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าพระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์สามารถทำการสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่สังคม เพราะประชาชนในปัจจุบันหรือแม้ในอดีตกาลก็ตาม ยังมีปัญหาและความทุกข์ความเดือนร้อนทั้งทางวัตถุและทางจิตใจอยู่ เพราะความสามารถของรัฐในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชนยังมีไม่ทั่วถึง ผู้ที่เป็นที่พึ่งได้ในยามนี้ คือ พระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้รู้ธรรม สามารถแสดงข้อธรรมอันเป็นที่กังขาของประชาชนให้คลายความกังวลและความทุกข์ใน ชีวิตลงได้พระสงฆ์ไม่ได้มีบทบาทแค่เพียงการเผยแผ่ธรรมะ การให้คำปรึกษาหารือ การให้ การศึกษาเท่านั้น แต่ยังมีพระสงฆ์อีกจำนวนหนึ่ง มีความรู้เรื่องยาสมุนไพร และด้านการรักษาโรค ความรู้เหล่านี้อาจจะ ร่ำเรียนมาสมัยเป็นชาวบ้าน หรือเรียนรู้ขณะเป็นพระภิกษุ เมื่อโรคภัยเกิดขึ้นกับ ประชาชนก็จะเข้าไปขอให้พระสงฆ์ทำการรักษาโรคให้ เพราะการแพทย์ในอดีตกาลยังไม่เจริญแม้ การทำการรักษาโรคนั้น จะไม่ใช่อาชีพของพระสงฆ์ก็ตาม แต่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ของสังคมจำเป็นต้องทำโดยให้อยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย

### ๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว นั้น คณะสงฆ์ผู้เข้ามาอาศัยร่มโพธิ์ของพระพุทธศาสนาได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นจำนวนมาก โดยจัดเป็น

<sup>๕</sup> วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๒/๒๗.

<sup>๖</sup> วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

<sup>๗</sup> ภทพร สิริกาญจน์ “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทของพระคัมภีร์เขียน สุวณโณ ในการพัฒนาชุมชน”, งานวิจัยจากทุนสนับสนุนของสถาบันไทยคดีศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑.

กิจกรรมที่วัดหรือ พระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้ง การสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะ มี ๔ ประการ คือ

- (๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล
- (๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์
- (๓) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ
- (๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป<sup>๘</sup>

การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน จึงเป็นการแสดงถึงบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ไทย ในด้าน สังคม สงเคราะห์ และการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชน ใน การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเอื้อเฟื้อต่อกันและกันทั้งสองฝ่าย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะทำการวิจัยเพื่อศึกษา ถึงการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมในการเกื้อกูลกัน<sup>๙</sup> อันได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา<sup>๑๐</sup> มาใช้ในงาน คณะสงฆ์ เพราะเห็นความสำคัญในการสงเคราะห์ช่วยเหลือชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน เป็นการแสดงบทบาทของภิกษุสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และ สาธารณ สงเคราะห์ โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ เพราะภิกษุ สงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมา ภิกษุสงฆ์ก็ใช้ทำ ประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคล ผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาสดังกล่าว แล้ว การ ช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน จัดเป็นงานให้การสงเคราะห์ ในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวแก่ประชาชนผู้ อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายก ทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไป ซึ่งวัดและคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว เป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดและคณะสงฆ์จะอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ ก็ต้อง พึ่งวัด โดยวัดเป็นศูนย์กลางของสังคม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของ

<sup>๘</sup> พระมหาไชยณรงค์ ภททมนี (เสริมแก้ว), “บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดชลประทาน รังษฤษดิ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕). หน้า บทคัดย่อ.

<sup>๙</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **ธรรมบุญญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

<sup>๑๐</sup> อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐-๕๑.

## ๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว อยู่ในระดับไหน

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้วโดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว มีอะไรบ้าง

## ๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

## ๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

### ๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยเรื่อง “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว” ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับ

### ตัวแปรต้น (Independent Variables) ประกอบด้วย

๑. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม

๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม<sup>๑๑</sup> ได้แก่ ๑. ทาน การแบ่งปันวัตถุสิ่งของ ๒. ปิยวาจา การพูดจาด้วยคำสุภาพ ๓. อุตถจริยา การช่วยเหลือแบ่งเบาภาระ ส่วนรวม ๔. สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย

<sup>๑๑</sup> อ.จ.จตุกก.(บาลี) ๒๑/๓๒/๓๗.



**ตัวแปรตาม (Dependent Variables)** ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของพระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ).<sup>๑๒</sup> ประกอบด้วย

๑. การดำเนินกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล
๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์
๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ
๔. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

#### ๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว” ครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน ได้กำหนดขอบข่ายประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

##### ๑) ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในพื้นที่อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๓๕๙ รูป

##### ๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้เชี่ยวชาญด้านงานสาธารณสงเคราะห์ในคณะสงฆ์ จำนวน ๘ รูป

#### ๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

#### ๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๖๓ ถึง พฤษภาคม ๒๕๖๔ รวมทั้งสิ้น ๑๒ เดือน

<sup>๑๒</sup> พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), การคณะสงฆ์และพระศาสนา.

## ๑.๕. สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว แตกต่างกัน

๑.๕.๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว แตกต่างกัน

๑.๕.๓ พระสงฆ์ที่มีการศึกษามีแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว แตกต่างกัน

## ๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในวิจัยเรื่อง “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว” ผู้วิจัยกำหนดความหมายต่าง ๆ ของการใช้คำในวิจัยดังนี้

**การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล** หมายถึง การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น การปาฐกถาธรรมประจำวัน อาทิตย์และแสดงธรรมในงานศพ การจัดสร้างห้องสมุดของวัดเพื่อให้บริการ การจัดตั้งสถานีวิหุของวัดเพื่อให้อัธธรรมาและการประชาสัมพันธ์ การสร้างห้องกรรมฐานสำหรับพระสงฆ์และประชาชนทั่วไป และการส่งเสริมการสร้างโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

**การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์** หมายถึง การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการและการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การสนับสนุนโครงการวัดปลอดบุหรี่ เป็นวัดต้นแบบในโครงการกฐินปลอดเหล้า การเอื้อเพื่อสถานที่สำหรับตั้งคลินิกชลประทาน การสนับสนุนการสอนฝึกอบรมวิชาชีพ เป็นที่ตั้งศูนย์ประสานงานของกรมควบคุมความปลอดภัย

**การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ** หมายถึง การสร้างถนน สร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ และอื่น ๆ ซ่อนี่ มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นของสาธารณประโยชน์ เช่น การสร้างตึกผู้ป่วยที่โรงพยาบาล การสร้างอาคารโรงเรียน การระดมทุนซื้ออุปกรณ์การแพทย์ให้โรงพยาบาล เป็นต้น

**การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป** หมายถึง การช่วยเหลือประชาชนในการที่ควรช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับภัยพิบัติทั้งด้านไฟไหม้และน้ำท่วม พร้อมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย การสนับสนุนทุนการศึกษาและที่พักพิงแก่เด็กที่ยากจนแต่เรียนดี เป็นต้น

**สังคหวัตถุธรรม** หมายถึง หลักธรรม ๔ ประการ เครื่องยึดเหนี่ยวใจคนและประสาน หมู่ชนไว้ในสามัคคี

๑. **ทาน** หมายถึง ให้ปันคือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วย ปัจจัย สิ้นหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยา

๒. **ปิยวาจา** หมายถึง พูดคำสุภาพไพเราะน่าฟังชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มี เหตุผล เป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความ เข้าใจ ดีสมานสามัคคีเกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. **อัตถจริยา** หมายถึง ทำประโยชน์แก่เขา ช่วยเหลือด้วยแรงกายและขวนขวาย ช่วยเหลือกิจการต่างๆบำเพ็ญสาธารณประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมใน ด้านจริยธรรม

๔. **สมานัตตตา** หมายถึง ปฏิบัติตัวอย่างเสมอต้นเสมอปลายเป็นกันเองไม่ถือตัว เหมาะสมแก่ฐานะของตน แต่งกายสุภาพเรียบร้อยมีสัมมาคารวะให้เกียรติปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับ ลูกค้ำการปฏิบัติโดยเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติมีส่วนร่วมในการรับรู้เพื่อร่วมมือกันในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น

## ๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตาม หลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

๑.๗.๒ ทำให้ทราบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตาม หลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูล ประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

๑.๗.๔ สามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมปรับใช้กับงานคณะสงฆ์ต่อไป

## บทที่ ๒

### แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์ อำเภอน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว “โดยศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น ๕ ส่วน ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสาธารณสงเคราะห์
- ๒.๒ หลักสังคหัตถุธรรม
- ๒.๓ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

#### ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสาธารณสงเคราะห์

##### ๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์

วัดกับบ้าน หรือพระสงฆ์กับชาวบ้านนั้น ไม่ว่าจะครั้งสมัยพุทธกาล หรือสมัยปัจจุบันย่อมต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นสถาบันหลักเป็นสถาบันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีความผูกพันเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และกับชุมชนชาวบ้านมาเป็นระยะเวลายาวนานนับตั้งแต่เริ่มแรกของการมีวัดเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องสาธารณสงเคราะห์ ไว้ดังนี้

สาธารณสงเคราะห์<sup>๑</sup> หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการสงเคราะห์หรือ การช่วยเหลือเกื้อกูลอุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐหรือของเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ซึ่งจะเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไปและการเกื้อกูลทำประโยชน์

---

<sup>๑</sup> พระครูปลัดอาทิตย์ อดตเวที (ซองดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๘๘.

ร่วมกันทั้งให้คำแนะนำสอนความคิดและวัตถุสิ่งของ ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาถือว่าการให้ธรรมเป็นทานย่อมชนะการให้ทานทั้งปวง ฉะนั้นการสอนหนังสือก็ถือว่าการแนะนำที่เกี่ยวกับความรู้ก็จัดเป็นสาธารณประโยชน์ทั้งนั้นการสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะคือ

๑. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เช่น หน่วยอบรม อปต. ห้องสมุดเพื่อประชาชน มูลนิธิเพื่อคนยากจน

๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาวัด เป็นต้น

๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดคลอง การพัฒนาก่อสร้างวัดพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น

๔. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป เช่น การช่วยเหลือผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยากเพราะภัยทางธรรมชาติ เช่น วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย เหล่านี้ถือว่าเป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนอื่นทั้งนั้นรวมไปถึงการสงเคราะห์คนวัยชรา สถานเด็กกำพร้า เป็นต้น

การสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของภิกษุสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะภิกษุสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมา ภิกษุสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคล ผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาสดังกล่าวแล้ว การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายก ทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไปวัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อน ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็เป็นหน้าที่ทางวัด จะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะสามารถจัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่ว่าวัดเป็นของประชาชนเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล ตามประเพณีของชาวบ้านของวัดภิกษุสงฆ์ สามเณร ในวัดอันมีเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครองดูแล รักษาวัด มีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชน ในการทำบุญบำเพ็ญกุศลทั้งที่บ้านและวัด หรือที่อื่นใดในหมู่บ้าน ตำบลที่ตั้งวัดนั้นและหน้าที่จัดการสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ แก่ประชาชน ในส่วนที่อยู่ในสมณวิสัยที่น่าจะจัดได้

การสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานในส่วนไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนนทำสะพาน ศาลาพักร้อนงานนี้จะมี อปต. เข้ามาทำหน้าที่ ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่นการช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดบริหารให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับ

ชาวบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพึ่งมาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวก สบาย ภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่างนิจดูดย<sup>๒</sup>

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ การจัดกิจการอันเป็นประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะมี ๔ ประการคือ<sup>๓</sup>

**๑. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล** ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเอง ซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

**๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์** ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล ขุดสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อเป็นแหล่งอุปโภคและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่นๆ

**๓. การเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ** ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ปลุกต้นไม้ และอื่นๆ

**๔. การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์** ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการคอยช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้และน้ำท่วมพร้อมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนหาอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้าและเด็กด้อยโอกาส หรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชนผู้ประสบภัยพิบัติจากวินาศภัย อุบัติเหตุ และสาธารณภัยซึ่งได้แก่ภัย คือ ความยากจน ความเจ็บไข้

กล่าวถึงความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่างๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัด

<sup>๒</sup> พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม), สารภาค ๑๕, (กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

<sup>๓</sup> พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), การคณะสงฆ์และพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๖๑-๖๒.

จะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้<sup>๔</sup>

การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่โครงการบรรพชาและอุปสมบทพระภิกษุและสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์สามเณรและวัดที่ประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาสภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้ เป็นต้น<sup>๕</sup>

การสาธารณะสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้ เป็นต้น<sup>๖</sup>

งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบท และบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยขาดแคลน วัดเจ้าอาวาส พระภิกษุ เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุม อบรมเยาวชน และประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนการช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้<sup>๗</sup>

สรุปได้ว่า งานสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการที่พระสงฆ์ให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นผู้นำที่สำคัญ และเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น ดังนั้นงานด้านการสาธารณสงเคราะห์

<sup>๔</sup> พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ), การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ ของวัด, ม.ป.ป, หน้า ๑๔.

<sup>๕</sup> พระมหาบัว ปิยวณฺโณ, การจัดระเบียบสังคมวัด, (นนทบุรี : รุ่งโรจน์การพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๓.

<sup>๖</sup> กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๗.

<sup>๗</sup> ไพบูลย์ เสียงก้อง, “หลักการบริหารวัด” วัดพัฒนา ๔๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๖.

ของพระสงฆ์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมาย กฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสมดุลทั้งกาย วาจา และใจอันจะนำความสุข ความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคม ประเทศชาติต่อไป

#### ตารางที่ ๒.๑. สรุปความหมายเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระครูปลัดอาทิตย อดตเวที (ของดี), (๒๕๔๖, หน้า ๘๘).	สาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคล การช่วยเหลือเกื้อกูล อุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐหรือของเอกชนที่ ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือการ ช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ซึ่งจะเป็นสาธารณสมบัติ ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาถือว่าการให้ ธรรมเป็นทานย่อมชนะการให้ทานทั้งปวง ฉะนั้น การสอนหนังสือก็ดีการแนะนำที่เกี่ยวกับความรู้ก็ ดีจัดเป็นสาธารณประโยชน์ทั้งนั้น
พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสสธมโม), (๒๕๔๘, หน้า ๒๕).	คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่นการช่วยเหลือผู้ ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทา สาธารณภัยหรือการจัดการให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขา มีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ ให้กับชาวบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้ง ให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด



ตารางที่ ๒.๑. สรุปความหมายเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณีโย), (๒๕๓๙, หน้า ๖๑-๖๒).	การช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ โดยลักษณะมี ๔ ประการคือ ๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อ สาธารณประโยชน์ ๓) การเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสา ธารณสมบัติ ๔) การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์
พระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปณฺณาสิริ), (ม.ป.ป, หน้า ๑๔).	เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่างๆ แก่ ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไป
พระมหาบัว ปิยวณฺโณ, (๒๕๔๙, หน้า ๒๓).	การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบ ต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการ อุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดู ร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัด ประสบภัยขาดแคลน
กรมการศาสนา, (๒๕๔๐, หน้า ๗).	การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบ ต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย พระสงฆ์เป็นผู้นำ ในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่ที่เป็น ที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้าน อาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน
ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง, (๒๕๔๔, หน้า ๒๖).	งานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม โดย มีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นแกนนำ

## ๒.๑.๒ ความสำคัญของงานด้านสาธารณสงเคราะห์

จากการศึกษาค้นคว้าทบทวนวรรณกรรมเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับความสำคัญของงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ปรากฏพบว่า มีพระมหาเถระ และนักวิชาการ หลายท่าน ได้ให้หลักการและอธิบายไว้ดังนี้

การบริหารวัดบวรนิเวศวิหารด้านงานสาธารณสงเคราะห์ที่สำคัญ ๆ ดังนี้

๑) ตั้งกรรมการสงฆ์ไว้เพื่อปรึษาการวัด เลือกเอาพระผู้ใหญ่ในวัดโดยอนุมัติแห่งสงฆ์

๒) จัดให้พระผู้เป็นกรรมการสงฆ์เป็นเจ้าหน้าที่ทำการจัด แยกเป็นแผนก ดังจัดไว้แล้วครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงครองวัด เติมเจ้าหน้าที่รักษาปูชนียวัตถุ เจ้าหน้าที่รักษาพระอาม เจ้าหน้าที่ดูการนวรรกรรม เจ้าหน้าที่ดูการศึกษา

๓) จัดหน้าที่อุปัฏฐากวัด ให้ทำบัญชีคนเช่า และจำนวนคนเช่า ให้เป็นหลักฐาน ค่าเช่าที่เก็บได้ให้ลงในบัญชีรายได้ และให้เก็บรักษาไว้ที่วัด รายจ่ายก็ให้จดลงในบัญชีมีไวยว้จกรทำการตามแผนก

๔) พระผู้ทำการสงฆ์ให้ได้รับบำรุงโดยชื่อว่า นิตยภัตต์ คฤหัสถ์ผู้ทำการวัดให้ได้รับเกื้อกูล

๕) ให้จัดทะเบียนภิกษุสามเณร เด็กวัดอุปัฏฐาก ภิกษุสามเณร ผู้อยู่ประจำและคนอาศัยชั่วคราว

๖) สำรวจบัญชีเลขวัดให้ได้จริง ไม่มีตัวโดยประการไร ให้จำหน่ายโดยจะแจ้ง

๗) มีการจัดทุกการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรโดยการตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังคำตรัสที่ว่า<sup>๔</sup>

ในสมัยที่ข้าพเจ้าครองวัด การบำรุงรักษาของกลางร่วงโรยลงพระภิกษุมือดีเรกลาภน้อยลง จะฟื้นฟูการถวายของกลางขึ้นไม่สะดวก เมื่อจัดตั้งมหามกุฏราชวิทยาลัยขึ้น คณะกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ได้บอกบุญชักชวนทายาททายาทบริจาครทรัพย์เพื่อบำรุงจัดรวบรวมเป็นสมบัติของวิทยาลัยขึ้นได้ และจัดเป็นทุนนอนจำนวนหนึ่งด้วย สมบัติของวิทยาลัยที่มีใช้ทุนนอนมีคดีย่างของกลางจ่ายเป็นสาธารณแก่วัดทั้งหลายได้ มีทุนมากขึ้นโดยลำดับ ในเวลาการที่วิทยาลัยร่วงโรยลง มีผู้บริจาคเกื้อกูลน้อยนัก นอกจากของหลวงบริจาคประจำปี แม้เช่นนี้ ยังบำรุงการเรียนพระศาสนาอยู่ได้ตลอดมาจนทุกวันนี้ ที่ได้ขยายกว้างขวางออกไปอีกเพราะเหตุแห่งทุนน้อย

แนวความคิดการบริหารวัดด้านงานสาธารณสงเคราะห์ ว่า ต้องปฏิบัติให้ได้ตามหลัก สะอาด สว่าง และสงบ ดังนี้<sup>๕</sup>

<sup>๔</sup> สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, *ตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๘๔.

<sup>๕</sup> สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, *วัดพัฒนา ๕๐*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖-๒๗.

๑) สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ไม่สกปรกรกรุงรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาประสาทะแก่ผู้มาพบเห็น ไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน

๒) สว่าง หมายถึง การจัดวัดที่ดูโปร่ง สบายตาม ไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์ให้สอยสูงสุด

๓) สงบ หมายถึง วัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครม ร่มเย็นเป็นสุข ด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ

ความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่า การสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ใต้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ใต้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสุขสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้<sup>๑๐</sup> และการสาธารณสุขสงเคราะห์ ยังเป็นกิจกรรมการทำงานช่วยเหลือชาวบ้านหรือคนส่วนมากหรือคนทั่วไป หน้าที่ของเจ้าอาวาสตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ข้อ ๔ บัญญัติไว้ว่า “ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล” ความหมายของข้อนี้ คือ ให้วัดกับบ้านต่างถ้อยที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน ชาวบ้านช่วยกันทำนุบำรุงวัด บางคนถึงจะยากจนหาเช่ากินค่า อาศัยกระท่อมที่ชำรุดทรุดโทรมเป็นที่พำนักอาศัย แต่ด้วยแรงศรัทธามีเงินเพียงเล็กน้อยก็บริจาคสมทบสร้างกุฏิ วิหาร ถาวรวัตถุในวัดเพื่อความผาสุกของพระ ทางวัดจึงมีหน้าที่ต้องอำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านบ้าง ในทางที่ขอบนับว่าเป็นงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์โดยตรง<sup>๑๑</sup>

เมื่อกล่าวโดยสรุปว่า การบริหารวัดด้านงานสาธารณสุขสงเคราะห์ว่าควรจัดวัดให้เป็น ๗ โรง คือ<sup>๑๒</sup>

๑) วัดเป็นโรงธรรม ได้แก่ ต้องพัฒนาวัดให้เป็นที่สอนธรรมะ ให้เป็นสถานที่เทศน์ วัดใดไม่มีการสอนธรรมะประชาชน ไม่มีการเทศน์ตลอดจนการไหว้พระสวดมนต์ร่วมกับประชาชน วัดนั้นจะค่อย ๆ เสื่อมไป

๒) วัดเป็นโรงทีม คือ เป็นที่สวดศพ เป็นที่เก็บศพ เป็นที่ฝังศพ นี่เป็นผลประโยชน์ที่วัดจะต้องมีอยู่ และอย่าไปรังเกียจศพ เพราะคนบ้านไหนก็อยากตายอยู่บ้านนั้น อยากจะเผาอยู่วัดนั้น

<sup>๑๐</sup> พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ), การจัดการสาธารณูปการและสาธารณสุขสงเคราะห์ ของวัด, หน้า ๑๔.

<sup>๑๑</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๕.

<sup>๑๒</sup> กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, วัดพัฒนา ๔๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๒-๑๓๘.

๓) วัดเป็นโรงละคร คือ เป็นโรงหนังโรงละคร ต้องจัดที่ส่วนหนึ่งไว้ประจำอย่าไปรังเกียจ โขนหนังละคร เพราะนั่นเป็นการแสดงพื้นบ้าน เท่ากับว่าเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ ได้ศิลปินไว้ใช้งานในงานต่าง ๆ

๔) วัดเป็นโรงพยาบาล วัดจะต้องให้การดูแลเอาใจใส่ประชาชนในเรื่องสุขภาพพลานามัย แต่ก่อนแต่โรมาพระสงฆ์นอกจากมีความรู้ในทางธรรมะแล้ว ท่านมักจะเรียนเรื่องสมุนไพรต่าง ๆ ให้การสงเคราะห์ประชาชนด้วยการบำบัดรักษา

๕) วัดเป็นโรงเรียน ปัจจุบันแม้ไม่ได้สอนในศาลาวัด แต่เจ้าอาวาสจะต้องมีบทบาทในโรงเรียนด้วยการให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียนวัด

๖) วัดเป็นโรงแรม หมายถึง การทำวัดให้เป็นที่ต้อนรับประชาชน เป็นที่ปฏิสันถารเป็นที่พักพิงสำหรับพระอาคันตุกะ หรือเป็นที่พึ่งพิงอาศัยของประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ

๗) วัดเป็นโรงงาน คือ วัดต้องมีการก่อสร้างพระสังฆาธิการแห่งวัดนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระในวัดต้องมีฝีมือ และเนื่องจากวัดมีการก่อสร้าง

นั่นเอง การพัฒนาฝีมือของพระเถระในการส่งไปคุมงาน ไปดูงาน ไปศึกษางานกับช่างหรือการผลิตช่างมีความสำคัญชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดมีวัดและมีบทบาทในการอุดหนุนค้ำจุนวัด ส่วนวัดก็มีบทบาทต่อชุมชนอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกัน ดังปรากฏในสังคาลาวาสสูตร อันเป็นพระสูตรที่ว่าหน้าที่ที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อกันในสังคม โดยได้กล่าวถึงหน้าที่ระหว่างนักบวชกับประชาชนไว้อย่างชัดเจนอย่างเช่น คฤหัสถ์พึงอุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ หรือนักบวชด้วยการกระทำสิ่งใด ๆ ก็ประกอบด้วยเมตตาทั้งการกระทำทางกาย คำพูด ความคิดต้อนรับด้วยความเต็มใจ และอุปถัมภ์ด้วยปัจจัยสี่ ส่วนสมณพราหมณ์ หรือนักบวชทั้งหลาย เมื่อได้รับการอุปถัมภ์บำรุงดังนั้นแล้ว จึงควรแนะนำสั่งสอนให้ชาวบ้านละเว้นจากการทาความชั่ว ดำรงอยู่ในความดีสงเคราะห์อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันดีงาม และบอกทางแห่งการดำเนินชีวิตอันประเสริฐตามหลักพุทธธรรม เป็นต้น พระสูตรนี้ได้แสดงให้เห็นว่าทั้งพระภิกษุสงฆ์ และชาวบ้านต่างก็ต้องเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกัน และกันทั้งสองฝ่ายจึงจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นความสมดุลที่ต่างฝ่ายต่างเต็มใจที่จะพึ่งพาซึ่งกันและกัน<sup>๑๓</sup>

แนวความคิดเกี่ยวกับ หลักการบริหารวัดด้านสาธารณสงเคราะห์สมัยใหม่ ดังนี้<sup>๑๔</sup>

<sup>๑๓</sup> พระมหาทะนงชัย บุรณพิสุทธ์, “บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖), หน้า ๕๔.

<sup>๑๔</sup> สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วัดพัฒนา ๔๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๖), หน้า ๔๖-๔๘.

๑) การสร้างค่านิยม ได้แก่ การสร้างฉันทะให้เกิด ทั้งแก่ผู้บริหารเองด้วย และผู้ที่อยู่ในโครงสร้างการบริหารนั้นด้วย เพื่อให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางระบบ แบบแผนที่ได้วางไว้ เพื่อการบริหารวัด จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

๒) จัดโครงสร้าง ได้แก่ การสร้างรูปแบบระบบการบริหารให้เหมาะสม เป็นไปตามเป้าหมาย หรือจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหารวัดของท่าน

๓) จัดระบบงาน ได้แก่ การจัดการบริหารต่าง ๆ ที่อยู่ภายในวัด ให้เป็นไปอย่างมีระบบ และเป็นระเบียบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและเป็นการง่ายแก่การตรวจสอบ

๔) จัดกิจกรรม ได้แก่ การสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ

๕) บุคลากร ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เป็นสิ่งที่ควรตระหนักอย่างยิ่ง เพราะการบริหารงานของท่านจะสำเร็จหรือไม่ ส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นจึงควรเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสม

๖) เสริมทักษะ ได้แก่ การสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

๗) กลยุทธ์ ได้แก่ วิธีการหรือกลวิธีที่ท่านเลือกใช้ในการบริหารนั้น ระบบ รูปแบบ ต้องเหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว

สรุปหลักการบริหารและการจัดการวัดด้านสาธารณสงเคราะห์ในยุคโลกาภิวัตน์ ไว้ดังนี้<sup>๑๕</sup>

๑) ควรมีการคัดสรรอบรมบุคคล ผู้จะมาบวชในพระพุทธศาสนา ให้เป็นที่มั่นใจที่จะเข้ามาศึกษาธรรม

๒) ต้องมีการศึกษาอบรมธรรมแก่ผู้เข้ามาบวชทั้งก่อน ระหว่างและหลังการบวชด้วย

๓) ต้องมีการปฏิบัติธรรมในระหว่างบวชเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อการเผยแผ่ต่อไปแก่ประชาชน

๔) แต่ละวัดจักต้องให้พระสงฆ์ที่ศึกษาธรรมดีแล้วให้ได้มีโอกาสเผยแผ่แก่ประชาชน เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และต้องพยายามวิเคราะห์หาทางเผยแผ่ธรรมต่อประชาชนด้วยความเมตตาอย่างต่อเนื่องด้วย มิใช่รอให้ผู้มานิมนต์เท่านั้น

<sup>๑๕</sup> คະนิงนิตย๋ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒-๒๖.

๕) กิจกรรมการศึกษาธรรมของประชาชน ควรมุ่งให้การศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ให้พัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ทั้งในการงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยหลักการแห่งความไม่ประมาทและหลักการแห่งการพึ่งตนเอง

๖) ศาสนาเป็นที่พึงทางใจ ดังนั้น การปกครองสงฆ์ให้มีพฤติกรรม และการกระทำที่เหมาะสม นับเป็นเรื่องสำคัญเบื้องต้นที่พระทุกรูปพึงปฏิบัติ เจ้าอาวาสควรดำเนินการให้พระทุกรูปในสังกัดมีภาพลักษณ์ที่ดี เมื่อประชาชนพบเห็นจักเกิดความศรัทธา ถือเป็นกาเผยแผ่พระพุทธศาสนาเบื้องต้นแล้ว

๗) พระควรยึดหลักการเผยแผ่ธรรมด้วยหลัก ๖ ประการ ดังนี้

- (๑) ห้ามปรามการทำความชั่วทั้งมวล
- (๒) ส่งเสริมให้กระทำความดีทั้งมวล
- (๓) ให้ได้ฟังและได้รู้ธรรมที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง
- (๔) ช่วยเสริมในสิ่งที่ประชาชนได้ยินได้รู้แต่ไม่เข้าใจให้เข้าใจ
- (๕) ให้คิดอนุเคราะห์ผู้อื่นด้วยเมตตา ปรารถนาดี
- (๖) บอกทางสวรรค์ คือ ทางดำเนินชีวิตที่ดี ถูกต้อง ให้ประชาชน

๘) การเผยแผ่ธรรมควรศึกษากลุ่มคน หรือบุคคลเป้าหมาย วิเคราะห์การนำเสนอธรรมให้เหมาะสมต่อสภาพ เหตุ ผล ตน ประมาณ กาลเวลา ชุมชน และบุคคล เป็นสำคัญ

๙) เจ้าอาวาสทุกแห่งควรปกครองดูแลพระสงฆ์ สามเณร ไวยาวัจกร ศิษย์วัด ผู้อาศัยในวัดหรือเกี่ยวข้องกับวัด ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนผู้พบเห็น และมาติดต่อกับวัด

๑๐) จักต้องพยายามบริหารวัดให้มีอาคารสถานที่อาณาบริเวณ เหมาะสมต่อการศึกษาและปฏิบัติธรรมทั้งในส่วนของพระภิกษุ สามเณร และประชาชน ให้สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา มีความสงบร่มเย็น ทำให้อยากเข้ามาหาความสงบและศึกษาธรรม รวมทั้งสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต จักต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน รำคาญแก่ประชาชนที่มาวัดหรือที่อยู่ใกล้วัดด้วย

๑๑) วัดกับประชาชนจักต้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน พระพุทธศาสนาจึงจะอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังนั้น นอกจากพระจะให้ธรรมแก่ประชาชนแล้ว ก็ควรจัดวัดและเครื่องใช้ของวัดอย่างมีระบบ ให้เหมาะต่อการให้บริการประชาชนเพื่อกิจการของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการดึงประชาชนเข้ามาใกล้ชิดกับวัด และพระก็ควรหาทางช่วยเหลือในด้านธรรมแก่ประชาชนต่อไปตามความเหมาะสมด้วย

๑๒) ประชาชนเป็นจำนวนมากที่ยังเชื่อโชคลาง ของขลัง วัตถุมงคล และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยหวังว่าสิ่งเหล่านี้จะบันดาลความโชคดี ความร่ำรวย ความสำเร็จแก่เขาได้ ทำให้ประชาชนขาดการ

พึ่งตนเอง ไม่พัฒนา พระพุทธศาสนาควรทำหน้าที่เป็นยารักษาโรคเหล่านี้ โดยการไม่ไปดูถูก ต่ำหนิ การกระทำเหล่านั้น แต่ควรใช้หลักธรรมในเรื่องเหตุและผล เรื่องการพึ่งตนเอง เรื่องการศึกษา ฝึกฝน พัฒนา และการครองชีวิตอย่างไม่ประมาทมาใช้ในการเผยแผ่ โดยให้เครื่องราง ของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตถุมงคล เป็นเครื่องปิดช่องความประหวั่นใจ จักทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ผลดียิ่งขึ้น

๑๓) ศาสนาพุทธเป็นของคู่กับชุมชน วัดก็ครบทุกตำบล และจะเป็นศูนย์รวมของ ประชาชนในแต่ละตำบล หากจะจัดการบริหารวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน ที่พัฒนาทั้งจิตใจ และคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ จะทำให้ความสัมพันธ์ของประชาชนกับพระพุทธศาสนาเจริญอย่าง ยั่งยืน โดยที่พระสงฆ์จะให้ธรรมทานแก่ประชาชน ส่วนประชาชนจะให้อำมิสทานแก่พระสงฆ์ นับเป็น การเกื้อกูลกันอย่างถูกต้องเพื่อการมีพลังอยู่ในสังคมต่อไป

๑๔) การจัดการบริหารวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องจัดให้ประชาชนใน ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมของวัด ร่วมบริหารวัดตามหลักการของพระพุทธศาสนา ด้วย จึงสมควรปรับปรุงการบริหารวัดให้เป็นองค์การบริหารวัด ถึงแม้วัดแต่ละวัดจะเป็นนิติบุคคลอยู่ แล้วยังก็ตาม แต่การมีองค์กรร่วมบริหารวัด เสนอความคิดและให้เจ้าอาวาสตัดสินใจในดำเนินการ ประชาชนก็จะร่วมดำเนินการอย่างเต็มที่ เต็มใจ พุทธศาสนาย่อมเจริญยิ่งขึ้น

๑๕) กรมการศาสนา และกระทรวงศึกษาธิการ ย่อมมีเจตนาที่ดีในการรักษาและพัฒนา พระพุทธศาสนา ดังนั้น เจ้าอาวาสและพระภิกษุควรศึกษางานโครงการของทางราชการ เพื่อประสาน การดำเนินงาน ให้เกิดการพัฒนาพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น

๑๖) วัดทุกวัดควรได้ดำเนินการรักษาและฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น ร่วมจัดโครงการป่าชุมชน โครงการอุทยานการศึกษา เป็นต้น จะได้ทั้งการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ และการใช้ต้นไม้เป็นเครื่องมือ ในการเผยแผ่ธรรมต่อไปด้วย

๑๗) มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรสูงสุด ซึ่งเจ้าอาวาสและพระสงฆ์จะต้องศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานเพื่อการเผยแผ่ธรรม และพัฒนาพระพุทธศาสนาจะได้ตรงตามนโยบาย ถูก ทิศทาง แก่ไขสถานการณ์และเหมาะสมกับโอกาส ย่อมเป็นพลังส่งเสริมการพัฒนายิ่งขึ้น

๑๘) หลักการบริการ การดำเนินงานต่าง ๆ ควรมีการวางแผนระยะสั้น ระยะยาว เพื่อ การปฏิบัติพัฒนาวัด และควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ หลักการเหล่านี้ พระสงฆ์สามารถค้นคว้าให้เกิดความรู้ได้ซึ่งจักต้องยึดหลักการ การฝึกฝน การพัฒนา การไม่ประมาท และหลักการพึ่งตัวเองเป็นสำคัญ จึงจะบังเกิดผลดี

๑๙) สงฆ์ควรมีความสมถะ มีความเป็นอยู่ง่าย ๆ ไม่หวังลาภสักการะ มุ่งศึกษา ปฏิบัติ ธรรม และเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ดังนั้น กิจกรรมที่วัดต่าง ๆ ดำเนินอยู่ขณะนี้จึงจำเป็นต้องมีการ ทบสวน สังคายนา เพื่อการพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืนของพระพุทธศาสนาต่อไป

๒๐) ปัจจุบันจำนวนพระสงฆ์มีมาก ยิ่งในฤดูพรรษาจะมีจำนวนมากขึ้นกว่าปกติหลายเท่า ดังนั้น จำเป็นต้องมีการปกครองพระบวชใหม่โดยให้พระที่ประพฤติดีแล้วดูแลปกครองอบรมพระบวชใหม่เป็นกลุ่ม ๆ จะช่วยส่งเสริมพระวินัย และการศึกษาของสงฆ์ได้ดีขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาสงฆ์ พัฒนาวัด พัฒนาบทบาทหน้าที่ของสงฆ์ จนเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง

การสาธารณสุขสงเคราะห์ว่าเป็นงานสำคัญของคณะสงฆ์ ซึ่งมหาเถรสมาคมได้กำหนดหน้าที่ให้ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อย การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสุขสงเคราะห์ในเขตการปกครองของตน ให้ดำเนินไปด้วยดี<sup>๑๖</sup>

กล่าวถึงความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่า การ สาธารณ-สงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและ สาธารณสงเคราะห์ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ เพราะพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมาพระสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศล และช่วยเหลือบุคคลผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาส และลักษณะการสาธารณสุขสงเคราะห์มี ๔ ลักษณะ ดังนี้<sup>๑๗</sup>

๑. การดำเนินกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัด หรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มิวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐ หรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล ขุดสระน้ำขนาดใหญ่ เพื่อเป็นแหล่งน้ำอุปโภค และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ และอื่นๆ

๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาล และจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างการประปา สร้างเครื่องมือกำเนิดไฟฟ้า ปลุกต้นไม้ และอื่น ๆ ข้อนี้ มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นส่วนของสาธารณประโยชน์

<sup>๑๖</sup> ชาเรื่อง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๘.

<sup>๑๗</sup> บุญศรี พานะจิตต์, “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๕.



๔. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการที่ควรช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้ และน้ำท่วม พร้อมมอบเครื่องอุปโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนเลี้ยงเด็กกาพว้า และเด็กด้อยโอกาส

หลักการในการบริหารวัดยุคใหม่ว่า เจ้าอาวาส เป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เป็นผู้นำของพระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด เจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญที่สุดต่อความเจริญรุ่งเรืองสันติสุข และความมั่นคงของวัด โดยทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการต่าง ๆ ของวัด เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา กำกับดูแล แนะนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ให้มีความสมัครสมานสามัคคีปรองดองกัน ให้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติศาสนกิจ ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของวัดให้สำเร็จไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงสุด และให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองถาวรมั่นคง เป็นศูนย์กลางชุมชนในการให้การศึกษาอบรมศีลธรรมจริยธรรม ภาวนาธรรม คือ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน แก่ชุมชน และประชาชนทั้งใกล้และไกล ให้เป็นที่พึ่งทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง เจ้าอาวาสต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารและการจัดการวัดนอกจากจะมีทั้งศาสตร์และศิลป์แล้ว ในการบริหารและการจัดการวัดจะต้องประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผลงาน และการงบประมาณ สำหรับเรื่องดังกล่าวเจ้าคณะพระสังฆาธิการควรหาศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้การบริหารและการจัดการของวัดดำเนินการไปในเชิงรุก และได้ผลเต็มที่อย่างมีประสิทธิภาพ<sup>๑๘</sup>

สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทและหน้าที่ด้านสาธารณสงเคราะห์แก่ประชาชนและชุมชนเป็นอย่างมาก เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและพัฒนาจิตใจควบคู่กันไปในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย และงานสาธารณสงเคราะห์นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือผู้คนในสิ่งที่เขาต้องการ และมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างพระสงฆ์ วัด และชาวบ้าน ชุมชน และหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน อย่างดีที่สุดอีกทางหนึ่ง<sup>๑๙</sup>

<sup>๑๘</sup> กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **วัดพัฒนา ๔๔**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๐.

<sup>๑๙</sup> ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๒.

ตารางที่ ๒.๒. ความสำคัญของงานด้านสาธารณสงเคราะห์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, (๒๕๔๐, หน้า ๘๔).</p>	<p>การบริหารวัดบวรนิเวศวิหารด้านงานสาธารณสงเคราะห์ที่สำคัญ ๆ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>๑) ตั้งกรรมการสงฆ์ไว้เพื่อปรึกษาการวัด เลือกเอาพระผู้ใหญ่ในวัดโดยอนุมัติแห่งสงฆ์</li> <li>๒) จัดให้พระผู้เป็นกรรมการสงฆ์เป็นเจ้าหน้าที่ทำการจัด แยกเป็นแผนก ดังจัดไว้แล้วครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงครองวัด เต็มเจ้าหน้าที่รักษาปูชนียวัตถุ เจ้าหน้าที่รักษาพระอาม เจ้าหน้าที่ดูการนวรรรม เจ้าหน้าที่ดูการศึกษา</li> <li>๓) จัดหน้าที่อุปัฏฐากวัด ให้ทำบัญชีคนเช่า และจำนวนคนเช่า ให้เป็นหลักฐาน ค่าเช่าที่ เก็บได้ให้ลงในบัญชีรายได้ และให้เก็บรักษาไว้ที่วัด รายจ่ายก็ให้จดลงในบัญชีมีไวยาว์จกรทำการตามแผนก</li> <li>๔) พระผู้ทำการสงฆ์ให้ได้รับบำรุงโดยชื่อว่า นิตยภัตต์ คฤหัสถ์ผู้ทำการวัดให้ได้รับเกื้อกูล</li> <li>๕) ให้จัดทะเบียนภิกษุสามเณร เด็กวัดอุปัฏฐาก ภิกษุสามเณร ผู้อยู่ประจำและคนอาศัยชั่วคราว</li> <li>๖) สำรวจบัญชีเลขวัดให้ได้จริง ไม่มีตัวโดยประการไรให้จำหน่ายโดยจะแจ้ง</li> <li>๗) มีการจัดทุกการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรโดยการตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช</li> </ol>

ตารางที่ ๒.๒. ความสำคัญของงานด้านสาธารณสงเคราะห์ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (๒๕๕๐, หน้า ๒๖-๒๗).</p>	<p>แนวคิดการบริหารวัดด้านงานสาธารณสงเคราะห์</p> <p>๑) สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ไม่สกปรกรกรุงรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาประสาทะแก่ผู้มาพบเห็น ไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน ๒) สว่าง หมายถึง การจัดการวัดที่ดูโปร่ง สบายตาม ไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์ให้สอยสูงสุด ๓) สงบ หมายถึง วัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครม ร่มเย็นเป็นสุข ด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ</p>
<p>พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ), (ม.ป.ป. หน้า ๑๔).</p>	<p>การจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปลัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาส</p> <p>ในขอบเขตที่วัดจะจัดได้</p>
<p>กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, (๒๕๔๓, หน้า ๑๓๒-๑๓๘).</p>	<p>การบริหารวัดด้านงานสาธารณสงเคราะห์ว่าควรจัดวัดให้เป็น ๗ โรง คือ</p> <p>๑) วัดเป็นโรงธรรม ๒) วัดเป็นโรงทีม ๓) วัดเป็นโรงละคร ๔) วัดเป็นโรงพยาบาล ๕) วัดเป็นโรงเรียน ๖) วัดเป็นโรงแรม ๗) วัดเป็นโรงงาน</p>

ตารางที่ ๒.๒. ความสำคัญของงานด้านสาธารณสงเคราะห์ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระมหาทะนงชัย บุรณพิสุทธิ, (๒๕๔๖, หน้า ๕๔).	ในสังคาโลวาทสูตร อันเป็นพระสูตรที่ว่าหน้าที่ที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อกันในสังคม โดยได้กล่าวถึงหน้าที่ระหว่างนักบวชกับประชาชนไว้อย่างชัดเจน เช่น คฤหัสถ์พึงอุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ หรือนักบวช กลับกัน สมณพราหมณ์ หรือนักบวชควรแนะนำสั่งสอนให้ชาวบ้านละเว้นจากการทำความชั่ว ดำรงอยู่ในความดีสงเคราะห์อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันดีงาม
สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (๒๕๔๖, หน้า ๔๖-๔๘).	หลักการบริหารวัดด้านสาธารณสงเคราะห์สมัยใหม่ ๑) การสร้างค่านิยม ๒) จัดโครงสร้าง ๓) จัดระบบงาน ๔) จัดกิจกรรม ๕) บุคลากร ๖) เสริมทักษะ ๗) กลยุทธ์ การจัดการวัดด้านสาธารณสงเคราะห์ในยุคโลกาภิวัตน์ วัดกับประชาชนจักต้องเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน พระพุทธศาสนาจึงจะอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังนั้น นอกจากพระจะให้ธรรมแก่ประชาชนแล้ว ก็ควรจัดวัดและเครื่องใช้ของวัดอย่างมีระบบให้เหมาะต่อการให้บริการประชาชนเพื่อกิจการของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการดึงประชาชนเข้ามาใกล้ชิดกับวัด และพระก็ควรหาทางช่วยเหลือในด้านธรรมแก่ประชาชนต่อไปตามความเหมาะสมด้วย
คะนิงนิตย จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, (๒๕๔๕, หน้า ๒๒-๒๖).	การให้การวัดด้านสาธารณสงเคราะห์ในยุคโลกาภิวัตน์ วัดกับประชาชนจักต้องเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน พระพุทธศาสนาจึงจะอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังนั้น นอกจากพระจะให้ธรรมแก่ประชาชนแล้ว ก็ควรจัดวัดและเครื่องใช้ของวัดอย่างมีระบบให้เหมาะต่อการให้บริการประชาชนเพื่อกิจการของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการดึงประชาชนเข้ามาใกล้ชิดกับวัด และพระก็ควรหาทางช่วยเหลือในด้านธรรมแก่ประชาชนต่อไปตามความเหมาะสมด้วย
ชาเรือง วุฒิจันทร์, (๒๕๔๑, หน้า ๑๑๘).	การสาธารณสงเคราะห์เป็นงานสำคัญของคณะสงฆ์ ซึ่งมหาเถรสมาคมได้กำหนดหน้าที่ให้ เจ้าคณะพระสังฆาธิการมีหน้าที่ส่งเสริม การสาธารณสงเคราะห์ในเขตการปกครองของตน ให้ดำเนินไปด้วยดี
บุญศรี พานะจิตต์, (๒๕๔๔, หน้า ๒๕).	ลักษณะการสาธารณสงเคราะห์มี ๔ ลักษณะ ๑. การดำเนินกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล ๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ๔. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

ตารางที่ ๒.๒. ความสำคัญของงานด้านสาธารณสงเคราะห์ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ไพบูลย์ เสียงก้อง, (๒๕๔๔, หน้า ๒๖).	การบริหารวัดยุคใหม่ พระสังฆาธิการเป็นผู้นำของพระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ และวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในการให้การศึกษาอบรมศีลธรรมจริยธรรม ในการบริหารวัด เจ้าคณะพระสังฆาธิการควรหาศึกษาเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การบริหารและการจัดการของวัดดำเนินการไปในเชิงรุก และได้ผลเต็มที่มีประสิทธิภาพ

## ๒.๒ หลักสังคหวัตถุธรรม

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม เอกสารเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่เป็นเครื่องช่วยสนับสนุนงานด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน พบว่า คำสอนในพระพุทธศาสนามีหลายข้อที่กล่าวถึงเรื่องนี้ การการช่วยเหลืออันเป็นคุณธรรมสำคัญของการให้บริการ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการช่วยเหลือผู้อื่น และหลักการอยู่ร่วมกันโดยทั่วไปต้องมีความเคารพ ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งในเรื่องนี้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้หลักการและอธิบายไว้ดังนี้

๑) ทาน การให้เป็นลักษณะการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ของแต่ละคนแก่คนอื่นที่ควรแก่การให้ การให้มียุ ๒ แนวใหญ่ คือ

๑.๑) การให้ด้วยจิตคิดอนุเคราะห์ หมายถึงว่าการอนุเคราะห์ การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ด้วยอัธยาศัยไมตรีโอบอ้อมอารีต่อบุคคลเหล่านั้น เขาประสบความสำเร็จ ร้อน ความขาดแคลน ก็สงเคราะห์เขาเท่าที่จะสงเคราะห์กันได้ และบางครั้งเป็นเรื่องของอัธยาศัยไมตรี ในทำนองที่แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ เพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงกันของอะไรก็แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ เป็นการสร้างอัธยาศัยไมตรีอย่างที่คนไทยเราถือว่า

“รั้วคนดีกว่ารั้วสังกะสี รั้วเหล็กกำแพง” อย่างบ้านในชนบทเห็นได้ชัดมาก ถ้าไม่มีหนอนบ่อนไล่ไม่มีใครสามารถขโมยได้ เพราะถึงขโมยก็นอกหมู่บ้านไม่ได้ประตูก็จับได้ นี่คือนิยามของสังคหวัตถุธรรมที่เรานิยมเอาธรรมะไปสั่งสอนกันมา ก่อให้เกิดเป็นความปรารถนาดี ความหวังดีต่อกันว่า “เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี” การอนุเคราะห์ คือ แสดงความมีน้ำใจ และการสงเคราะห์ให้ในกรณีที่เขาขาดแคลน เราก็สงเคราะห์เขา

๑.๒) การให้เพื่อบูชาคุณความดีเช่น การทำบุญตักบาตร การให้อาหารให้เสื้อผ้าแก่พ่อแม่ปู่ย่า ตายาย ในวันตรุษสงกรานต์ การเสียภาษีให้แก่รัฐ เหล่านี้เป็นการให้ด้วยสำนึกถึงคุณความ

ดี การให้ก็เป็นการปฏิบัติธรรมเหมือนกัน อย่าลืมว่า ขอบข่ายของการให้พอลงถึงจุดหนึ่งเมื่อเราเป็นพวกเดียวกับเขาแล้ว หนักนิดเบาหน่อยก็ทนกันไปกลายเป็น“อภัยทาน” คือ การให้อภัย เมื่ออภัยกันได้ ก็เข้าอกเข้าใจกัน ต่อมาก็กลายเป็น “ธรรมทาน” คือ จะพัฒนาไปจากจุดที่วัตถุทาน แต่มาถึงจุดหนึ่ง สามารถว่ากล่าวตักเตือนกันได้อย่างคนเฒ่าคนแก่ในท้องถิ่นชนบท ท่านสามารถจะดูตาเด็กที่เหมือนกับลูกหลานของท่านได้เวลามีปัญหากรณีพิพาทอะไร ท่านผู้นี้ไปพูด บางทีก็เลิกแล้วต่อกันได้ นี่เพราะอะไร เพราะท่านผู้นี้ได้สร้างสมบารมีด้วยการสงเคราะห์ในเชิงวัตถุธรรมมาก่อน มีการให้อภัยในความผิดพลาดบกพร่อง อยู่ในฐานะที่ว่าตักเตือนกันได้คนเรากว่าที่จะปรับตัวขึ้นมาอยู่ในจุดนี้ได้ก็ต้องใช้เวลาสร้างบารมีพอสมควร หลวงพ่อบางองค์ในต่างจังหวัด มีการมีงานภายในวัด ตำรวจไม่ต้องมาตรวจการณ์ ไม่ต้องมาทำอะไร หลวงพ่ออยู่องค์เดียวใครไม่กล้าทำอะไรหรอก จะไปก่อเรื่องก่อราวขึ้นไม่ได้ อย่างนี้หลวงพ่อก็ต้องมีบารมีอยู่มากจนเด็กๆ เรียกหลวงปู่หมดแล้ว ฉะนั้นสมภารในต่างจังหวัดจึงจำเป็นต้องเป็นพระแก่ๆ เพราะเป็นเรื่องของบารมี ถ้าไม่มีบารมีเราทำงานไม่ได้ อยู่เป็นหลวงปู่แล้วสามารถที่จะควบคุมอะไรใครก็ได้

**๒) ปิยวาจา** เจริญที่อ่อนหวาน ตรงกันข้ามกับคำหยาบแต่ในเชิงปฏิบัติแล้ว ปิยวาจา คือ เจริญถ้อยคำอันเป็นที่รัก วาจาเป็นที่รักผู้กล่าวด้วยความรัก ความปรารถนาดีต่อ บุคคลอื่น ซึ่งบางครั้งอาจเป็นคำดู คำตักเตือนก็ได้ แต่ถ้าหากว่าพูดด้วยความรัก หวังดีปรารถนาดี ถือว่า เป็นธรรมเครื่องสงเคราะห์กัน ถ้าหากอหังการเริ่มมีความรัก ความปรารถนาดีต่อไปจะกระจายตัวไปเอง คือ จะพูดคำสัตย์ คำจริงเอง จะไม่ยุยงให้คนเหล่านั้นเขาแตกกันเพราะรัก หวังดีต่อเขาจะพูดเฉพาะเรื่องที่มีประโยชน์มันก็จะกระจายตัวเอง เป็นวจีสัจจัตถะครบทั้งสี่ แต่เริ่มที่ปิยวาจา คือ วาจาอันเกิดจากใจที่มีความรักและหวังดี ปิยวาจาบางครั้งถ้อยคำอาจไม่ไพเราะ ไม่อ่อนหวาน หากพูดด้วยความปรารถนาดีหวังดี ยังอยู่ในขอบข่ายของปิยวาจา<sup>๒๐</sup>

**๓) อัถถจริยา** ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น จะเห็นว่ามีทั้งกายกรรมวจีกรรม มโนกรรม ทางกายกรรม ก็ช่วยเหลือชวนช่วยในกิจการงาน อย่างในบ้านในเมืองเราเราก็ช่วยเหลือกัน ไถนาก็ช่วยเหลือกันไถนา มีกิจการอะไรก็ตาม เช่น ปลูกบ้านต่างจังหวัดบ้านหลังหนึ่งขนาด ๒ - ๓ ห้อง ปลูกไม่กี่วันก็เสร็จ เพราะเขาช่วยเหลือกัน นี้เรียกว่าประพฤตีสั่งที่เป็นประโยชน์ด้วยกัน ในทางกาย ช่วยเหลือกันชวนช่วยกันในกิจการงานที่ชอบประพฤตีสั่งที่เป็นประโยชน์กันด้วยวาจา คือ พูดในทางที่เสริมสร้างความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แนะนำชี้แจงแสดงเหตุผล การกระทำบางอย่างต้องคิดใจเขาใจเรา เช่น อยู่ใกล้เคียงเพื่อนคนหนึ่งต้องการจะอ่านหนังสือเราเขย่าวิทยุเสียลับไม่เป็นอัถถจริยา เพราะทำลายประโยชน์อีกฝ่ายหนึ่งที่เขาจะพึงได้ ข้อนี้ชั้นของวินัยมีวินัยบางข้อ เสริมอัถถจริยา เช่น ภิกษุรูปหนึ่งกำลังท่องปาฏิโมกข์อยู่ เราไปชวนคุย เป็นการทำลาย

<sup>๒๐</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๒ - ๒๖๔.

ประโยชน์ ท่านก็ปรับเป็นอาบัติปาจิตตีย์ นั่นคือ สอนให้ประพุดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน เกื้อกูลกัน ในบางครั้งบางคราว เราไม่สามารถจะทำได้ แต่อย่าถึงกับไปทำลายประโยชน์เขา เช่น เราช่วยเหลือเขาไม่ได้ แต่อย่าถึงกับไปทำลายประโยชน์ของเขา อย่างนี้พออยู่กันภายในสังคมได้ อย่าลืมนึกว่าตัวประโยชน์ที่มักจะถูกเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย การกระทำอะไรต้องมุ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับการกระทำเหล่านั้น เมื่อเห็นว่าเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่คนอื่น ก็กระทำ เช่น ช่วยสร้างสะพานบ้าง ขนกันขุดถนนบ้าง ขุดลอกคูคลองบ้าง ล้วนเป็นคุณความดีที่เป็นจุดยึดเหนี่ยวทางใจให้คนอื่นเขาเกิดความนิยมนับถือ นี่เป็นอรรถจริยา คือ ประพุดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ไม่ได้หมายความว่า กะเกณฑ์ให้คนใดคนหนึ่งประพุดเพียงฝ่ายเดียว แต่ทุกคนก็ต้องประพุดให้เป็นประโยชน์ต่อกัน

**๔) สมานัตตตา** ความมีตนสม่ำเสมอ ไม่ถือตัว ได้แก่การวางตนเหมาะสมแก่ฐานะที่ควรจะเป็นและที่ตนเป็น ไม่แสดงอาการขึ้น ๆ ลง ๆ ๓ วันดี ๔ วันร้าย กำหนดทิศทางลมไม่ค่อยถูกกว่าจะเอาอย่างไรกันแน่ อีกอย่างหนึ่ง คือ ไม่ลืมน เช่น เคยเป็นเพื่อนเป็นฝูงกันมาพอได้ดีหน่อยก็ลืมนเพื่อนต้องแสดงอหยาตย์ไมตรีให้ปกติ แม้คนไม่ชอบพูดขบคุ้ยอะไรก็ต้องทักทายปราศรัย เรื่องที่ออกจะปฏิบัติยาก ดุริทานเปรียบเทียบออกจะฟังง่าย บางเรื่องเป็นการยอมรับนับถือฐานะกัน อย่างสหาย ๓ คน เป็นขอลาน คนหนึ่งราชธมาเกย ได้เป็นพระราชาก็คิดว่าเป็นเพื่อนเราเป็นพระราชาก็แบ่งแต่งตัวขอทานเข้าไป อันนี้เป็นการไม่ให้เกียรติไม่ยกย่องเพื่อนในฐานะที่ชอบที่ควร เพื่อนก็ให้เงินหน่อยหนึ่งแล้วไล่ออกจากเมืองไปเลย อีกคนหนึ่งแกถือว่าเพื่อนก็คือเพื่อน แต่ในที่ต่อสาธารณชนก็ต้องวางตัวให้ความเคารพนับถือตามสมควรแก่ฐานะของเพื่อน นี่คือ เป็นหลักของสมานัตตตา วางตนเหมาะสมแก่ฐานะที่ตนเป็นไม่ใช่ว่าพอมีสमानัตตตาแล้วสมภารจะลงเล่นกับลูกวัด คือ ต้องวางตนเหมาะสมกับฐานะ<sup>๒๑</sup> อีกประการหนึ่งก็คือ ไม่ถือตัวเกินไป เวลาได้ดีไม่หลงตัวลืมนคางคกขึ้นวอมะพร้าวขึ้นตยจากต้นมีขึ้นได้ดี ที่โบราณพูดว่า คางคกขึ้นวอ คือ ถ้าทำอะไรๆ มันเกิน ๆ ไปก็เสียหลักของสมานัตตตา แทนที่คนจะเกิดความนับถือ กลับไม่พอใจชิงชังเอาได้ หลักทั้งสี่ประการนี้เป็น การปฏิบัติตัวของคน แต่ไม่ได้หมายความว่า กะเกณฑ์ให้คนใดคนหนึ่งเป็นทุกฝ่ายต้องแสดงออกซึ่งอหยาตย์เหล่านั้น เช่น เพื่อนกันก็ต้องเสมอดันเสมอปลาย แสดงความเป็นกัลยาณมิตร แม้ในยามวิบัติก็ไม่ทอดทิ้งกัน หลักของสมานัตตตา คือมีตนเสมอ แต่ต้องไม่วางตัวต่ำเกินไป เพื่อต้องการให้คนอื่นเขาเห็นว่าเราไม่ถือเนื้อถือตัวเล่นหัวจนไม่เป็นเวลา วางตัวสูงเกินไปก็เสียคุณธรรมทั้งสี่ประการนี้มีในบุคคลใดก็ตาม จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนไว้ได้ก่อให้เกิดความเคารพ ความรัก ความนับถือต่อกันและกัน เป็นเหมือนพาหนะที่จะนำพาคนไปสู่ความสุขความเจริญที่ต้องการได้ เป็นจุดยึดเหนี่ยวทางใจ ภายในจากครอบครัวเป็นต้นไปจนถึงสังคมคนกลายเป็น พระเครื่อง ๔ องค์ ที่ก่อให้เกิดผลทาง

<sup>๒๑</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๔.

เมตตามหานิยม คงกระพันชาตรี และแคล้วคลาดแท้ ๆ ทั้งเป็นพุทธวิธีครองใจคน เป็นจุดที่ยึดเหนี่ยว  
น้ำใจคนไว้ได้สังคหวัตถุ ๔ คือ ข้อปฏิบัติสำหรับการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

๑) **ทาน** การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน มีน้ำใจต่อกันและกัน ได้แก่ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การ  
แบ่งปันความสุขให้แก่กันและกัน ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของ และแบ่งปันน้ำใจต่อบุคคลในครอบครัวไม่  
ตระหนี่ถี่เหนียวใช้สอยหรือบริโภคสิ่งของแต่เพียงผู้เดียว

๒) **ปิยวาจา** การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยน พูดด้วยจิตที่ปรารถนารู้จัก  
กาลเวลาในการพูดอย่างเหมาะสม และรู้จักการใช้คำพูด ไม่ใช่วาจาหักล้างเชือดเฉือนจิตใจของผู้อื่น  
หรือวาจาที่เป็นคำหยาบคาย กระทบกระเทือน ดุด่าเสียดสี อันจะก่อให้เกิดการขัดใจกันในครอบครัว  
ได้

๓) **อิตถจริยา** การช่วยเหลือ บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ได้แก่การสงเคราะห์เกื้อกูลกันของ  
บุคคลในครอบครัว เช่น การช่วยเหลือการงาน แบ่งเบาภาระของกันและกัน

๔) **สมานัตตตา** การปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานภาพ บทบาท หน้าที่ของตนโดยวาง  
ตนเสมอต้นเสมอปลาย สามารถเข้ากับผู้อื่นได้<sup>๒๒</sup>

สังคหวัตถุ ๔ คือ สิ่งที่เป็นเครื่องสงเคราะห์และยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกัน ๔ ประการ  
ทาน คือ การแบ่งปันวัตถุสิ่งของ รวมถึงอุปกรณ์ในการทำงานหรือเอกสารที่ใช้ในการ  
ทำงาน เช่น หากเพื่อนร่วมงานขาด-เหลืออุปกรณ์สิ่งของ ก็นำมาแบ่งปันกันใช้ การเริ่มต้นด้วยการ  
แบ่งปันวัตถุสิ่งของภายนอก จะช่วยสร้างนิสัยให้บุคลากรในหน่วยงานมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มี  
การให้และรับ (Give and Take) เพราะนอกเหนือจากการแบ่งปันเรื่องของความรู้ ประสบการณ์  
อันเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) แล้ว การแบ่งปันเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ในการ  
ทำงานก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้วงจรของความรู้มีการขับเคลื่อนโดยเป็นการแบ่งปันความรู้ที่เป็น  
ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ด้วย

ปิยวาจา คือ การแบ่งปันคำพูดดี ๆ คำพูดที่ไพเราะ พูดในสิ่งที่ประโยชน์เหมาะแก่กับ  
กาลเทศะ พูดให้กำลังใจกัน ซึ่งในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่า “ปิยวาจา” มีความสำคัญมากต่อการ  
จัดการความรู้ในองค์กรเพราะการจะนำเครื่องมือต่างๆ มาใช้ในกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อที่จะ  
ดึงความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาแลกเปลี่ยนกันนั้นต้องใช้ลักษณะของการ  
“พูดแลกเปลี่ยนกัน” เป็นหลัก

<sup>๒๒</sup> พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย), “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบัน  
ครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา  
พระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).



อรรถจริยา คือ การแบ่งปันความรู้ การให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) เป็นสิ่งที่ทำได้ยากกว่าการแบ่งปันความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ดังนั้น หากองค์กรใดสามารถปลูกฝังให้บุคลากรในองค์กรมี “อรรถจริยา” แล้ว ก็ไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไปที่จะทำให้คนในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน เพราะเมื่อเพื่อนร่วมงานขาดความรู้ในเรื่องใด หรือต้องการแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องใด ผู้ที่มีความรู้ก็จะแบ่งปันให้โดยไม่หวงความรู้ หรือถ้าไม่ได้ขาดความรู้ แต่ขาดกำลังคนเพื่อนคนอื่น ๆ ก็ยินดีที่จะเข้าไปช่วยให้งานสำเร็จ หรืออาจเรียกได้ว่า ทำให้พนักงานในองค์กรเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน

สมานัตตา คือ การมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอจริงใจต่อกัน ความเสมอต้นเสมอปลายจะช่วยให้เกิดความรู้สึกลดอดภัย ไม่ระแวงกัน และเป็นการสร้างความไว้วางใจกัน เชื่อใจกัน (Trust) เพราะถ้าคนในองค์กรไม่มีความไว้วางใจกันหรือไม่เชื่อใจกัน พนักงานก็จะไม่ยกย่องความรู้ประสบการณ์ เทคนิคในการทำงานต่าง ๆ มาแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ดังนั้น จึงถือได้ว่า “สมานัตตา” เป็นแรงกระตุ้นในระยะยาวที่จะผลักดันให้คนในองค์กรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนอกจากนี้ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอในการร่วมแบ่งปันความรู้ต่าง ๆ จะช่วยให้การจัดการความรู้ “มีชีวิต” อยู่เสมอ การที่พนักงานในองค์กรเป็นผู้ที่มีความสม่ำเสมอจริงใจต่อกัน ถือเป็นนิสัยความรับผิดชอบอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ในการทำงานหากงานที่ทำประสบผลสำเร็จ ก็จะไม่แย่งกันเอาความดีความชอบไปส่วนตัวว่าฉันเป็นคนทำงานนั้นเอง หรือหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น พนักงานก็จะไม่มีการกล่าวโทษกัน แต่จะช่วยกันแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นบรรยากาศของความร่วมแรงร่วมใจก็จะเกิดขึ้น พนักงานรู้สึกว่าการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การทำงานของตนเองและองค์กรดีขึ้น<sup>๒๓</sup>

#### แนวคิดเกี่ยวกับหลักสังคหัตถ์ ๔

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนของหน่วยงานเท่านั้น แต่ไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในการให้บริการของประชาชนตามแนวสังคหัตถ์ ๔

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของประชาชน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพในการให้บริการประชาชนอย่างดีที่สุดและทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความพึงพอใจของประชาชน ที่ไปใช้บริการในที่ว่า การอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์โดยใช้แนว สังคหัตถ์ ๔ มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ

<sup>๒๓</sup> อรศิริ เกตุศรีพงษ์, “สังคหัตถ์ ๔ : วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการความรู้”, วารสาร Productivity World เพื่อการเพิ่มผลผลิต, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๖๘ (พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๕๐), หน้า ๔๓-๔๖.

ฉะนั้น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีต่อการปฏิบัติงานด้านการบริการของเจ้าหน้าที่ และเพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพ ในการปฏิบัติงานบริการ จึงเสริมการบริการโดยน้อมนำหลักทาง พระพุทธศาสนา ตามแนวสังคหวัตถุ ๔ คือ ทาน ปิยวาจาอิตถจริยาและสมานัตตตา มาเป็นหลักใน การประยุกต์ให้บริการประชาชน ตามแนวทางทางพระพุทธศาสนา จึงขอเสริมด้วยหลักธรรมอื่น ๆ ที่ มีความสัมพันธ์เกี่ยวพันกัน คือ

คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสัจธรรมที่ผู้ปฏิบัติตามทุกคนย่อมสามารถรู้แจ้ง เห็น จริงได้ด้วยตนเองและทำให้ผู้ปฏิบัติพันทุกข์เข้าถึงความสุขและความบริสุทธิ์ภายในได้จริง ธรรมะของ พระพุทธองค์เป็นความรู้อันบริสุทธิ์เป็นธรรมโอสถนนานเอก ที่สามารถเยี่ยวยารักษาจิตใจของมวล มนุษยชาติให้หลุดพ้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เพราะเมื่อใจปราศจากสิ่งเหล่านี้ใจย่อม สะอาดบริสุทธิ์มีอานุภาพและเกิดเป็นความเมตตากรุณาปราณีมีแต่ความรักความปรารถนาดีต่อกัน พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสไว้ในสังคหวัตถุสูตรว่า<sup>๒๔</sup>

ทานถยเปยยวชชถย อตถจริยาจยาอิธิ  
สมานตตตจธมเมสุ ตตถตตถยถารหิ  
ทาน (การให้) เปยยวัชชะ (มีวาจาเป็นที่รัก)  
สมานัตตตา (วางตนสม่าเสมอ)  
อิตถจริยา (การประพฤติประโยชน์)

สังคหวัตถุธรรมเหล่านี้ช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลิมสลักที่ยึดคกรถซึ่งเล่นไปไว้ได้ฉะนั้น<sup>๒๕</sup> ใน การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้างเป็นที่ยอมรับนับถือ ของทุก ๆ คน และปรารถนาที่จะได้ยินได้ฟังคำยกย่องสรรเสริญ มากกว่าเสียงนินทาว่าร้ายพระพุทธ องค์ได้ทรงสอนวิธีที่จะทำตนให้เป็นที่รักของสังคมว่าขั้นแรกให้ปรับที่ตัวของเราเองก่อน คือต้องทำตัว เราให้เป็นคนน่ารักเสียก่อน โดยการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึด เหนี่ยวใจคนผูกใจคนและประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคีเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รักเป็นที่ชอบ ใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรีเต็มน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข ประกอบด้วยหลัก ๔ ประการ ดังนี้

๑. ทาน (Giving; Generosity; Charity) การให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปันช่วย เหลือกันด้วยการให้สิ่งของ หรือให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรีมีความโอบอ้อมอารีจะ ช่วยผูกใจคนไว้ได้การทำทานจะไม่สูญเปล่า ผู้ที่ให้สิ่งที่ดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน ดังพุทธพจน์ที่ว่า

<sup>๒๔</sup> อัง.จตุกก.(บาลี) ๒๑/๓๒/๓๗.

<sup>๒๕</sup> คุรยลละเอียใน ใน อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๑.

“มณาปทายิลเกเต มณาปี”<sup>๒๖</sup> แปลว่าผู้ให้สิ่งที่น่าพอใจย่อมได้รับสิ่งที่น่าพอใจการให้ทานอาจให้ได้ ๒ วิธีด้วยกัน คือ

๑) อามิสทาน ให้สิ่งของแก่เพื่อนหรือผู้อื่นที่ด้อยกว่ารวมทั้งการให้รางวัลต่าง ๆ เป็นต้น

๒) วิทยาทานหรือธรรมทานหมายถึงการให้ธรรม การให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน หรือการให้ในสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์

ทาน ๒ อย่าง คือ อามิสทาน (การให้สิ่งของ) และธรรมทาน (การให้ธรรม) บรรดาทาน ๒ อย่างนี้ธรรมทานเป็นเลิศ<sup>๒๖</sup>

๒. ปิยวาจา หรือเปยยวัชชะ (Kindly Speech : Convincing Speech) ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก พูดอย่างรักกัน วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือ กล่าววาจาสุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน มีหางเสียง สมานสามัคคีซาบซึ้งใจ ทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงตรัสเตือนพระภิกษุให้พยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่ขัดแย้งกัน พูดจาอ่อนโยนเสียสละเสียสละกัน อันนำไปสู่การทะเลาะวิวาทกัน พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงการพูดที่ประกอบด้วยประโยชน์ดังปรากฏในอภัยราชกุมารสูตรดังนี้<sup>๒๗</sup>

ตถาคตรู้วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ไม่ประกอบด้วยประโยชน์และวาจานั้นไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าวคำนั้น

ตถาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้แต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์และวาจานั้นไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าวคำนั้น

ตถาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้และประกอบด้วยประโยชน์แต่วาจานั้นไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่นในขณะนั้น ตถาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น

ตถาคตรู้วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ไม่ประกอบด้วยประโยชน์และวาจานั้นเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น

ตถาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้ที่ประกอบด้วยประโยชน์และวาจานั้นเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนอื่นในขณะนั้น ตถาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น ขณะนั้นเพราะเหตุไร เพราะตถาคตมีความเอ็นดูในหมู่มสัตว์ทั้งหลาย<sup>๒๘</sup>

สรุป พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักการพูดไว้ดังนี้

<sup>๒๖</sup> คุรยลละเอียตโน ขุ.อติ. (ไทย) ๒๕/๙๘/๔๗๓.

<sup>๒๗</sup> คุรยลละเอียตโน ขุ.ม.(ไทย) ๑๓/๘๓/๘๘.

<sup>๒๘</sup> ม.ม. ๑๓/๘๕/๘๖.

๑. ต้องเป็นความจริง
๒. เป็นคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน
๓. พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์
๔. พูดแล้วเกิดการสมานสามัคคี
๕. พูดด้วยจิตเมตตา
๖. พูดถูกกาลเทศะคือถูกเวลาและสถานที่

จะเห็นได้ว่าการให้แต่เพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถที่จะทำให้เป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนทั่วไปได้ จึงต้องรู้จักพูดจาปราศรัยให้ไพเราะนุ่มนวล น่าฟัง เมื่อได้ฟังแล้วเกิดกำลังใจที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกคนอยากทำความดีให้ยิ่งขึ้นไป ไม่พูดจาส่อเสียดอันก่อให้เกิดความแตกแยก พูดแต่คำที่จะทำให้เกิดความสามัคคีเปรียบเสมือนน้ำทิพย์ชโลมใจ ประสานใจทุกๆ ดวงให้เป็นหนึ่งเดียว เหมือนน้ำฝนประสานดินเหนียวที่แตกกระแหงให้เป็นผืนแผ่นดินเดียวกัน

๓. อรรถจริยา การประพฤติประโยชน์ทำประโยชน์แก่เขา หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนตน ๒ ด้าน คือการทำตนให้เป็นประโยชน์และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

๑) การทำตนให้เป็นประโยชน์หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ความสามารถมีคุณธรรมเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดาเป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนาตลอดไป

๒) การทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์คือเมื่อทำตนให้เป็นประโยชน์แล้วก็ต้องสร้างตนให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่นิ่งดูตาย มีน้ำใจไมตรีต่อกันบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามสติกำลัง ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “คนทำหมู่คณะให้ดังงาม”

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือการทำตนเสมอต้นเสมอปลายตลอดถึงวางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะภาวะ บุคคลเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม<sup>๒๙</sup>

๑) วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นบิดามารดาเป็นครูอาจารย์เป็นเพื่อนบ้านกัน เป็นต้น ตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่และทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

<sup>๒๙</sup> พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต.), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สือตะวันจำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๗๑.

๒) ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลายให้ความเสมอภาคไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์คือร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ร่วมรับรู้ปัญหาและร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม<sup>๓๐</sup>

ดังนั้น เราจึงต้องคอยศึกษาและหมั่นเตือนสติตนเองไว้ตลอดว่า ในแต่ละฐานะที่เราเป็นอยู่มีหน้าที่อะไรบ้าง เมื่อรู้แล้วก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์นอกจากนี้เราก็ต้องทำตนให้เสมอต้นเสมอปลายด้วยคือเคยวางตัวกับคนอื่นในทางที่ได้อย่างไรแม้ว่าเราจะได้ดีได้ดิบได้ดีแล้วก็ต้องไม่ลืมตัวยังคงปฏิบัติตัวเหมือนเช่นเดิมนั้นไม่เปลี่ยนแปลง หรือว่าเมื่อเราเห็นคนอื่นเขาได้ดีก็ต้องแสดงออกให้เขารู้ว่าเรามีความยินดีกับเขาอย่างจริงใจ ไม่คิดกลั่นแกล้งใส่ร้ายป้ายสีเขาถ้าทำได้อย่างนี้เราก็ย่อมจะเป็นที่รักที่พอใจของทุกคนรอบข้าง ดังเช่นเรื่องของหัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีผู้มีสังคหวัตถุธรรมประจำใจดังนี้<sup>๓๑</sup>

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ อคคาฬเวเจตีย์เขตเมืองอาฬวีลำดับนั้น หัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีมีอุบาสกประมาณ ๕๐๐ คนแวดล้อมเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวัตแล้วนั่ง ณ ที่สมควร พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสกับหัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีว่าหัตถกบริษัทของท่านนี้มากนัก ท่านสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากนี้อย่างไร

หัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์สงเคราะห์บริษัทจำนวนมากนี้ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงไว้แล้ว คือ ข้าพระองค์รู้ว่าผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยทาน ก็สงเคราะห์ด้วยทาน รู้ว่าผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยคำพูดอันไพเราะ ก็สงเคราะห์ด้วยคำพูดอันไพเราะ รู้ว่า ผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยการทำประโยชน์ให้ก็สงเคราะห์ด้วยการทำประโยชน์ให้รู้ว่าผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยการวางตัวสม่ำเสมอ ก็สงเคราะห์ด้วยการวางตัวสม่ำเสมอ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ โภคทรัพย์ในตระกูลของข้าพระองค์มีอยู่พร้อมคนทั้งหลายย่อมเข้าใจคำพูดของข้าพระองค์ว่าควรฟังไม่เหมือนคำพูดของคนจน

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดีละ ดีละ หัตถกเอ๋ย วิธีนี้ของท่านเป็นอุบายที่จะสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากได้จริงอยู่ ใครก็ตามสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากได้ในอดีตกาล ก็ล้วนแต่สงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล ใครก็ตามที่จักสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากในอนาคตกาลก็ล้วนจักสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากในอนาคตกาลก็ล้วนแต่จักสงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล ใครก็ตามที่กำลังสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากในปัจจุบัน ก็ล้วนแต่สงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล

<sup>๓๐</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมนุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวดยจำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๙.

<sup>๓๑</sup> ดูรายละเอียดใน อัง.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๒๔/๒๖๗.

หลังจากนั้น หัตถกอบาสกชาวเมืองอาฬวีที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงชี้แจงให้เห็นชัดเจนให้  
อยากรับเอาไปปฏิบัติเร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า ปลอบชโลมใจให้สดชื่น ร่าเริงด้วยธรรมมีกถา  
แล้วลุกจากที่นั่งถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้า ทำประทักษิณแล้วจากไป

ลำดับนั้น เมื่อหัตถกอบาสกชาวเมืองอาฬวีลึกลับไปไม่นาน พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งเรียกภิกษุ  
ทั้งหลายมาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงทรงจำหัตถกอบาสกชาวเมืองอาฬวีว่าเป็น  
ผู้ประกอบด้วยธรรมที่นำอัครรรยไม่เคยปรากฏ ๘ ประการ

ธรรมที่นำอัครรรยไม่เคยปรากฏ ๘ ประการ อะไรบ้างคือ หัตถกอบาสกชาวเมืองอาฬวี

- |                    |                        |
|--------------------|------------------------|
| ๑. เป็นผู้มีศรัทธา | ๒. เป็นผู้มีศีล        |
| ๓. เป็นผู้มีhiri   | ๔. เป็นผู้มีโอดตปปะ    |
| ๕. เป็นพหูสูต      | ๖. เป็นผู้มีจาคะ       |
| ๗. เป็นผู้มีปัญญา  | ๘. เป็นผู้มีความมกน้อย |

ความหมายของสังคหัตถุ ๔ คือ หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจคน และประสาน  
หมู่ชนไว้ในสามัคคีประกอบด้วย

๑. ทาน ให้ปัน คือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่  
ทุน หรือ ทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็น  
เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจรู้  
จักพูดให้เกิดความเข้าใจดีสามัคคีเกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และ ขวนขวายช่วยเหลือ  
กิจการต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลาย  
ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุขทุกข์คือร่วมสุข  
ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน<sup>๓๒</sup>

#### หลักธรรมที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อหลักสังคหัตถุ ๔

พรหมวิหาร๔ <sup>๓๓</sup> แปลว่าธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม หรือของท่านผู้เป็นใหญ่ธรรม  
เครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์  
เป็นหลักธรรมสำหรับทุกคนที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติที่จะแสดงออก หรือ

<sup>๓๒</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมนุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวดยจำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

<sup>๓๓</sup> ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๘/๒๘๐.

ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้อง โดยสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เขาประสบ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบหลักธรรมนี้ได้แก่<sup>๓๔</sup>

๑. เมตตา (Loving – Kindness; Friendliness; Goodwill) ความรักใคร่ปรารถนาดี อยากรู้ให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้าโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ไปที่ไหนๆ ก็มีแต่คนเอ็นดูรักใคร่อยากใกล้ชิดแม้ว่าจะเพิ่งรู้จักกันก็ตาม เพราะ กระแสพลังของความเมตตาที่มีพลังมากที่สุดคือเมตตาธรรมคำจูนสังคมสำหรับเมตตาธรรมในพรหมวิหารนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยความปรานีและเอ็นดูโดยไม่หวังอะไรตอบแทน ซึ่งแตกต่างจากเมตตา ที่มีอยู่ทั่ว ๆ ไปที่อาจจะต้องอิงอาศัยผลตอบแทนบ้าง

ตามโอกาสอันควรแม้แต่เพียงเล็กน้อยก็ตาม และเมตตาธรรมข้อนี้เราควรมีไว้ในใจอยู่เสมอเพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกควบคุมอารมณ์ไว้ตลอดวันว่า เราจะเมตตาสงเคราะห์แก่ประชาชนและจะไม่สร้างความลำบากให้แก่พวกเขาความทุกข์ที่เขามีเราก็มีเสมอเขาความสุขที่เขามีเราก็สบายใจไปกับ เขารักผู้อื่นเสมอด้วยรักตนเอง

๒. กรุณา (Compassion) ความสงสารปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้อง บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ซึ่งความทุกข์ก็คือสิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่ สบายกายไม่สบายใจ และเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกันพระพุทธองค์ทรงสรุปไว้ว่าความ ทุกข์มี ๒ กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

๑) ทุกข์โดยสภาวะ หรือเกิดจากเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย เช่น การ เกิด การเจ็บไข้ความแก่และความตาย สิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เกิดมาในโลกจะต้องประสบกับการ เปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ซึ่งรวมเรียกว่า “กายิกทุกข์”<sup>๓๕</sup>

๒) ทุกข์จร หรือทุกข์ทางใจอันเป็นความทุกข์ที่เกิดจากสาเหตุที่อยู่นอกตัวเรา เช่นเมื่อปรารถนาแล้วไม่สมหวังก็เป็นทุกข์การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์การพลัดพราก จากสิ่งอันเป็นที่รักก็เป็นทุกข์รวมเรียกว่า “เจตสิกทุกข์”<sup>๓๖</sup>

๓. มุทิตา (Sympathetic Joy ; Altruistic Joy) ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข มีจิตมองใ สันเทิงกอบปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุขพลอยยินดีด้วยเมื่อ เขาได้ดีมีสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป ไม่มีจิตใจริษยา โกรธเคือง พึงช่านหรือน้อยเนื้อต่ำใจ เมื่อเห็นผู้อื่น

<sup>๓๔</sup> พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สี่ตวันจำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๘.

<sup>๓๕</sup> คุรายละเอียดใน ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๐๙/๑๖๖.

<sup>๓๖</sup> คุรายละเอียดใน ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๐๙/๑๔๘.

ได้ดีกว่าตน เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุทิตาอยู่เสมอ เพราะจะเป็นการสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง

๔. อุเบกขา (Equanimity; Neutrality; Poise) ความวางใจเป็นกลางอันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่ท่านพิจารณาเห็นด้วยปัญญาคือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้วอันควรได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุอันตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดูในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาควรได้รับผลอันเหมาะสมกับความรับผิดชอบของตน<sup>๓๗</sup>

อุเบกขานี้เป็นตัวรักษาคูล เป็นตัวจำกัดหรือคุมการปฏิบัติตามหลักเมตตา, กรุณา, มุทิตา ไม่ให้เกินขอบเขตไปจนกลายเป็นเสียธรรม คือการปฏิบัติต่อคนหรือช่วยเหลือคน จะต้องไม่ให้เสียความเป็นธรรม ไม่ให้เป็นการทำลายหลักการ ไม่ให้เป็นการละเมิดต่อกฎเกณฑ์กติกากฎที่ขอบธรรม

อุเบกขา มักจะนำมาใช้เดี่ยวๆ มากที่สุดกล่าวคือ พอใช้ทั้งเมตตา กรุณา มุทิตา แล้วไม่เป็นที่พอใจจะบอกว่าช่างเขาเถอะ ปล่อยไปตามเวรตามกรรม ซึ่งการกระทำอย่างนั้นไม่ได้เรียกว่าใช้หลักพรหมวิหาร ๔ และไม่ใช่อุเบกขาแต่เป็นการไม่ใส่ใจอุเบกขาที่แท้จริงคือการที่เราไม่ไปทุกข์ใจกับทุกข์ของผู้อื่น รู้ว่าการที่เขาเป็นอย่างนั้นก็เพราะการกระทำหรือกรรมของเขา ทุกข์ก็เป็นทุกข์ของเขาแต่เรายังคงมีเมตตา อยากให้เขามีความสุขยังมีกรุณาอยากให้เขาพ้นทุกข์และมีมุทิตา มีความยินดีถ้าเขามีความสุขเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญเพราะถ้าเราเข้าไปทุกข์กับเขาด้วย เราจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ไม่ได้คนที่มีความทุกข์มาอยู่ด้วยกันก็ยิ่งจะทำให้พลอยทุกข์กันไปมากขึ้น คนที่กำลังทุกข์จึงไม่สามารถช่วยคนที่มิทุกข์ได้

นอกเหนือจากผลของอุเบกขาที่มีต่อตนเองแล้วอุเบกขายังมีผลต่อผู้ที่เราต้องการช่วยด้วยการที่เราทำตัวอย่างให้ผู้ที่เราต้องการช่วยให้เห็นวิธีพ้นทุกข์ปล่อยวางให้เขาดูเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการชี้ทางปลดทุกข์ตั้งนั้น ยิ่งเรามีกรุณาอยากให้เขาหายทุกข์มากเท่าไร เรายิ่งต้องมีอุเบกขามากเท่านั้นในทำนองเดียวกันกับการที่ยังเรามีเมตตามากเท่าไร ยิ่งต้องมีมุทิตามากเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าพรหมวิหาร ๔ นี้เป็นข้อธรรมที่ต้องมีพร้อมๆ กันทุกข้อการเจริญพรหมวิหาร ๔ จึงจำเป็นต้องเจริญทั้งเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ไปพร้อมๆ กัน จะแยกเจริญเป็นข้อๆ ไม่ได้และพรหมวิหาร ๔ มีในผู้ใดยอมทำให้ผู้นั้นประพฤติปฏิบัติแก่ผู้อื่นด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ได้ดีอย่างสมบูรณ์

สรุป การนำหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ มาใช้ในการให้บริการประชาชนนั้น หากจะให้ประสบความสำเร็จเป็นที่ประทับใจอย่างแท้จริง เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการจะต้องมีพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมประจำใจ เพื่อให้การให้บริการด้านต่างๆ ที่ออกมา นั้น เกิดจากความเมตตา กรุณา สงสาร จากใจจริง

<sup>๓๗</sup> พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สี่ตวันจำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.



ไม่ใช่กระทำไปเพราะเป็นเพียงหน้าที่เท่านั้น แต่มีความมุ่งมั่นปรารถนาดีอยากให้พวกเขามีความสุข ได้รับการบริการที่ดีๆ และพลอยรู้สึกสดชื่นเบิกบานไปกับประชาชนด้วยอิทธิบาท๔ . หมายถึงฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ ทางแห่งความสำเร็จ หรือคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายเป็นแนวทางการทำงานที่พระพุทธองค์ได้ทรงสดับไว้อย่างแยกกายอันประกอบด้วยแนวปฏิบัติ ๔ ข้อ คือ ฉันทะวิริยะจิตตะวิมังสา ซึ่งใครๆ ก็ท่องได้จำได้แต่จะมีสักกี่คนที่สามารถปฏิบัติได้ครบทั้ง ๔ ข้อ ซึ่งแต่ละข้อต่างมีหน้าที่เฉพาะของตนต่อเนื่องหนุนเสริมกัน จะขาด ข้อใดข้อหนึ่งไปไม่ได้เพราะเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันทั้ง ๔ ข้อจึงจะทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตและการทำงานได้ตามความมุ่งหวังดังนี้<sup>๓๘</sup>

๑. ฉันทะ (Will; Aspiration) ความพอใจ ส คือความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป ดังนั้น เราจึงควรที่จะได้ฉันทะเป็นคุณ ธรรมพื้นฐานที่สำคัญอันดับแรกเพื่อเป็นกำลังใจที่จะนำกิจการงานทั้งหลายไปสู่ความสำเร็จ รุ่งเรือง ทั้งยังมีส่วนทำให้เกิดคุณธรรมในข้อต่อๆ ไปทุกข้อ และการใฝ่รู้ก็คือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทางปัญญาหรือการศึกษาทดลองต่างๆ ด้วย

เราจะสร้างฉันทะให้เกิดขึ้นได้อย่างไร พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสสอนไว้ว่า มนุษย์เราต้องเลือกที่จะศรัทธาบางอย่างและหมั่นตรวจสอบศรัทธาของตัวเองว่าดีต่อตัวเองและดีต่อผู้อื่น อันรวมถึงสังคมโดยรวมหรือไม่ เมื่อดีทั้งสองอย่างก็จงมุ่งมั่นที่จะทำด้วยความตั้งใจและหากไม่ดีก็จงเปลี่ยนแปลงศรัทธาเสียใหม่ ซึ่งเราต้องเลือกไม่เช่นนั้น เราจะกลายเป็นคนที่สับสนไม่มีแก่นสารอาจจะถูกชักชวนไปในทางที่ไม่ดีได้ง่าย<sup>๓๙</sup>

หากจะฝึกฝนตนเองอาจเริ่มด้วยการตั้งคำถามกับตัวเองว่าเราศรัทธาอะไรอยู่ เพราะคนเราเมื่อศรัทธาอะไรก็จะได้พบกับสิ่งนั้นและเข้าถึงสิ่งนั้นได้ง่ายเช่น ศรัทธาต่อความรู้ก็จะเข้าถึงองค์ความรู้หรือศรัทธาต่อหลักธรรม ก็จะเข้าถึงธรรมหรือไม่ศรัทธาอะไรเลยก็ไม่เข้าถึงอะไรเลยเพราะความศรัทธาต่อหลักธรรมก็จะเข้าถึงธรรม หรือไม่ศรัทธาอะไรเลยก็ไม่เข้าถึงอะไรเลยเพราะความศรัทธาจะนำมาซึ่งความมุ่งมั่นทุ่มเท เพื่อทำทุกอย่างให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เราศรัทธานั้นเอง

ขณะเดียวกัน ก็ลองตรวจสอบตัวเองดูว่า สิ่งที่เราศรัทธากับสิ่งที่องค์กรของเราศรัทธานั้นตรงกันหรือไม่ หากตรงกันก็เรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงตน หรือหากไม่ตรงกันก็เรียนรู้ที่จะให้โอกาสตัวเองไปสู่แห่งที่ที่เหมาะสมกว่า

<sup>๓๘</sup> ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๑/๒๓๓.

<sup>๓๙</sup> พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๖๔๗-๖๖๕.

๒. วิริยะ (Energy; Effort; Exertion) ความเพียรคือ มุ่งมั่น พยายาม ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย เป็นความเพียรพยายามอย่างสูงที่จะทำตามฉันทะหรือศรัทธาของตัวเอง หากเราไม่มีความเพียรแล้วก็น่าจะคิดว่า เรามีฉันทะหลอกๆ หรือศรัทธาหลอกๆ ทั้งโกหกตัวเองและหลอกผู้อื่น ซึ่งผลงานที่ได้ทำออกมานั้นก็จะเป็นตัวชี้วัดว่าทำอะไร

วิริยะ เกิดจากอะไร คำตอบคือ “เกิดจากศรัทธาหรือฉันทะนั้นเอง” และเป็นศรัทธาที่มั่นคงด้วยไม่ว่าจะมีอุปสรรคใดๆ มากกระทบก็ตาม ก็จะไม่เปลี่ยนแปลง แต่อาจปล่อยวางหรือวางเฉยในบางเวลา บางสถานการณ์บ้าง เพื่อรอสถานะที่เหมาะสมกว่าความวิริยะไม่ใช่ความคุดันอย่างเอาเป็นเอาตายหรือต้องให้ได้เสมอแต่มัน คือความแยบยล และเลือกที่จะทำบางอย่าง เพื่อรักษาศรัทธาไว้หรือเพื่อรอจังหวะที่เหมาะสมอันหมายถึงการบรรลุผลแห่งศรัทธานั้นเอง

วิริยะนี้มักจะมากคู่กับความอดทน อดกลั้นเสมอเป็นความรู้สึกไม่ย่อท้อต่อปัญหาและมีความหวังที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง โดยมีศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ นำใจและเตือนใจความอดทนเป็นเครื่องมือสำหรับคนใจเย็นและใจงาม คนที่มีโมหะจริตรุ่มร้อนจะทำให้มีโอกาสผิดพลาดได้ง่าย หรือสูญเสียความอดทนในที่สุด ดังนั้น ความวิริยะ อุตสาหะ จึงเป็นวิถีทางของบุคคลที่หาญกล้าและท้าทายต่ออุปสรรคใดๆ ทั้งมวล หลักธรรมวิริยะข้อนี้จึงมีความหมายของความกล้าหาญเจืออยู่ด้วยส่วนหนึ่ง

๓. จิตตะ (Thoughtfulness; Active Thought) ความคิดคือตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาใจคิดฝึกฝนไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย เอาใจจดจ่ออย่างมีสมาธิทำให้เกิดความรอบคอบ การตัดสินใจทำอะไรก็จะเกิดความผิดพลาดน้อยตามไปด้วยถ้าเรามีจิตใจที่จดจ่อต่อสิ่งที่เราคิด ที่เราทำและรับผิดชอบแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าที่หรือการงานอะไรก็ตามทุกอย่างจะสำเร็จได้ด้วยดีดังประสงค์เสมอ<sup>๔๐</sup>

ความรอบคอบจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากไม่รอบรู้ดังนั้น การที่คนจะรอบรู้ได้นั้น ต้องหมั่นศึกษาเรียนรู้อยู่เสมอติดตามข่าวสารบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอต้องอ่านหนังสือที่หลากหลายโดยไม่ยึดติดกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอยู่เป็นประจำและประการสำคัญต้องฝึกตั้งคำถามกับตัวเองกับเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเราพร้อมกับค้นหาคำตอบให้ได้ฝึกสนทนากับผู้รู้บ่อยๆ เป็นสิ่งที่จำเป็น ซึ่งเมื่อเราทำได้แบบนี้แล้ว เราก็จะเป็นผู้ที่มีความรอบรู้อย่างแตกฉาน จึงไม่ใช่เรื่องยากที่จะวิเคราะห์หรือสังเคราะห์เนื้อแท้ของเรื่องราวต่างๆ ออกมาสู่การตัดสินใจของหมู่คณะหรือแม้แต่เรื่องส่วนตัวของเรา

<sup>๔๐</sup> พระญาณสุนทร, **ธรรมประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทจรลสนิทวงศ์จำกัด, ๒๕๕๑),

เองดังนั้น ความรอบคอบจึงแฝงไปด้วยความรอบรู้ตามสภาพจริงของมัน อันเป็นแนวปฏิบัติที่ต้องสร้างให้เกิดเป็นนิสัยแก่ตนเอง

ความรอบคอบนอกจากจะดำรงอยู่คู่กับความรอบรู้แล้ว ยังต้องอาศัยความตั้งงามเป็นเครื่องเตือนสติด้วย จึงจะสามารถใช้จิตของเราพิจารณาและตรึกตรองในเนื้อหาของสิ่งต่าง ๆ นั้นได้อย่างเหมาะสม เพราะความตั้งงามตามแบบอย่างของคุณธรรมตามหลักศาสนาและจริยธรรมของสังคมนั้น เป็นสิ่งเดียวที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างปรกติสุขไม่เช่นนั้นแล้วความสับสนวุ่นวายการแตกแยกทางความคิดก็จะเกิดขึ้นในสังคมบ้านเมืองดังเช่นที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยใน

ยุคปัจจุบันนี้แม้ว่าผู้คนจะมากไปด้วยความรู้และความรอบคอบก็ตาม ดังนั้น หลักธรรมจิตตะข้อนี้จึงรวมความหมายของคำว่า สมาธิอยู่ด้วยอย่างเต็มที่

๔. วิมังสา (Investigation; Examination; Reasoning; Testing) ความไตร่ตรอง หรือ ทดลองคือ หมั่นใจปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อบกพร่องในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์วิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น<sup>๔๑</sup>

ดังนั้น วิมังสาจึงเป็นการทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมาอันเกิดจากความพอใจ (ฉันทะ) แล้วทำด้วยความมุ่งมั่น (วิริยะ) อย่างใจจดใจจ่อและรับผิดชอบ (จิตตะ) โดยใช้วิจรรย์ญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ จึงนำไปสู่การทบทวนตัวเองและทบทวนองค์กรหรือทบทวนขบวนการ ทบทวนในสิ่งที่ได้คิด สิ่งที่ได้ทำผ่านมามี เกิดผลดีผลเสียอย่างไรเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น หลักธรรมวิมังสาข้อนี้จึงรวมความหมายของคำว่า ปัญญาไว้อย่างเต็มที่

สรุป อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมสำคัญที่เจ้าหน้าที่ให้บริการประชาชนใช้เป็นแนวทางในการทำงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ คือการทำงานให้บริการนั้นจะต้องเกิดจากการใฝ่ใจรักที่จะทำและต้องกระทำด้วยความรอบคอบอย่างมุ่งมั่น เข้มแข็งอดทน ทั้งยังต้องมีการพิจารณาไตร่ตรองเพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องต่างๆ สำหรับใช้แก้ไขปรับปรุงให้บริการนั้นเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วถูกต้องต่อไป

ราชสังคหวัตถุ คือ การทานุบำรุงทวยราษฎร์ให้ประชาชนชาติดำรงอยู่ในเอกภาพและสามัคคีด้วยหลักธรรมที่เรียกว่า ราชสังคหวัตถุ มี ๔ ประการ คือ

๑) สัสสมณะ คือ ฉลาดบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร รู้จักส่งเสริมการเกษตรกรรมให้อุดมสมบูรณ์ โดยเข้าไปศึกษาถึงสภาพปัญหาและความต้องการของราษฎร เพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมและดำเนินการสงเคราะห์หรือช่วยเหลือให้ผลต่อไป

๒) ปุริสเมธะ คือ ฉลาดบำรุงข้าราชการ ให้กำลังใจเจ้าหน้าที่ ข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ส่งเสริมคนดีมีความสามารถและจิตสวัสดิการที่ดี

<sup>๔๑</sup> พ.ศ. (ไทย) ๒๕/๓๑๑/๓๖๑.

๓) สัมมาปาสะ คือ ผูกประสานปวงประชา คือ ฉลาดในการแก้ปัญหาสังคม รู้จัก ผูกน้ำใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพ เช่น การจัดกองทุนให้กู้ยืม โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น เพื่อนำไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ทั้งในด้านอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม เป็นต้น

๔) วาขเปยยะ คือ ความมีวาจาอันดูดีมีน้ำใจ รู้จักพูดจาปราศรัยยกย่องเชิดชู ชี้แจงแนะนำรู้จักถามทุกข์สุขของราชราษฎรทุกชั้น แม้ปราศรัยก็ไพเราะน่าฟัง ทั้งประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐาน มีประโยชน์ เป็นทางแห่งความสามัคคี ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน<sup>๔๒</sup>

หลักพุทธธรรมของผู้ทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์อีกส่วน คือ สปัปริสธรรมในสปัปริสสูตร อุปริปัญญาสก์ มัชฌิมนิกาย ปรากฎพุทธโอวาทเรื่องธรรมของคนดี (สัตบุรุษ) คนที่สมบูรณ์แบบหรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกที่ดี มีคุณค่าที่แท้จริงของมนุษย์ชาติ มีธรรมะหรือคุณสมบัติที่เรียกว่า สปัปริสธรรม ๗ ประการ คือ

๑. ฌมมัญญตา รู้หลักการ เมื่อดำรงตำแหน่ง มีฐานะ หรือจะทำอะไรก็ตาม ต้องรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกาที่เกี่ยวข้อง เช่น อย่างผู้ปกครองประเทศชาติก็ต้องรู้หลักรัฐศาสตร์ และรู้กฎกติกาของรัฐ คือกฎหมาย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญลงมา แล้วก็ยืนอยู่ในหลักการตั้งตนอยู่ในหลักการให้ได้ชุมชน สังคม องค์กร หรือกิจการอะไรก็ตาม ก็ต้องมีหลักการ มีกฎ มีกติกา ที่ผู้นำจะต้องรู้ชัด แล้วก็ตั้งมั่นอยู่ในหลักการนั้น

๒. อตถัญญตา รู้จุดหมาย ผู้นำถ้าไม่รู้จุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหน นอกจากรู้จุดหมาย มีความชัดเจนในจุดหมายแล้ว จะต้องมีความแน่วแน่มั่นคงที่จะไปให้ถึงจุดหมายด้วย ข้อนี้เป็นคุณสมบัติที่สำคัญมาก เมื่อใจมุ่งจุดหมาย แม้มีอะไรมากระทบกระทั่ง ก็จะไม่หวั่นไหวอะไรไม่เกี่ยวข้อง ไม่เข้าเป้า ไม่เข้าแนวทางก็ไม่มัววุ่นวาย ใครจะพูดว่าคำเหน็บแนม เมื่อไม่ตรงเรื่องก็ไม่มัวถือสา ไม่เก็บเป็นอารมณ์ ไม่ยุ่งกับเรื่องจุกจิกไม่เป็นเรื่อง เอาแต่เรื่องที่เขาแนวทางสู่จุดหมาย ใจมุ่งสู่เป้าหมาย อย่างชัดเจน และมุ่งมั่นแน่วแน่

๓. อัตตัญญตา รู้ตน คือ ต้องรู้ว่าตนเองคือใครมีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใดมีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญา ความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อยิ่งข้อหย่อน จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตัวเอง ให้มีคุณสมบัติความสามารถยิ่งๆ ขึ้นไป ไม่ใช่ว่าเป็นผู้นำแล้วจะเป็นคนสมบูรณ์ไม่ต้องพัฒนาตนเอง ยิ่งเป็นผู้นำก็ยิ่งต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาให้ไปได้ดียิ่งขึ้นไป

๔. มัตตัญญตา รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดี หมายความว่าต้องรู้จักขอบเขตขีดขั้นความพอเหมาะที่จะจัดทำในเรื่องต่าง ๆ ท่านยกตัวอย่าง เช่น ผู้ปกครองบ้านเมืองรู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาญา และการเก็บภาษี เป็นต้น ไม่ใช่เอาแต่จะให้ได้อย่างใจ และต้องรู้จักว่าในการ

<sup>๔๒</sup> ส .ส. (ไทย) ๑๕/๓๕/๑๑๐.

กระทำนั้น ๆ หรือในเรื่องราวนั้น ๆ มีองค์ประกอบหรือมีปัจจัยอะไรเกี่ยวข้องบ้าง ทาแคไหน องค์ประกอบของมันจะพอดี ได้สัดส่วนพอเหมาะ การทำการต่าง ๆ ทุกอย่างต้องพอดี ถ้าไม่พอดีก็พลาดความดีจึงจะทำให้เกิดความสำเร็จที่แท้จริง ฉะนั้นจะต้องรู้จักประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดให้ลงตัวพอเหมาะพอดี

๕. กาลัญญตา รู้กาล คือ รู้จักเวลา เช่น รู้ลำดับ ระยะเวลา จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะสมของเวลาว่า เรื่องนี้จะลงมือตอนไหน เวลาไหนจะทำอะไรอย่างไร จึงจะเหมาะ ดังจะเห็นว่าแม้แต่การพูดจาก็ต้องรู้จักกาลเวลา ตลอดจนรู้จักวางแผนงานในการใช้เวลา ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เช่น วางแผนว่าสังคมมีแนวโน้มจะเป็นอย่างไรในเวลาข้างหน้าเท่านั้น และเหตุการณ์ทำนองนี้จะเกิดขึ้น เราจะวางแผนรับมือกับสถานการณ์นั้นอย่างไร

๖. ปริสัญญตา รู้ชุมชน คือ รู้สังคมตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวาง คือ รู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอะไร มีความต้องการอย่างไร โดยเฉพาะถ้าจะช่วยเหลือเขา ก็ต้องรู้ปัญหาความต้องการของเขา แม้แต่ชุมชนย่อย ๆ ถ้าเราจะช่วยเหลือเขา เราต้องรู้ความต้องการของเขา เพื่อสนองความต้องการได้ถูกต้อง หรือแก้ไขปัญหามาได้ตรงจุด

๗. บุคคลัญญตา รู้บุคคล คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการร่วมไปด้วยกัน และคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสม และได้ผล ตลอดจนสามารถหาบริการให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการ รู้ว่าจะใช้วิธีสัมพันธ์พูดจาแนะนำติชมหรือจะให้เขายอมรับได้อย่างไร โดยเฉพาะในการใช้คน ซึ่งต้องรู้ว่าคนไหนเป็นอย่างไร มีความถนัดอัธยาศัยความสามารถอย่างไรเพื่อใช้คนให้เหมาะกับงาน นอกจากนั้นก็รู้ประโยชน์ที่เขาพึงได้ เพราะว่าการทางานนั้นไม่ใช่ว่าจะเอาเขามาเป็นเพียงเครื่องมือทำงานได้ แต่จะต้องให้คนที่ทางานทุกคนได้ประโยชน์ ได้พัฒนาตัวเอง ผู้นำควรรู้ว่า เขาควรจะได้ประโยชน์อะไรเพื่อความเจริญของงานแห่งชีวิตที่แท้จริงของเขาด้วย ที่กล่าวมานี้ คือหลักธรรมที่เรียกว่า สัพปุริสธรรม ๗ ประการ<sup>๔๓</sup>

ถ้ามีคุณธรรม ๗ ประการนี้ แม้จะไม่มีคุณสมบัติข้ออื่นก็เป็นผู้นำได้เพราะรู้จักประกอบและปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอที่จะจัดการให้ได้ผล สามารถจัดวางวิธีปฏิบัติการที่เหมาะสมให้บรรลุผลสำเร็จได้ ส่วนคุณสมบัติอย่างอื่นก็มาเสริม<sup>๔๔</sup>

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นอย่างมาก สามารถสังเกตได้จากคำสอนในเรื่องการให้ หรือ ทาน ซึ่งมีหลักธรรมหลายข้อที่ได้

<sup>๔๓</sup> วจ.จตทก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๔๔.

<sup>๔๔</sup> ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑.

กล่าวถึงเรื่องการให้ หรือ ทาน เช่น มงคลชีวิต ๓๘ ประการ (ข้อที่ ๑๕ เรื่อง การบำเพ็ญทาน) บุญ กิริยาวัตถุ ๑๐ (ทานมัยและเวทย์วิจจมัย) หรือ สังคหวัตถุ ๔ กับ ฯลฯ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น

การนำเอาพระพุทธศาสนา来帮助ในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขเคราะห์เท่ากับเป็นการพัฒนาจิตใจของอาสาสมัครให้สูงขึ้น นับว่าเป็นการทำทานอีกทางหนึ่งด้วย เพราะงานด้านสาธารณสุขเคราะห์เป็นงานที่แสดงถึงความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่โลภในตัวบุคคลนั้น ๆ อาสาสมัคร หมายถึงผู้ที่พร้อมที่จะสละเวลา หรือทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

สรุปได้ว่า งานด้านสาธารณสุขเคราะห์จึงเป็นงานที่ต้องไม่ขัดกับคำสอนทางพระพุทธศาสนาเลยสักประการ และคำสอนของพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริมงานสาธารณสุขเคราะห์นี้เป็นอย่างมากโดยเฉพาะในภาวะการณ์ในปัจจุบันนี้

ตารางที่ ๒.๓. สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสังคหวัตถุธรรม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย), (๒๕๔๔).</p>	<p>พระเครื่อง ๔ องค์ ที่ก่อให้เกิดผลทางเมตตามหานิยม คงกระพันชาตรี และแคล้วคลาดแท้ ๆ ทั้งเป็นพุทธวิธีครองใจคน เป็นจุดที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจคนไว้ได้สังคหวัตถุ ๔ คือ ข้อปฏิบัติสำหรับการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>๑) ทาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน</li> <li>๒) ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ</li> <li>๓) อุตถจริยา การช่วยเหลือ</li> <li>๔) สมานัตตตา การปฏิบัติตนให้เหมาะสม</li> </ol>
<p>พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ), (ม.ป.ป. หน้า ๑๔.)</p>	<p>ในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้างเป็นที่ยอมรับนับถือของทุกๆ คน และปรารถนาที่จะได้ยินได้ฟังคำยกย่องสรรเสริญ มากกว่าเสียงนินทาว่าร้าย พระพุทธองค์ได้ทรงสอนวิธีที่จะทำตนให้เป็นที่รักของสังคมว่าขั้นแรกให้ปรับที่ตัวของเราเองก่อน คือต้องทำตัวเราให้เป็นคนน่ารักเสียก่อน โดยการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนผูกใจคนและประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคีเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรีเต็มน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข</p>

ตารางที่ ๒.๓. สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสังคหวัตถุธรรม (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๕), หน้า ๗๑.	สังคหวัตถุธรรมเหล่านี้ช่วยอุ้มชูโลก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๕๐, หน้า ๙).	<p>๑) วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็น บิดามารดาเป็นครูอาจารย์เป็นเพื่อนบ้านกัน เป็นต้น ตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่ และทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย</p> <p>๒) ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลายให้ความเสมอภาคไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นเสมอในสุขและทุกข์คือร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ร่วมรับรู้ปัญหาและร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม</p>
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๖, หน้า ๖๔๗-๖๖๕).	<p>พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสสอนไว้ว่า มนุษย์เราต้องเลือกที่จะศรัทธาบางอย่างและหมั่นตรวจสอบศรัทธาของตัวเองว่าดีต่อตัวเองและดีต่อผู้อื่น อันรวมถึงสังคมโดยรวมหรือไม่ เมื่อดีทั้งสองอย่างก็จงมุ่งมั่นที่จะทำความตั้งใจและหากไม่ดีก็จงเปลี่ยนแปลงศรัทธาเสียใหม่ ซึ่งเราต้องเลือกไม่เช่นนั้น เราจะกลายเป็นคนที่สับสนไม่มีแก่นสารอาจจะถูกชักชวนไปในทางที่ไม่ดีได้ง่าย</p>



### ๒.๓ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

งานสาธารณสุขสงเคราะห์ คณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว เป็นการให้ความช่วยเหลือที่คณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ให้แก่ประชาชนด้วย ความเมตตากรุณา โดยอาจเป็นทั้งการช่วยเหลือสงเคราะห์ในยามปกติ คือ เป็นการช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต อาจเป็นผู้ต้อย โอกาสทางสังคมหรือได้รับความเดือดร้อนที่ไม่ได้รับการเหลียวแลจากหน่วยงานใด หรือขาดการดูแลอย่างเหมาะสมจากญาติพี่น้อง เช่น ผู้พิการ ผู้สูงอายุ หรือ ผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น และเป็นการช่วยเหลือสงเคราะห์ตามโอกาสการเกิดภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในอำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว เช่น อุบัติเหตุ อุทกภัย วาตภัย หรือ อัคคีภัย เป็นต้น อันเป็นการช่วยเหลือสงเคราะห์แบบเฉพาะหน้า เร่งด่วนให้แก่ผู้ที่ประสบภัย สามารถรอดพ้นจากสถานการณ์ยากลำบาก หรือมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในระยะสั้น เช่น การแจกถุงยังชีพให้กับผู้ประสบภัยธรรมชาติ การดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์เช่นนี้มักจะไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า เพราะเป็นการดำเนินงานที่เกิดจากสถานการณ์เฉพาะหน้าเร่งด่วนหรือ มีความเดือดร้อนจำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นกรณีเฉพาะ

บทบาทของ คณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ที่เห็นได้ชัดคือ ให้การสนับสนุนแก่ชุมชนหรือองค์กรสาธารณะ สามารถเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของวัดหรือองค์กรคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว เพื่อเกื้อกูลแก่ ผู้ต้องการความช่วยเหลือได้ โดยมีเป้าหมายตอบสนองความต้องการจำเป็นหรือ การแก้ไขปัญหาของประชาชนในชุมชนโดยรอบวัด หรือการที่คณะสงฆ์เอื้อเพื่อให้องค์กรอื่นเข้ามาดำเนินกิจกรรมเพื่อยกระดับการดำเนินชีวิต ของคนในชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกให้หน่วยงานอื่นที่มีการดำเนินงานหรือกิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์อยู่ ก่อนแล้ว ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งมูลนิธิหรือกองทุนเพื่อการกุศล การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพของประชาชน การให้ความร่วมมือกับทางราชการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ ประชาชนในชุมชนและท้องถิ่น เป็นต้น และการดำเนินงานในลักษณะที่เป็นแนวทางการสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นเข้ามาทำกิจกรรมช่วยเหลือประชาชนและชุมชน เช่น การร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม กิจกรรมส่งเสริมการเกษตร กิจกรรมส่งเสริมสัมมาชีพ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะของประชาชนและชุมชน เป็นต้น คณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว เข้าไปร่วมมือบทบาท หน้าที่สำคัญในลักษณะการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เช่น การตัดถนนในหมู่บ้าน การขุดลอกคูคลองทำประปาชุมชนถึงเก็บน้ำฝน เป็นต้น ซึ่งเป็นการดำเนินงาน เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของทุกคน โดยเน้นการร่วมมือกันตามแนวทาง “บวร” (เป็นความร่วมมือระหว่างบ้าน/ชุมชน วัด โรงเรียน หรือระหว่างบ้าน/ ชุมชน วัด ราชการ) โดยที่พระสงฆ์นักพัฒนาจะเข้าไปมีบทบาท กระตุ้นให้ประชาชนร่วมกันแก้ไขปัญหาของตนเองในทุกสถานการณ์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและ

ส่งเสริมการประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม อย่างยั่งยืน ทั้งการพัฒนาทาง วัตถุและจิตใจ แต่ในปัจจุบันการดำเนินงานกิจกรรม การพัฒนาของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัด สระแก้ว ส่วนมากเป็นการทำงานเชิงปัจเจกบุคคลอยู่ในระดับพื้นที่ ขาดการจัดตั้งเป็นองค์กรหรือภาคี เครือข่ายเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ศูนย์การเรียนรู้สุข ภาวะพระสงฆ์ เป็นต้น

## ๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารและผลงานการวิจัยต่างๆ ผู้วิจัยพบว่ามเอกสาร งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องดังนี้

### ๒.๔.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์สุขโดยการให้ความ ช่วยเหลือสังคมวัดเป็นสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทในการช่วยเหลือสังคม เช่น การเผยแผ่หลักธรรม การ จัดการฝึกอบรมแก่เยาวชนและประชาชนและประชาชนทั่วไป ตลอดถึง การสร้างสิ่งปลูกสร้างอันเป็น สาธารณประโยชน์นักวิชาการได้กล่าวถึงการสาธารณสงเคราะห์

**พระมหาไชยณรงค์ ภทฺทมนี (เสริมแก้ว)** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ ของวัดชนประทานรังสฤษฎ์อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” พบว่า บทบาทโดยภาพรวม อยู่ใน ระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เปรียบเทียบ บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดชนประทานรังสฤษฎ์อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์และประชาชน มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อบทบาทด้าน การสาธารณสงเคราะห์ของวัดชนประทานรังสฤษฎ์อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน จึง เป็นการยอมรับสมมติฐานทุกข้อที่ตั้งไว้ ผลการสัมภาษณ์จากพระสงฆ์ภายในวัดชนประทานรังสฤษฎ์ พบว่า โดยภาพรวม งานด้านสาธารณสงเคราะห์ของวัดนั้น มีความสำคัญมากเพราะการสนับสนุน ช่วยเหลือคน ช่วยเหลือสังคมและบทบาทของพระสงฆ์และวัดนั้นสามารถเข้าถึงประชาชนได้เป็นอย่างดี มาก โดยเฉพาะด้านภัยพิบัติต่างๆ ทั้งพระสงฆ์และวัดทั่วประเทศก็ได้ให้การสงเคราะห์กันเป็นอย่างมาก ตลอดจนการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจนและกรประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนได้เป็น อย่างดี<sup>๔๕</sup>

<sup>๔๕</sup> พระมหาไชยณรงค์ ภทฺทมนี (เสริมแก้ว), “บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของวัดชนประทาน รังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” ,วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการคณะ สงฆ์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

**พระสมชาย เอี่ยมสะอาด** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “บทบาทของวัดพัฒนาตัวอย่างในการช่วยเหลือสังคม : ศึกษากรณีของวัดในกรุงเทพมหานคร กับวัดในภาคกลาง” กล่าวว่า สาธารณสงเคราะห์ความมุ่งหมายในเรื่องนี้คือ ให้กับวัดต่างถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันและกัน ชาวบ้านพากันบำรุงวัด ฝ่ายชาวก็อำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านในทางที่ชอบที่ควร โดยยึดหลักของสมณะพึงบำรุงกุลบุตร กุลธิดา ในสังคาลาวาสสูตร (ทิส ๖) ยกตัวอย่างเช่น ๑. วัดจัดตั้งอำนวยความสะดวกพุทธมามกะผู้เยาว์ ขึ้นตามคำแนะนำของกรมการศาสนาเพื่อสงเคราะห์เด็กผู้เยาว์ในหมู่บ้านที่ตั้งวัด ๒. กั้นที่ดินบางส่วนให้ราชการ ปลูกสร้างโรงเรียน และทางวัดก็ให้ความอุปถัมภ์แก่โรงเรียน ๓. เอื้อเพื่อให้สถานที่ตั้งหน่วยงานการกุศลสาธารณประโยชน์ภายในวัด ซึ่งไม่ทำให้วัดได้รับความเสื่อมเสียทั้งด้านศิลปกรรม และด้านจิตใจของประชาชนเช่นตั้งสุสาน ศาลานอนามัย สุสาน และฌานสถาน เป็นต้น ๔. กั้นบริเวณวัดส่วนใดส่วนหนึ่งอันเหมาะสมไว้ ปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นหรือมีศาลาที่พักให้ประชาชนได้พักผ่อนหาความสงบใจเป็นครั้งคราว<sup>๔๖</sup>

**อุบลศรี เสนาะรักษ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในงานสังคมสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานคร” จากการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการด้านสวัสดิการให้การสงเคราะห์ต่างๆ คือ การใช้เสนาสนะภายในวัด หรือให้มีกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด เช่น การตั้งสภาตำบล ใช้เป็นพื้นที่ประชุมของทางราชการ เป็นที่ประชุมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลของท้องถิ่น ให้ใช้ศาลาการเปรียญหรือบริเวณวัดเพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่ราชการ ประชาชน ชาวบ้านเจ้าของวัดให้มาร่วมรับบริจาคจากราชการ หรือจัดกิจกรรมให้กลุ่มด้อยโอกาสทางสังคม ให้ได้รับการฝึกฝน พัฒนาตามศักยภาพ เช่น การช่วยเหลือเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน นอกจากนี้เจ้าอาวาสแบ่งที่วัดให้จัดตั้ง สถานศึกษา สถานือนามัย หอสมุด พิพิธภัณฑ์ หรือที่ตั้งของหน่วยงานราชการ ปรปะปาประจำหมู่บ้าน ตลอดจนจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่างๆ เช่น อุทกภัยพระสงฆ์จัดการรวบรวมเครื่องอุปโภค บริโภคจากผู้มีจิตศรัทธานำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นต้น<sup>๔๗</sup>

**วินัย เก่งสุวรรณ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับงานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ: ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มโรงเรียนกลุ่มที่ ๑๐” พบว่า บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ที่ทำได้ดีที่สุดคือ ๑) บทบาทด้านการศึกษาวัดให้สถานที่ที่เป็นโรงเรียน และอาคารเรียน พระเป็นผู้สอนและอบรมเยาวชนให้รู้หนังสือ ให้เป็นผู้มีศีลธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมอนุเคราะห์การจัดตั้งโรงเรียน ชักชวนชาวบ้านให้สนับสนุนด้วย

<sup>๔๖</sup> พระสมชาย เอี่ยมสะอาด, “บทบาทของวัดพัฒนาตัวอย่างในการช่วยเหลือสังคม : ศึกษากรณีของวัดในกรุงเทพมหานคร กับวัดในภาคกลาง”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓).

<sup>๔๗</sup> อุบลศรี เสนาะรักษ์, “บทบาทของพระสงฆ์ในงานสังคมสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔).

ทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียน ๒) บทบาทด้านการสาธารณสุข พระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาลแก่ชาวบ้านในทุกกระดับ ความเจ็บป่วย โรคบางชนิดหาย ด้วยแรงศรัทธาผู้ป่วยที่มีต่อพระสงฆ์ ๓) บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจของประชาชน พระสงฆ์ให้ธรรมทานแก่ประชาชน จิตใจที่พัฒนาแล้วจะไม่วุ่นวายจะเข้าใจในความหมายของคำว่า ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม นอกจากนี้ การสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ก็สามารถช่วยให้เกิดความสงบสุขทางจิตใจได้มาก ๒) บทบาทด้านการสาธารณสุข พระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาลแก่ชาวบ้านในทุกกระดับ ความเจ็บป่วย โรคบางชนิดหาย ด้วยแรงศรัทธาผู้ป่วยที่มีต่อพระสงฆ์พระสงฆ์มีบทบาทในด้านการบรรเทาปัญหา และมีส่วนช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชนได้มาก งานสมาคมสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ได้ทำโดยตรง คืองานสังคมสงเคราะห์ทางจิตใจเป็นหลัก ๕) บทบาทด้านการพัฒนาท้องถิ่น ในชนบทพระสงฆ์มีบทบาทมากในฐานะผู้นำด้านการเสนอความคิดริเริ่ม และระดมความร่วมมือของชาวบ้านในการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน<sup>๔๘</sup>

**ซ้ำเรื่อง วุฒิจันทร์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมคณะสงฆ์และพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ” จากการวิจัย พบว่า ในส่วนของวัดผล พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดในฐานะตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมที่แตกต่างกัน จากท้องถิ่นที่มีความผูกพันกันน้อยที่สุด คือ ในชุมชนนครหลวงไปสู่ท้องที่ชนบทที่มีพลเมืองหนาแน่นน้อย มีวัดและพระสงฆ์ในท้องถิ่นที่น้อยแต่ประชาชนมีความต้องการและมีความผูกพันกับวัดมากที่สุด และพบว่า วัดในฐานะตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทย มีหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนทางด้านจิตใจ โดยเป็นผู้รักษา ดำเนินความเรียบร้อย การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแพร่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสุขสงเคราะห์<sup>๔๙</sup>

**พระสมุห์จรัญ จารุธมโม (จารุเจริญวงษ์)** ได้วิจัยเรื่อง บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครปฐม พบว่า (๑) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับแรกคือ ด้านการพัฒนาท้องถิ่น รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาจิตใจ (๒) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ในการเข้าวัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครปฐม ไม่ต่างกัน (๓) ปัญหาส่วนใหญ่ของวัดในการดำเนินงานด้านสา

<sup>๔๘</sup> วินัย เก่งสุวรรณ, “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับงานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ: ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มโรงเรียนกลุ่มที่ ๑๐”, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑).

<sup>๔๙</sup> ซ้ำเรื่อง วุฒิจันทร์, “การพัฒนากิจกรรมคณะสงฆ์และพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๒).

ธารณสงเคราะห์ คือ ปัญหาทำงานขาดแผนงาน การจัดการที่ไม่เหมาะสมกับงานและการกระจายงาน การอนุเคราะห์ส่งเสริมในด้านสาธารณสงเคราะห์ทั้ง ๓ ด้านได้แก่ ชุมชนไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ ขาดการจัดกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ให้แก่ชุมชน และการดำเนินงานขาดความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม และขาดกำลังทุนสนับสนุนและขาดการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐละ หน่วยงานของเอกชน ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ของแต่ละวัดต่างคนต่างทำขาดความร่วมมือกันทำงาน ทำให้การทำงานสอดคล้องกัน ส่งผลให้งานสาธารณสงเคราะห์ไม่ก้าวหน้า ตลอดจนบุคลากรที่มีคุณภาพประสิทธิภาพในการทำงาน ดังนั้นวัดและคณะสงฆ์ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ทุกระดับ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรส่งเสริมปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่ กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของวันในจังหวัดนครปฐมอย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีแบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกันโดยใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากร ให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีด้วยศีลาจริยวัตรตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน และเสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนาต่อไป<sup>๕๐</sup>

**พระครูสาครวิริยคุณ (พุมะเกี้ยว)** ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่ตบตบหาทาการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร” มีผลต่อการวิจัยพบว่า (๑) ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีความคิดเห็นตบตบหาทาด้านการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆาธิการโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก ได้แก่ ด้านการดำเนินการเอง และด้านการเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ (๒) ประชาชน เพศ อายุ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นตบตบหาทาด้านการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆาธิการโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นตบตบหาทาด้านการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆาธิการโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และ (๓) ประชาชนให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข ดังนี้คือ ๑) ด้านการดำเนินการเอง ได้แก่ พระสงฆาธิการมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่ออบรมให้ความรู้แก่ประชาชนน้อยเกินไปพระสงฆาธิการควรจัดกิจกรรมเพื่ออบรมให้ความรู้แก่ประชาชนมากกว่านี้ ๒) ด้านการเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ได้แก่ พระสงฆาธิการให้ความสนับสนุน และร่วมบริจาคทรัพย์ อุปกรณ์ต่างๆ แก่มูลนิธิหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่บำเพ็ญสาธารณประโยชน์มากกว่านี้ ๓) ด้านการเกื้อกูลสาธารณ

<sup>๕๐</sup> พระสมุห์จรัญ จารุธมโม (จารุเจริญวงศ์), “บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆาธิการ ในจังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

สมบัติ ได้แก่ พระสังฆาธิการยังคงอนุญาตหน่วยงานและภาคเอกชน ใช้สถานที่ของวัดเป็นที่ตั้งมูลนิธิ และกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนรวมทั้งการฝึกอบรมในการประกอบวิชาชีพต่างๆ ยิ่งน้อยอยู่ พระสังฆาธิการควรอนุญาตให้ หน่วยงานและภาคเอกชน ใช้สถานที่ของวัดเป็นที่ตั้งมูลนิธิและกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนรวมทั้งการฝึกอบรมในการประกอบวิชาชีพต่างๆ ๔) ด้านการแก้ปัญหากลุ่มประชาชนและสรรพสัตว์ ได้แก่ พระสังฆาธิการให้การสนับสนุนของทุนการศึกษาสิ่งของให้เด็กและเยาวชนที่เรียนดี ประพฤติดี แต่ด้อยทุนทรัพย์ยังน้อยอยู่ พระสังฆาธิการให้การสนับสนุนของทุนการศึกษาสิ่งของให้เด็กและเยาวชนที่เรียนดี ประพฤติดี แต่ด้อยทุนทรัพย์มากกว่านี้ (๔) พระสังฆาธิการควรมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือแก้ปัญหากลุ่มประชาชนในชุมชน เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน เป็นต้น พระสังฆาธิการควรให้การช่วยเหลือการส่งเสริมกิจการของภาครัฐหรือเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่ง ที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า เป็นต้น<sup>๕๐</sup>

**พระครูสาครโชติธรรม (สำรวย กิตติภโท/จันทอง)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการการตามทัศนะของคนในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการการตามทัศนะของคนในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อันดับแรก ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการการในด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ การบริการจัดการด้านการปฏิบัติและอันสุดท้ายคือ การจัดการและการวางแผน (๒) ประชาชนที่มีเพศชายได้ต่อเนื่อง และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการการตามทัศนะของประชาชนในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ไม่แต่ต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอยู่ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๓) ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขที่สำคัญคือ (๑) ด้านการให้การสนับสนุน มีการขอขบประมาณจากรัฐ มีการขอบริจาคจากประชาชน ทำหนังสือขอความอุปถัมภ์ในเขตเทศบาล (๒) ด้านการแสวงหาการมีส่วนร่วมมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางเสียงตามสาย และการรณรงค์การรักษา การอนุรักษ์น้อยเกินไป จึงควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการให้การ

<sup>๕๐</sup> พระครูสาครวิริยคุณ (พумаเกี้ยว), “ความคิดเห็นของประชาชนที่ต่อบทบาทการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์, ๒๕๕๖).

สนับสนุนและทรงค้ำในเรื่องการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง และ (๓) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์แบบให้เปล่า ประชาชนที่ได้รับการบริหารจัดการในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมงานการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่นกับพระสังฆาธิการที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคล และในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร (๔) ผลการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า ๑) ด้านการแสวงหาการมีส่วนร่วม มีการจัดกิจกรรมหลายอย่างเพื่อประชาชนช่วย ในด้านการศึกษาช่วยเหลือผู้สูงอายุ ช่วยสนับสนุนในการเรียนการสอนของเด็กและพระภิกษุสามเณร จัดให้มีประเพณีของไทย พระสังฆาธิการได้มีการจัดอบรมกลุ่มอาชีพ ในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว ๒) ด้านการให้การสนับสนุน มีการบริจาคทุนให้แก่ักเรียนยากจน ในความอนุเคราะห์เด็กผู้ด้อยโอกาสตลอดเวลาสร้างบ่อน้ำประปา สร้างถนน และช่วยเหลือผู้เร่ร่อนเป็นที่พึ่งดีมาก<sup>๕๒</sup>

**พระครูกิตติสารธรรม กิตติธโร (ศิริ วิจารณ์ทร์)** ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ประชาชนมีส่วนร่วมด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ ด้านการแสวงหาการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ลองลงมาคือ ด้านการให้การสนับสนุน อยู่ในระดับมาก และระดับสุดท้ายคือ ด้านการสงเคราะห์แบบให้เปล่า อยู่ในระดับปานกลาง (๒) ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีส่วนร่วมด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาครจังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและบทบาทและทางแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาครมีดังนี้ คือ ๑) ด้านการให้การสนับสนุน ประชาชนเสนอว่าการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน กิจกรรมต่างๆ ในวัด การสนับสนุนกิจกรรมการป้องกันยาเสพติด และควรมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเพิ่มมากขึ้น ๒) ด้านการแสวงหาการมีส่วนร่วม ประชาชนเสนอว่า ควรมีการร่วมมือในการพัฒนาโครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์โดยรวมมือกับหน่วยงานราชการ และภาคเอกชนในการทำโครงการที่เป็นประโยชน์ เช่น การส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น และ ๓) ด้านการสงเคราะห์แบบให้เปล่า ประชาชนเสนอว่า ควรมีการให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยน้ำท่วม ให้เงินทุนช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ

<sup>๕๒</sup> พระครูสาครโชติธรรม (สำรวย กิตติภทโท/จันทอง), “การบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการการตามทัศนะของคนในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ของชุมชนเช่น มอบทุนการศึกษาให้กับเด็กนักเรียน จัดตั้งกองทุนสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น<sup>๕๓</sup>

สรุปได้ว่า จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ในการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์นั้นพระสังฆาธิการยังขาดความร่วมมือกับชุมชน แต่ทั้งนี้พระสังฆาธิการได้จัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์แก่ชุมชนและประชาชนได้หลายวิธี ทั้งนี้ พระสังฆาธิการอาจใช้วิธีการดังต่อไปนี้คือ (๑) การดำเนินการเอง พระสังฆาธิการมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่ออบรมและให้ความรู้แก่ประชาชน (๒) การเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น พระสังฆาธิการให้การสนับสนุน และร่วมบริจาคทรัพย์สินต่างๆ แก่มูลนิธิหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ (๓) การเกื้อกูลสาธารณสุขสมบัติ พระสังฆาธิการอนุญาตให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ใช้สถานที่ของวัดเป็นที่ตั้งมูลนิธิและกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนทั้งการฝึกอบรมในการประกอบอาชีพต่างๆ และ (๔) การเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ พระสังฆาธิการให้การสนับสนุนการศึกษาและสิ่งของให้แก่เด็กและเยาวชน ที่เรียนดีประพฤติดี ปัญหาในการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์มักเกิดจากการขาดแคลนงบประมาณในการจัดการ ในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดงานด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ออกเป็น ๔ ด้าน ๑. การดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณสุข ๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสุขสมบัติ ๔. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

---

<sup>๕๓</sup> พระครูกิตติศาสตรธรรม กิตติธโร (ศิริ วิมารจันทร์), “การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).



ตารางที่ ๒.๔ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระมหาไชยณรงค์ ภาทมนูณี (เสริมแก้ว), (๒๕๕๖).</p>	<p>บทบาทโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เปรียบเทียบบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดชนประทานรังสฤษฏ์อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์และประชาชนมีผลทำให้ความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดชนประทานรังสฤษฏ์อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานทุกข้อที่ตั้งไว้</p>
<p>พระสมชาย เอี่ยมสะอาด, (๒๕๕๓).</p>	<p>สาธารณสุขสงเคราะห์ความมุ่งหมายในเรื่องนี้คือ ให้ความสำคัญแก่ผู้ที่ยากไร้และด้อยโอกาส ชำนาญการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ โดยยึดหลักของสมณะพึงบำรุงกุลบุตร กุลธิดา ในสังคาโลวาทสูตร (ทศ ๖) ยกตัวอย่างเช่น ๑. วัดจัดตั้งอำนวยการสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ขึ้นตามคำแนะนำของกรรมการศาสนาเพื่อสงเคราะห์เด็กผู้เยาว์ในหมู่บ้านที่ตั้งวัด ๒. กั้นที่ดินบางส่วนให้ราชการปลูกสร้างโรงเรียน และทางวัดก็ให้ความอุปถัมภ์แก่โรงเรียน ๓. เอื้อเพื่อให้สถานที่ตั้งหน่วยงานการกุศลสาธารณสุขภายในวัด ซึ่งไม่ทำให้วัดได้รับความเสื่อมเสียทั้งด้านศิลปกรรมและด้านจิตใจของประชาชนเช่นตั้งสุขศาลา สถานีอนามัย สุสาน และฌานสถาน เป็นต้น</p>

ตารางที่ ๒.๔ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>อุบลศรี เสนาะรักษ์, (๒๕๔๔).</p>	<p>พระสังฆาธิการด้านสวัสดิการให้การสงเคราะห์ต่าง ๆ คือ การใช้เสนาสนะภายในวัด หรือให้มีกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด เช่น การตั้งสภาตำบล ใช้เป็นพื้นที่ประชุมของทางราชการ เป็นที่ประชุมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลของท้องถิ่น ให้ใช้ศาลาการเปรียญ หรือบริเวณวัดเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ</p>
<p>วินัย เก่งสุวรรณ, (๒๕๔๑).</p>	<p>บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ที่ทำได้ดีที่สุดคือ ๑) บทบาทด้านการศึกษาวัดให้สถานที่เป็นโรงเรียน และอาคารเรียน พระเป็นผู้สอนและอบรมเยาวชนให้รู้หนังสือ ให้เป็นผู้มีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมอนุเคราะห์การจัดตั้งโรงเรียน ชักชวนชาวบ้านให้สนับสนุนด้วยทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียน ๒) บทบาทด้านการสาธารณสุข พระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาลแก่ชาวบ้านในทุกระดับ ความเจ็บป่วย โรคบางชนิดหาย ด้วยแรงศรัทธาผู้ป่วยที่มีต่อพระสงฆ์ ๓) บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจของประชาชน พระสงฆ์ให้ธรรมทานแก่ประชาชน จิตใจที่พัฒนาแล้วจะไม่วุ่นวายจะเข้าใจในความหมายของคำว่า ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม</p>
<p>ชำเรือง วุฒิจันทร์, (๒๕๔๒).</p>	<p>ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดในฐานะตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมที่แตกต่างกัน จากท้องถิ่นที่มีความผูกพันกันน้อยที่สุด คือ ในชุมชนนครหลวงไปสู่ท้องถิ่นชนบทที่มีผลเมืองหนาแน่นน้อย</p>

ตารางที่ ๒.๔ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระสมุห์จรัญ จารุธมโม, (จารุเจริญวงศ์), (๒๕๕๕).</p>	<p>บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ที่ทำได้ ดีที่สุดคือ ๑) บทบาทด้านการศึกษาวัดให้สถานที่เป็นโรงเรียน และอาคารเรียน ๒) บทบาทด้านการสาธารณสุข พระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ให้การรักษาพยาบาลแก่ชาวบ้านในทุกระดับ ความเจ็บป่วย โรคบางชนิดหาย ด้วยแรงศรัทธา ผู้ป่วยที่มีต่อพระสงฆ์ ๓) บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจของประชาชน พระสงฆ์ให้ธรรมทานแก่ประชาชน จิตใจที่พัฒนาแล้วจะไม่วุ่นวายจะเข้าใจในความหมายของคำว่า ธรรมย่อมคุ้มครอง ผู้ประพฤติธรรม</p>
<p>พระครูสาครวิริยคุณ (พумаเกี้ยว), (๒๕๕๖).</p>	<p>(๑) ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์การโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด</p>
<p>พระครูสาครโชติธรรม (สำรวย กิตติภโท จันทอง), (๒๕๕๖).</p>	<p>(๑) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์การตามทัศนคติของคนในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก (๒) ประชาชนที่มีเพศชายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕</p>

ตารางที่ ๒.๔ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระครูกิตติสาครธรรม กิตติธโร (ศิริ วิมาร จันทร์) (๒๕๕๖).	(๑) ประชาชนมีส่วนร่วมด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ ด้านการแสวงหาการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการให้การสนับสนุน อยู่ในระดับมาก และระดับสุดท้ายคือ ด้านการสงเคราะห์แบบให้เปล่า อยู่ในระดับปานกลาง (๒) ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีส่วนร่วมด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาครจังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒.๔.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับสังคหวัตถุธรรม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสังคหวัตถุ ๔ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง  
มีดังนี้

**พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น)** ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง ๔ ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านสมานัตตตา ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านทาน ผลการวิเคราะห์แบบสัมพัทธ์ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติ

หน้าที่ คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ส่วนใหญ่ รับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกคน พุดจาสุภาพ อ่อนหวาน จิตสำนึกในการให้บริการ และ ให้คำปรึกษาแนะนำ<sup>๕๔</sup>

**พระครูประดิษฐ์สมณคุณ (จันทโต/ลือจันดา)** ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท สังคหวัตถุ ๔ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน การผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกัน และกัน รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ พุดแต่ในสิ่งที่เป็ประโยชน์ ละเว้นความชั่วเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่ายและดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับคนทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหากับประชาชน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาลำ คือ ด้านสมานัตตาด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา<sup>๕๕</sup>

**พระมหาสุภัทรชัย วชิรญาโณ (สีสะใบ)** ได้วิจัยเรื่อง “การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๒๑ ปี ศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ในระดับชั้นปีที่ ๒ และมีจำนวนครั้งในการเข้าใช้บริการ ๓ ครั้งต่อสัปดาห์

นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๗) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว ได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตาด้าน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

การเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ คณะ ระดับชั้น และจำนวนครั้งในการเข้าใช้บริการ พบว่า นักศึกษาที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ

---

<sup>๕๔</sup> พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น), “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

<sup>๕๕</sup> พระครูประดิษฐ์สมณคุณ (จันทโต/ลือจันดา), “การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ สำหรับนักศึกษาที่มีเพศ อายุ คณะ และจำนวนครั้งในการเข้าใช้บริการต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ไม่แตกต่างกัน

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักวิทยบริการ และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้แก่ ๑) ปัญหาเกี่ยวกับความไม่เพียงพอของหนังสือและเอกสารสำหรับการค้นคว้า ๒) ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคลากรที่ให้บริการ ๓) ปัญหาเกี่ยวกับความมีระเบียบในการเข้ารับบริการ ๔) ปัญหาเกี่ยวกับความเสมอภาคในการให้บริการ จึงมีข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย ๑) จัดหาหนังสือและเอกสารให้เพียงพอกับความต้องการสำหรับการศึกษา ๒) ให้บริการด้วยความเอาใจใส่ กระตือรือร้น และมีความพร้อม มีความเป็นมิตรกับนักศึกษาทุกคน ๓) จัดทำบัตรคิวและให้บริการอย่างเป็นระบบ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการเข้ารับบริการ ๔) ให้บริการด้วยความเสมอภาค มีความเป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติ และให้บริการด้วยความเต็มใจ มีอัธยาศัยดี<sup>๕๖</sup>

**อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์** ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านสมานัตตดา ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านปียวาจา เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแล้ว พบว่าบุคคลที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการแตกต่างกัน สำหรับอายุและอาชีพ มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน<sup>๕๗</sup>

**มณีนุช ไพโรติ** ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร้ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด (P.C.S.)” ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร้ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ๓ อันดับแรกได้แก่ ท่านรู้สึกภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้ทำงานในองค์กรนี้, ท่านปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและดีที่สุดเพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จ และ ท่านมีสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน

<sup>๕๖</sup> พระมหาสุภัทรชัย วชิรณาโณ (สีสะเกป), “การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

<sup>๕๗</sup> อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙, ๔.๐๗ และ ๔.๐๗ ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ องค์กรสนับสนุนให้ท่านมีโอกาสได้พบปะสังสรรค์กับเพื่อนพนักงานภายในองค์กรและผู้บริหารตามโอกาสสมควร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๑ เมื่อเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานโดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการศึกษา รายได้ ระยะเวลาการทำงาน และฝ่าย / แผนกที่สังกัด พบว่า พนักงานที่มีสถานภาพส่วนบุคคลต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกันทุกด้าน

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสังคหวัตถุ ๔ กับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานพบว่า ปัจจัยด้านสมานัตตนา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก และปัจจัยด้านอัตถจริยาและปิยวาจา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ส่วนปัจจัยด้านทานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาแนวทางการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน พบว่า องค์กรควรเพิ่ม ด้านทาน ด้วยการฝึกอบรมสร้างค่านิยมและวัฒนธรรม องค์กรให้กับพนักงาน ด้านปิยวาจา โดยปรับปรุงระบบการสื่อสารด้วยการรับฟังความคิดเห็นจากพนักงานทุกระดับ ด้านอัตถจริยา องค์กรควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานและปรับปรุงระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และด้านสมานัตตนาควรปฏิบัติต่อพนักงานด้วยความเสมอภาค และเปิดโอกาสให้พนักงานปฏิบัติงานเหมาะสมตามศักยภาพของตน<sup>๕๘</sup>

**กัลยา โชติธาดา** ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุกับการประสานงานของบุคลากรสำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติตามสังคหวัตถุของบุคลากรสำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา ด้านทาน และด้านสมานัตตนา ระดับการประสานงานของบุคลากรสำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านความร่วมมือ ด้านความสอดคล้อง และด้านระบบสื่อสาร ส่วนด้านผู้ประสาน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามสังคหวัตถุกับการประสานงานของบุคลากรสำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สังคหวัตถุโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประสานงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เมื่อ

---

<sup>๕๘</sup> มณีนุช ไพรดี, “การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร้ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด (P.C.S.)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สังคหวัตถุทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประสานงานทุกด้านและแนวทางสำหรับพัฒนาการปฏิบัติตามสังคหวัตถุและการประสานงานของบุคลากรสำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ควรประสานงานด้วยวาจาอย่างจริงจัง ทำให้การประสานงานได้รับความร่วมมือ ควรพัฒนาด้านผู้ประสานงานและด้านทาน<sup>๕๙</sup>

**สุนิษา ฤทธิศาสตร์** ได้วิจัยเรื่อง “การประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรของกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีการประสานงาน โดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบุคลากรมีการประสานงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา ด้านสมานัตตทา และด้านทาน โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

มีการประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านทาน พบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับ มากทุกข้อ

การประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านปิยวาจา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

การประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านอรรถจริยา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ การประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านสมานัตตทา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ<sup>๖๐</sup>

**พรกมล ชูบุญกุลพงษ์** ได้วิจัยเรื่อง “การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่าการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

<sup>๕๙</sup> กัลยา โชติธาดา, “การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุกับการประสานงานของบุคลากรสำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

<sup>๖๐</sup> สุนิษา ฤทธิศาสตร์, “การประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).



ก) ด้านทาน พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ด้านทานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ข) ด้านปิยวาจา พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ด้านปิยวาจาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ค) ด้านอรรถจริยา พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ด้านอรรถจริยาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ง) ด้านสมานัตตตา พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ด้านสมานัตตตาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ<sup>๖๑</sup>

จึงสรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุ๔ เป็นหลักธรรมในการยึดเหนี่ยวหัวใจคน หรือสงเคราะห์กัน ซึ่งมีดังนี้คือ ๑) ทาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ๒) ปิยวาจา กล่าววาจาสุภาพ ๓) อรรถจริยา ทำตนเป็นประโยชน์ และ ๔) สมานัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งหลักสังคหวัตถุ ๔ นั้นจะทำให้ผู้คนมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเกื้อกูลกัน รู้จักผูกไมตรี รู้จักเลือกใช้คำที่เป็นประโยชน์ มีความมั่นคงไม่หวั่นไหว ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และเต็มกำลังความสามารถ อธิยาศัยดีก็จะทำให้ผู้อื่นมีความสุข และเกิดความพึงพอใจต่อผู้ปฏิบัติ

---

<sup>๖๑</sup> พรกมล ชูบุญลพงษ์, “การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ตารางที่ ๒.๕ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับสังคหวัตถุธรรม

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น), (๒๕๕๕).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านสมานัตตตา ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านทาน ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ คือ หลักสังคหวัตถุ๔ ส่วนใหญ่ รับฟังความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ทุกคน พุดจาสุภาพ อ่อนหวาน จิตสำนึกในการให้บริการ และ ให้คำปรึกษาแนะนำ</p>
<p>พระครูประดิษฐ์สมณคุณ (จันทโต/ลือจันดา), (๒๕๕๕).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักสังคหวัตถุธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ คือ ด้านสมานัตตตา ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา</p>

ตารางที่ ๒.๕ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับสังคหวัตถุธรรม (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระมหาสุภัทรชัย วชิรณาโณ (สีสะเกป), (๒๕๕๔).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๗) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว ได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ อยู่ในระดับมากทุกด้าน</p>
<p>อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์, (๒๕๕๔).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านสมานัตตตา ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านปิยวาจา</p>

ตารางที่ ๒.๕ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับสังคหวัตถุธรรม (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>มณีนุช ไพรดี, (๒๕๕๒).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร่ เซอร์วิสเอส (ประเทศไทย) จำกัด (P.C.S.)” ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสังคหวัตถุ ๔ กับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานพบว่า ปัจจัยด้านสมานัตตนา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก และปัจจัยด้านอรรถจริยาและปิยวาจา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ส่วนปัจจัยด้านทานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง</p>
<p>กัลยา โชติธาดา, (๒๕๕๔).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุกับการประสานงานของบุคลากรสำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประสานงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สังคหวัตถุทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประสานงานทุกด้านและแนวทางสำหรับพัฒนาการปฏิบัติตามสังคหวัตถุและการประสานงานของบุคลากรสำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ควรประสานงานด้วยวาจาอย่างจริงจัง ทำให้การประสานงานได้รับความร่วมมือควรพัฒนาด้านผู้ประสานงานและด้านทาน</p>

ตารางที่ ๒.๕ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับสังคหวัตถุธรรม (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>สุนิษา ฤทธิศาสตร์, (๒๕๕๔).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “การประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรของกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีการประสานงาน โดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบุคลากรมีการประสานงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา ด้านสมานัตตตา และด้านทาน</p>
<p>พรกมล ชูบุญพงษ์, (๒๕๕๔).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่าการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้ ด้านทาน ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านปิยวาจา ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านอรรถจริยา ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านสมานัตตตา ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ</p>

## ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอลำน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย ตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

### ๒.๕.๑ ตัวแปรต้น (Independent Variables) ประกอบด้วย

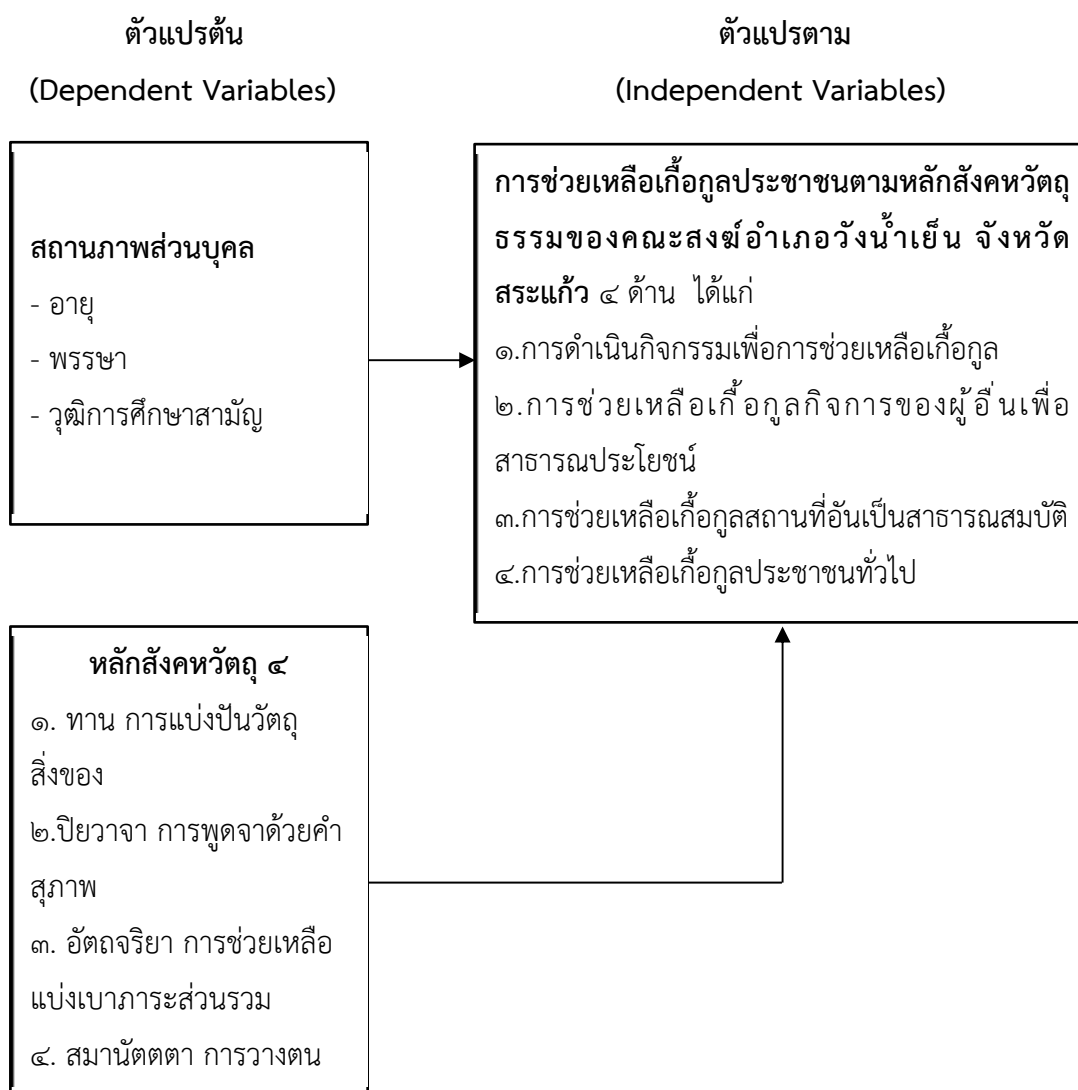
๑. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม

๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม<sup>๖๒</sup> ได้แก่ ๑. ทาน การแบ่งปันวัตถุสิ่งของ ๒. ปิยวาจา การพูดจาด้วยคำสุภาพ ๓. อัตถจริยา การช่วยเหลือแบ่งเบาภาระส่วนรวม ๔. สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย

๒.๕.๒ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอลำน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว” โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของพระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ).<sup>๖๓</sup> ได้แก่ ๑. การดำเนินกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล ๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ๔. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

<sup>๖๒</sup> อจ.จตุกก.(บาลี) ๒๑/๓๒/๓๗.

<sup>๖๓</sup> พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), การคณะสงฆ์และพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๐, หน้า ๖๒.



แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

## บทที่ ๓

### วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว” ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

#### ๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดหัวข้อปัญหา วัตถุประสงค์ในการวิจัย และสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย
๓. กำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
๔. สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
๕. นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
๖. ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Try out)
๗. ดำเนินการส่งข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูล
๘. วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล
๙. สรุปและรายงานผลการศึกษาวิจัย



## ๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

### ๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในพื้นที่อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๓๕๙ รูป<sup>๑</sup> กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้ทำการสุ่มมาจากประชากรจำนวน ๓๕๙ รูป โดยคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ดังนี้<sup>๒</sup>

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

$$n = \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

$$e = \text{ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ ๐.๐๕}$$

$$n = \frac{359}{1+359(0.05)^2}$$

$$n = \frac{359}{1+32.015}$$

$$n = \frac{359}{1.89}$$

ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่าง  $n = ๑๘๙.๙๔$

ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๙๐ รูป

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{nN}{N^1}$$

$$\text{โดยที่} \quad n = \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด}$$

$$N = \text{จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม}$$

$$N^{\circ} = \text{จำนวนประชากรทั้งหมด}$$

$$\begin{aligned} \text{ตัวอย่างเช่น คลองหินปูน เขต ๑} &= \frac{๖๕ \times ๑๘๙}{๓๕๙} \\ &= ๓๔ \end{aligned}$$

<sup>๑</sup> สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสระแก้ว, ทะเบียนวัดในเขตปกครองอำเภอสระแก้ว, (สระแก้ว : วัดสระแก้ว, ๒๕๖๓), เอกสารอัดสำเนา.

<sup>๒</sup> สุวรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

ตารางที่ ๓.๑ แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ศึกษา	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (คน)	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
คลองหินปูน เขต ๑	๖๕	๓๔
คลองหินปูน เขต ๒	๓๘	๒๐
คลองหินปูน เขต ๓	๔๗	๒๕
คลองหินปูน เขต ๔	๓๖	๑๙
ตำบลตาหลังใน เขต ๑	๕๒	๒๗
ตำบลตาหลังใน เขต ๒	๓๓	๑๗
ตำบลทุ่งมหาเจริญ เขต ๑	๔๕	๒๕
ตำบลทุ่งมหาเจริญ เขต ๒	๔๓	๒๓
<b>รวม</b>	<b>๓๕๙</b>	<b>๑๙๐</b>

### ๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งสังเคราะห์มาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็นศึกษาเกี่ยวกับ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

#### ก. การสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาหลักการและเอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔. สร้างเครื่องมือการวิจัย

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

### ข. ลักษณะสร้างเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ตอน คือ

**ตอนที่ ๑** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) หรือตรวจสอบรายการโดยถามเกี่ยวกับ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา นักรธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาตรี วุฒิการศึกษาปริญญาโท วุฒิการศึกษาปริญญาเอก

**ตอนที่ ๒** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในพื้นที่อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว เกี่ยวกับบทบาทของคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน รวม ๔ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็นดังนี้

- |  |       |
|--|-------|
| ๑. การดำเนินกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล               | ๕ ข้อ |
| ๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ | ๕ ข้อ |
| ๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ          | ๕ ข้อ |
| ๔. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป                       | ๕ ข้อ |

**ตอนที่ ๓** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในพื้นที่อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว เกี่ยวกับบทบาทของคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม รวม ๔ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็นดังนี้

- |  |       |
|--|-------|
| ๑. การดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ด้านทาน       | ๕ ข้อ |
| ๒. การดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ด้านปิยวาจา   | ๕ ข้อ |
| ๓. การดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ด้านอัถถจริยา | ๕ ข้อ |
| ๔. การดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ด้านสมานัตตตา | ๕ ข้อ |
- มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์<sup>๓</sup> ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

**ตอนที่ ๔** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการช่วยเหลือ  
 เกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็น  
 คำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

#### ค. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างไว้ไปดำเนินการตรวจสอบหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

๑) การวิเคราะห์ Face validity (ความตรงเชิงพินิจ) ซึ่งเป็นการตรวจสอบประเมิน  
 คุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยที่ปริกษาสารนิพนธ์ ทั้ง ๒ ท่าน ด้วยการตรวจสอบประเมินกรอบ  
 เนื้อหา ขอบเขตของแบบสอบถามประเด็นสำคัญของการสอบถาม ตลอดจนการใช้ถ้อยคำสำนวน  
 ภาษาเชิงวิชาการที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการเก็บข้อมูล

๒) การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents validity) โดยการหาค่าดัชนีความ  
 สอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์  
 IOC (Index of Congruence)<sup>๔</sup> โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยและเนื้อหาวิจัยไม่  
 น้อยกว่า ๕ ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC เท่ากับ ๑.๐๐ ทุกข้อ โดยมีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการหา  
 ค่า IOC จำนวน ๕ ท่าน

๓) การหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่ได้  
 ปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่  
 ไม่ใช่ประชากรของงานวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์  
 แอลฟา ( $\alpha$  coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient)<sup>๕</sup> ใช้

<sup>๓</sup> ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร :  
 ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

<sup>๔</sup> พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ, ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการเชิงพุทธ, (พระนครศรีอยุธยา :  
 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๒๒๔-๒๒๖.

<sup>๕</sup> Lee J. Cronbach, *Essentials of Psychological Testing*, 4<sup>th</sup> ed., (New York: Harper &  
 Row, 1971), p. 67.

โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try Out) ทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๖๓

๔) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยที่วิเคราะห์ผลได้จากการทดลองใช้ (Try Out) ตามคำแนะนำของที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๕) สร้างเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำเสนอต่อที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นและจัดพิมพ์ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ในการเก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

### ๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

๒) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

๓) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบการแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในพื้นที่อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๕๘๙ รูป และกลุ่มตัวอย่างคือ พระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในพื้นที่อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๑๕๐ รูป โดยในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจก และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองพร้อมผู้ช่วยผู้วิจัย ระหว่างวันที่ ๑-๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ รวมใช้ระยะเวลา ๑ สัปดาห์ ซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่สามารถเก็บคืนได้ มีจำนวน ๑๕๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๔) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมา ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

### ๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้ว ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

### ๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับ การช่วยเหลือ  
 เกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ใช้สถิติการ  
 วิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

๓) การทดสอบสมมติฐานในการวิจัยใช้สถิติสหสัมพันธ์ (Correlation) โดยใช้ค่า  
 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Product Moment Correlation) เพื่อบอกทิศทางและขนาด  
 ความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ในการแปลความหมายดังนี้

ลักษณะของความสัมพันธ์ (r)

ข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากอย่างสมบูรณ์

- สัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ทางบวก

- สัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ทางลบ

ข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากอย่างไม่สมบูรณ์

- สัมพันธ์กันอย่างไม่สมบูรณ์ทางบวก

- สัมพันธ์กันอย่างไม่สมบูรณ์ทางลบ

ข้อมูลไม่มีความสัมพันธ์

- ค่าความสัมพันธ์จะเป็นศูนย์

โดยมีเกณฑ์การแปลค่า ดังนี้<sup>๖</sup>

๐.๘๑ - ๑.๐๐ หมายถึง มีความสัมพันธ์กันมาก

๐.๕๑ - ๐.๘๐ หมายถึง มีความสัมพันธ์กันปานกลาง

๐.๒๑ - ๐.๕๐ หมายถึง มีความสัมพันธ์กันน้อยหรือต่ำ

๐.๐๑ - ๐.๒๐ หมายถึง มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก

๐.๐๐ หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์กัน

๔) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการช่วยเหลือ  
 เกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว วิเคราะห์  
 โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis technic)

---

<sup>๖</sup> Bartz, A.E., **Basic Statistical Concepts**, 4<sup>th</sup> ed., (New Jersey: Prentice-Hall, 1999),  
 p.84.

### ๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

#### ๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึก แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม จำนวน ๘ รูป/คน ดังนี้

กลุ่ม ๑) พระสังฆาธิการ

ลำดับที่ ๑. พระมหาวิชัย ติกขปณฺโญ ตำแหน่งเจ้าคณะตำบลวังน้ำเย็น คลองหินปูนเขต ๔

ลำดับที่ ๒. พระอธิการสมพงษ์ จนฺทวณฺโณ ตำแหน่งเจ้าคณะตำบลโนนหมากเค็ง เขต ๓

กลุ่ม ๒) ผู้บริหารท้องถิ่น

ลำดับที่ ๓. นายมณฑล น้อยจันทร์ กำนันตำบลวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

ลำดับที่ ๔. นายพนม ทองสุข ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๔ ตำบลวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัด

สระแก้ว

กลุ่ม ๓) ประชาชนผู้ได้รับการสงเคราะห์

ลำดับที่ ๕. นางสาวธมลวรรณ นนทการ ประชาชนหมู่ที่ ๑ ตำบลวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น

จังหวัดสระแก้ว

ลำดับที่ ๖. นายเงิน ปันบุตร ประชาชนหมู่ที่ ๑ ตำบลวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

กลุ่ม ๔) กลุ่มนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ

ลำดับที่ ๗. พระปลัดระพี นพฺพุทฺธิสาโร, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ลำดับที่ ๘. ดร.นิกร ศรีราช อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ เป็นข้อความคำถามจำนวน ๔๐ ข้อ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่า IOC ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญ (Experts) จำนวน ๕ รูปหรือคน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ทฤษฎี ด้านระเบียบวิธีวิจัย และด้านพระพุทธศาสนาหรือด้านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๘ ถึง ๑.๐ และมีการใช้ภาษาไม่เหมาะสมในบางข้อ จึงต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

### ๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๒ ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง เป็นขั้นตอนการเตรียมการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น ๔ ขั้นตอนดังนี้

- ๑) ทำการนัดหมายวันเวลาที่จะไปขอสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๒) ขออนุญาตนำจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
- ๓) ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้าอย่างน้อย ๗ วัน
- ๔) เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เตรียมสมุดจดบันทึกและ

อุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

ระยะที่สอง เป็นขั้นตอนการดำเนินการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนดังนี้

- ๑) แนะนำตัวผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสร้างความคุ้นเคย
- ๒) แจ้งวัตถุประสงค์ของการมาสัมภาษณ์ และอธิบายลำดับขั้นตอนในการสัมภาษณ์
- ๓) ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป ในขณะที่ทำ

การสัมภาษณ์ เพื่อใช้อ้างอิงในการสรุปผลการวิจัย

### ๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา



## บทที่ ๔

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับหลักสังคหัตถุธรรม ๔ ประการ

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

๔.๕ ผลการทดสอบสมมติฐาน

๔.๖ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

๔.๗ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

๔.๖ องค์ความรู้

#### ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๙๐ รูป จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๑๙๐)

สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
<b>อายุ</b>		
๒๐-๓๐ ปี	๓๖	๑๘.๙
๓๑-๔๐ ปี	๓๕	๑๘.๔
๔๑-๕๐ ปี	๘๑	๔๒.๖
๕๑ ปี ขึ้นไป	๓๘	๒๐.๐
<b>รวม</b>	<b>๑๙๐</b>	<b>๑๐๐.๐</b>
<b>พรรษา</b>		
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๓๕	๑๘.๔
๖ - ๑๐ พรรษา	๖๘	๓๕.๘
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๕๙	๓๑.๑
๒๑ พรรษา ขึ้นไป	๒๘	๑๔.๗
<b>รวม</b>	<b>๑๙๐</b>	<b>๑๐๐.๐</b>
<b>วุฒิการศึกษาสามัญ</b>		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๕๓	๒๗.๙
ปริญญาตรี	๙๕	๕๐.๐
ปริญญาโท	๓๕	๑๘.๔
ปริญญาเอก	๗	๓.๗
<b>รวม</b>	<b>๑๙๐</b>	<b>๑๐๐.๐</b>

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ ดังนี้

**อายุ** พบว่าพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๘๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๖ รองลงมาคืออายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐ ถัดลงมาอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙ และที่น้อยที่สุดคืออายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔ ตามลำดับ

**พรรษา** พบว่าพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา จำนวน ๖๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘ รองลงมาคือมีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา จำนวน ๕๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๑ ถัดลงมา มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา จำนวน ๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔ และที่น้อยที่สุดคือมีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๗ ตามลำดับ

**วุฒิการศึกษาสามัญ** พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน ๙๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ รองลงมา มีการศึกษาอยู่ในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๕๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๙ ถัดลงมา มีการศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาโท จำนวน ๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔ และที่น้อยที่สุดมีการศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาเอก จำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓.๗ ตามลำดับ

## ๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ๑) หลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ประการ ๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย (Mean =  $\bar{X}$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.)

**ตารางที่ ๔.๒** ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวม

(n=๑๙๐)

การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.ด้านหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ประการ	๓.๘๐	๐.๗๙๘	มาก
๒.ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	๓.๖๓	๐.๘๘๒	มาก
<b>รวม</b>	<b>๓.๗๑</b>	<b>๐.๘๐๑</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = ๓.๗๑, S.D. = ๐.๘๐๑$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน คือ หลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ประการ และ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ตามลำดับ

### ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ประการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ประการ โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ๑) ทาน หมายถึง การให้ บริจาคสิ่งของ ๒) ปิยวาจา หมายถึง การพูดหวานชวนไพเราะ ๓) อุตถจริยา หมายถึง การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น และ ๔) สมานัตตตา หมายถึง การปฏิบัติตนให้เหมาะสม ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ในภาพรวม

(n=๑๙๐)

หลักสังคหวัตถุธรรม ๔	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.ด้านทาน	๓.๗๔	๐.๘๘๐	มาก
๒.ด้านปิยวาจา	๓.๙๘	๐.๘๑๓	มาก
๓.ด้านอุตถจริยา	๓.๖๙	๐.๙๑๓	มาก
๔.ด้านสมานัตตตา	๓.๘๐	๐.๙๑๓	มาก
รวม	๓.๘๐	๐.๗๙๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$  = ๓.๘๐, S.D.=๐.๗๙๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ  
หลักสังคหัตถุธรรม ๔ ด้านทาน (การให้ บริจาคสิ่งของ)

(n=๑๙๐)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหัตถุธรรม ๔	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. พระสงฆ์ให้การช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติในหลายด้านเช่น วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น	๓.๖๘	๑.๐๓๑	มาก
๒. พระสงฆ์ให้การจัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน	๓.๔๕	๑.๐๗๑	ปานกลาง
๓. พระสงฆ์ให้การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนในช่วงเทศกาลสำคัญ	๓.๙๒	๑.๐๖๙	มาก
๔. พระสงฆ์ให้การให้ ข้าวสาร อาหารแห้ง รวมถึง เครื่องอุปโภค บริโภค แก่ประชาชนเป็นประจำ	๓.๙๒	๐.๙๑๐	มาก
๕. พระสงฆ์การเป็นสื่อกลางในการรวบรวมทรัพย์สินและสิ่งของจำเป็นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน หรือตกทุกข์ได้ยาก	๓.๗๓	๑.๐๕๗	มาก
<b>รวม</b>	<b>๓.๗๔</b>	<b>๐.๘๘๐</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหัตถุธรรม ๔ ด้านทาน (การให้ บริจาคสิ่งของ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$ =๓.๗๔ , S.D.=๐.๘๘๐)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ  
หลักสังคหัตถุธรรม ๔ ด้านปิยวาจา (การพูดหวานชวนไพเราะ)

(n=๑๙๐)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหัตถุธรรม ๔	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. พระสงฆ์ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีด้านการพูดต่อประชาชน	๔.๐๑	๐.๘๗๙	มาก
๒. พระสงฆ์ปฏิบัติถูกกาลเทศะ ประกอบด้วยพูดมีเหตุผล มีเมตตาต่อผู้ฟัง	๓.๙๗	๐.๘๙๙	มาก
๓. พระสงฆ์ปฏิบัติต้องมีความจริงใจ มีสัจจะ ไม่โลเล	๔.๐๖	๐.๙๕๒	มาก
๔. พระสงฆ์ปฏิบัติรู้จักประนีประนอมพูดถ้อยที่ถ้อยอาศัยต่อกัน	๔.๐๐	๐.๙๕๔	มาก
๕. พระสงฆ์ปฏิบัติเตือนสติให้รอบครอบ	๓.๘๙	๐.๘๘๗	มาก
รวม	๓.๙๘	๐.๘๑๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหัตถุธรรม ๔ ด้าน  
ปิยวาจา (การพูดหวานชวนไพเราะ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$ =๓.๙๘ , S.D.=๐.๘๑๓)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ  
หลักสังคหัตถุธรรม ๔ ด้านอรรถจริยา (การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น)

(n=๑๙๐)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหัตถุธรรม ๔	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. พระสงฆ์ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เห็นแก่ ประโยชน์ส่วนรวม	๓.๘๒	๐.๙๔๔	มาก
๒. พระสงฆ์อุทิศตน อุทิศเวลา อุทิศสถานที่เพื่อชุมชน และสังคม	๓.๗๔	๐.๙๕๖	มาก
๓. พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของประชาชน สามารถให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตแก่ประชาชนได้	๓.๗๙	๐.๙๑๑	มาก
๔. พระสงฆ์พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ให้กินดี อยู่ ดี ชีวีเป็นสุข ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๕๔	๑.๐๙๒	มาก
๕. พระสงฆ์ช่วยส่งเสริมสัมมาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง	๓.๕๘	๑.๐๙๙	มาก
<b>รวม</b>	<b>๓.๖๙</b>	<b>๐.๙๑๓</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหัตถุธรรม ๔ ด้าน  
อรรถจริยา (การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$ =๓.๖๙ , S.D.=๐.๙๑๓)



ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ  
หลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านสมานัตตตา (การปฏิบัติตนให้เหมาะสม)

(n=๑๙๐)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. พระสงฆ์มีการมีภาวะผู้นำที่ดี ไม่มีอคติ ช่วยเหลือ ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ	๓.๘๗	๑.๐๐๒	มาก
๒. พระสงฆ์มีการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เป็นประจำทุกปี ต่อเนื่องสม่ำเสมออย่างทั่วถึง	๓.๙๑	๐.๘๔๗	มาก
๓. พระสงฆ์มีการปฏิบัติตนเรียบง่าย เข้าถึงง่าย ไม่ถือตน พร้อมให้คำปรึกษาต่อประชาชนตลอดเวลา	๓.๘๕	๑.๐๓๐	มาก
๔. พระสงฆ์มีการปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยอย่าง เคร่งครัด	๓.๗๘	๑.๐๕๔	มาก
๕. พระสงฆ์มีการเยี่ยมเยียนประชาชนอยู่เสมอ	๓.๕๙	๑.๐๖๙	มาก
รวม	๓.๘๐	๐.๙๑๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้าน  
สมานัตตตา (การปฏิบัติตนให้เหมาะสม) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$ =๓.๘๐ , S.D.=๐.๙๑๓)

#### ๔.๔ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ๓) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ ๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย (Mean =  $\bar{X}$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.)

**ตารางที่ ๔.๘** ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวม

(n=๑๙๐)

การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล	๓.๖๔	๐.๙๒๙	มาก
๒.ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อ สาธารณประโยชน์	๓.๘๓	๐.๘๗๗	มาก
๓.ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสา ธารณสมบัติ	๓.๔๕	๑.๐๕๑	ปานกลาง
๔.ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป	๓.๖๑	๐.๘๙๕	มาก
<b>รวม</b>	<b>๓.๖๓</b>	<b>๐.๘๘๓</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$  = ๓.๖๓, S.D. = ๐.๘๘๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ อยู่ในระดับปานกลาง และที่เหลืออยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล

(n=๑๙๐)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑.มีการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้	๓.๗๑	๐.๙๔๐	มาก
๒.มีการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยต่างๆ	๓.๗๕	๐.๙๖๓	มาก
๓.มีการจัดโรงทาน ในช่วงเวลาสำคัญ อยู่อย่างสม่ำเสมอ	๓.๘๕	๑.๐๓๕	มาก
๔.มีการตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจน	๓.๑๘	๑.๓๓๗	ปานกลาง
๕.มีการออกแจกสิ่งของจำเป็น แก่ผู้ป่วย และชาวบ้าน สม่ำเสมอ	๓.๖๙	๑.๐๕๖	มาก
<b>รวม</b>	<b>๓.๖๔</b>	<b>๐.๙๒๙</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$ =๓.๖๔ , S.D.=๐.๙๒๙)

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ (n=๑๙๐)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑.มีการอนุญาตให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่างๆของ ชุมชน	๔.๒๒	๐.๘๖๗	มาก
๒.มีการจัดตั้งมูลนิธิ กองทุนสงเคราะห์เพื่อการกุศลของวัด	๓.๔๖	๑.๑๙๔	ปานกลาง
๓.มีการจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์สถานศึกษาโรงเรียน	๓.๙๘	๑.๐๓๔	มาก
๔.มีการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน ฝึกอบรมวิชาชีพ	๓.๖๓	๑.๐๙๙	มาก
๕.มีการสนับสนุนกิจการ ป้องกันอบายมุข และยาเสพติดใน ชุมชน	๓.๘๕	๑.๐๐๙	มาก
รวม	๓.๘๓	๐.๘๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$ =๓.๘๓ , S.D.= ๐.๘๗๗)

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ

(n=๑๙๐)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑.มีการจัดตั้งและสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ใน วัด	๓.๕๔	๑.๑๓๔	มาก
๒.มีการสนับสนุนให้มีการจัดสร้างที่พักสำหรับผู้สูงอายุ	๓.๒๙	๑.๒๗๙	ปานกลาง
๓.มีส่วนร่วมในการสร้างสาธารณประโยชน์ ถนน ประปา	๓.๔๓	๑.๒๙๐	ปานกลาง
๔.ช่วยเหลือสนับสนุนสถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น โรงพยาบาล อนามัย	๓.๔๓	๑.๐๘๐	ปานกลาง
๕.สนับสนุนกิจกรรม อันเป็นสาธารณประโยชน์ในชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ ทำความสะอาดถนนหนทาง	๓.๕๘	๑.๑๔๒	มาก
รวม	๓.๔๕	๑.๐๕๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้าน การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X}$ =๓.๔๕ , S.D.=๑.๐๕๑)

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังฆัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

(n=๑๙๐)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑.ให้การช่วยเหลือใกล้เคียงชีพาของชาวบ้านในชุมชน	๓.๓๔	๑.๐๙	ปานกลาง
๒.ให้การช่วยเหลือด้านศึกษา หรือโรงเรียนการกุศลของวัด	๓.๗๗	๐.๙๔๑	มาก
๓.ให้การช่วยเหลือในคราวเกิด อัคคีภัย ไฟไหม้	๓.๔๗	๑.๐๗๒	ปานกลาง
๔.ให้การช่วยเหลือในคราวเกิด น้ำท่วม	๓.๖๒	๑.๐๐๕	มาก
๕.ให้การช่วยเหลือในเกิดโรคระบาด โควิด ๑๙	๓.๘๔	๐.๙๔๑	มาก
รวม	๓.๖๑	๐.๘๙๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังฆัตถุธรรม ๔ ด้าน การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$ =๓.๖๑ , S.D.=๐.๘๙๕)

#### ๔.๕ ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามอายุ

(n=๑๙๐)

การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตาม		SS	Df	MS	F	Sig.
หลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์						
อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว						
๑.ด้านการดำเนิน	ระหว่างกลุ่ม	๑๕.๓๔๒	๓	๕.๑๑๔	๖.๔๓๔**	๐.๐๐๐
กิจการเพื่อช่วยเหลือ	ภายในกลุ่ม	๑๔๗.๘๕๔	๑๘๖	๐.๗๙๕		
เกื้อกูล	รวม	๑๖๓.๑๙๗	๑๘๙			
๒.ด้านการช่วยเหลือ	ระหว่างกลุ่ม	๕.๐๖๘	๓	๑.๖๘๙	๒.๒๔๐	๐.๐๘๕
เกื้อกูลกิจการของ	ภายในกลุ่ม	๑๔๐.๒๘๑	๑๘๖	๐.๗๕๔		
ผู้อื่น	รวม	๑๔๕.๓๔๘	๑๘๙			
๓.ด้านการช่วยเหลือ	ระหว่างกลุ่ม	๒๔.๒๒๖	๓	๘.๐๗๕	๘.๑๓๖**	๐.๐๐๐
เกื้อกูลสถานที่อันเป็น	ภายในกลุ่ม	๑๘๔.๖๐๗	๑๘๖	๐.๙๙๓		
สาธารณสมบัติ	รวม	๒๐๘.๘๓๔	๑๘๙			
๔.ด้านการช่วยเหลือ	ระหว่างกลุ่ม	๙.๕๒๖	๓	๓.๑๗๕	๔.๑๖๖**	๐.๐๐๗
เกื้อกูลประชาชน	ภายในกลุ่ม	๑๔๑.๗๗๗	๑๘๖	๐.๗๖๒		
ทั่วไป	รวม	๑๕๑.๓๐๓	๑๘๙			
	ระหว่างกลุ่ม	๑๐.๔๔๒	๓	๓.๔๘๑	๔.๗๒๙**	๐.๐๐๓
รวม	ภายในกลุ่ม	๑๓๖.๙๐๐	๑๘๖	๐.๗๓๖		
	รวม	๑๔๗.๓๔๒	๑๘๙			

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว โดยภาพรวมแตกต่างกัน ( $F=๔.๗๒๙$ ,  $Sig.=0.๐๐๓$ ) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ทั้ง ๔ ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ในมิติทางด้านสังคหวัตถุธรรมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๔-๓.๑๗

**ตารางที่ ๔.๑๔** การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามอายุ ภาพรวม

(n=๑๙๐)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ			
		๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ ปีขึ้นไป
		๓.๙๑	๓.๔๓	๓.๔๕	๓.๙๓
๒๐-๓๐ ปี	๓.๙๑	-	๐.๔๘*	๐.๕๖*	-๐.๐๒
๓๑-๔๐ ปี	๓.๔๓	-	-	-๐.๐๒	-๐.๕๐*
๔๑-๕๐ ปี	๓.๔๕	-	-	-	-๐.๔๘*
๕๑ ปีขึ้นไป	๓.๙๓	-	-	-	-

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๔ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี



๒) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี

๓) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านภาพรวม น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป

๔) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านภาพรวม น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป

**ตารางที่ ๔.๑๕** การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามอายุ ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล

(n=๑๙๐)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ			
		๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ ปีขึ้นไป
		๓.๙๑	๓.๔๓	๓.๔๕	๓.๙๓
๒๐-๓๐ ปี	๓.๙๑	-	๐.๔๘*	๐.๕๖*	-๐.๐๒
๓๑-๔๐ ปี	๓.๔๓	-	-	-๐.๐๒	-๐.๕๐*
๔๑-๕๐ ปี	๓.๔๕	-	-	-	-๐.๔๘*
๕๑ ปีขึ้นไป	๓.๙๓	-	-	-	-

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๔ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี

๒) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี

๓) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป

**ตารางที่ ๔.๑๖** การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามอายุ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ

(n=๑๙๐)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ			
		๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ ปีขึ้นไป
		๓.๙๓	๒.๙๙	๓.๒๖	๓.๘๔
๒๐-๓๐ ปี	๓.๙๓	-	๐.๙๔*	๐.๖๗*	๐.๐๙
๓๑-๔๐ ปี	๒.๙๙	-	-	-๐.๒๗	-๐.๘๕*
๔๑-๕๐ ปี	๓.๒๖	-	-	-	-๐.๕๘*
๕๑ ปีขึ้นไป	๓.๘๔	-	-	-	-

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๔ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี

๒) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี

๓) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป

๔) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามอายุ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

(n=๑๙๐)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ			
		๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ ปีขึ้นไป
		๓.๗๒	๓.๓๐	๓.๕๒	๓.๙๘
๒๐-๓๐ ปี	๓.๗๒	-	๐.๕๑*	๐.๒๐	-๐.๒๖
๓๑-๔๐ ปี	๓.๓๐	-	-	-๐.๒๒	-๐.๖๘*
๔๑-๕๐ ปี	๓.๕๒	-	-	-	-๐.๕๖*
๕๑ ปีขึ้นไป	๓.๙๘	-	-	-	-

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๔ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี

๒) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป

๓) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามพรรษา

(n=๑๙๐)

การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตาม						
หลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์		SS	Df	MS	F	Sig.
อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว						
๑.ด้านการดำเนิน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๗๓	๓	๐.๓๒๔	๐.๓๗๒	๐.๗๗๓
กิจการเพื่อช่วยเหลือ	ภายในกลุ่ม	๑๖๒.๒๒๔	๑๘๖	๐.๘๗๒		
เกื้อกูล	รวม	๑๖๓.๑๙๗	๑๘๙			
๒.ด้านการช่วยเหลือ	ระหว่างกลุ่ม	๖.๕๔๑	๓	๒.๑๘๐	๒.๙๒๑*	๐.๐๓๕
เกื้อกูลกิจการของ	ภายในกลุ่ม	๑๓๘.๘๐๘	๑๘๖	๐.๗๔๖		
ผู้อื่น	รวม	๑๔๕.๓๔๘	๑๘๙			
๓.ด้านการช่วยเหลือ	ระหว่างกลุ่ม	๔.๗๒๖	๓	๑.๕๗๕	๑.๔๓๕	๐.๒๓๔
เกื้อกูลสถานที่อันเป็น	ภายในกลุ่ม	๒๐๔.๑๐๘	๑๘๖	๑.๐๙๗		
สาธารณสมบัติ	รวม	๒๐๘.๘๓๔	๑๘๙			
๔.ด้านการช่วยเหลือ	ระหว่างกลุ่ม	๕.๕๓๔	๓	๑.๘๔๕	๒.๓๕๔	๐.๐๗๔
เกื้อกูลประชาชน	ภายในกลุ่ม	๑๔๕.๗๖๙	๑๘๖	๐.๗๘๔		
ทั่วไป	รวม	๑๕๑.๓๐๓	๑๘๙			
	ระหว่างกลุ่ม	๒.๗๗๓	๓	๐.๙๒๔	๑.๑๘๙	๐.๓๑๕
รวม	ภายในกลุ่ม	๑๔๔.๕๖๙	๑๘๖	๐.๗๗๗		
	รวม	๑๔๗.๓๔๒	๑๘๙			

จากตารางที่ ๔.๑๘ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ( $F=๑.๑๘๙$ ,  $Sig.=๐.๓๑๕$ ) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ทั้ง ๔ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ในมิติทางด้านสังคมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๙

ตารางที่ ๔.๑๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามพรรษา ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น

( $n=๑๙๐$ )

พรรษา	$\bar{X}$	พรรษา			
		ต่ำกว่า ๕	๖-๑๐	๑๑-๒๐	๒๑ พรรษา
		พรรษา	พรรษา	พรรษา	ขึ้นไป
		๓.๙๑	๓.๕๘	๔.๐๑	๓.๙๔
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๓.๙๑	-	๐.๓๓	-๐.๑๐	-๐.๐๓
๖-๑๐ พรรษา	๓.๕๘	-	-	-๐.๔๒*	-๐.๓๕
๑๑-๒๐ พรรษา	๔.๐๑	-	-	-	๐.๐๗
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๙๔	-	-	-	-

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๔ คู่ คือ

- ๑) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๐ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามการศึกษา

(n=๑๙๐)

การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตาม						
หลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์		SS	Df	MS	F	Sig.
อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว						
๑.ด้านการดำเนิน	ระหว่างกลุ่ม	๔.๗๘๑	๓	๑.๕๙๔	๑.๘๗๑	๐.๑๓๖
กิจการเพื่อช่วยเหลือ	ภายในกลุ่ม	๑๕๘.๔๑๖	๑๘๖	๐.๘๕๒		
เกื้อกูล	รวม	๑๖๓.๑๙๗	๑๘๙			
๒.ด้านการช่วยเหลือ	ระหว่างกลุ่ม	๑๐.๕๙๑	๓	๓.๕๓๐	๔.๘๗๓**	๐.๐๐๓
เกื้อกูลกิจการของ	ภายในกลุ่ม	๑๓๔.๗๕๗	๑๘๖	๐.๗๒๕		
ผู้อื่น	รวม	๑๔๕.๓๔๘	๑๘๙			
๓.ด้านการช่วยเหลือ	ระหว่างกลุ่ม	๘.๙๕๒	๓	๒.๙๘๔	๒.๗๗๗*	๐.๐๔๓
เกื้อกูลสถานที่อันเป็น	ภายในกลุ่ม	๑๙๙.๘๘๒	๑๘๖	๑.๐๗๕		
สาธารณสมบัติ	รวม	๒๐๘.๘๓๔	๑๘๙			
๔.ด้านการช่วยเหลือ	ระหว่างกลุ่ม	๑๓.๒๓๕	๓	๔.๔๑๒	๕.๙๔๓**	๐.๐๐๑
เกื้อกูลประชาชน	ภายในกลุ่ม	๑๓๘.๐๖๘	๑๘๖	๐.๗๔๒		
ทั่วไป	รวม	๑๕๑.๓๐๓	๑๘๙			
	ระหว่างกลุ่ม	๘.๗๔๔	๓	๒.๙๑๕	๓.๙๑๒*	๐.๐๑๐
รวม	ภายในกลุ่ม	๑๓๘.๕๙๘	๑๘๖	๐.๗๔๕		
	รวม	๑๔๗.๓๔๒	๑๘๙			

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า

พระสงฆ์ที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว โดยภาพรวมแตกต่างกัน ( $F=๓.๙๑๒$ ,  $Sig.=๐.๐๑๐$ ) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ทั้ง ๒ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ในมิติทางด้านสังคมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๑-๔.๒๔



ตารางที่ ๔.๒๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามการศึกษา ภาพรวม

(n=๑๙๐)

การศึกษา	$\bar{X}$	การศึกษา			
		ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๓.๕๑	๓.๕๓	๔.๐๗	๓.๗๔
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๕๑	-	-๐.๐๒	-๐.๕๖*	-๐.๒๒
ปริญญาตรี	๓.๕๓	-	-	-๐.๕๕*	-๐.๒๑
ปริญญาโท	๔.๐๗	-	-	-	๐.๓๔
ปริญญาเอก	๓.๗๔	-	-	-	-

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๔ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในภาพรวม น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

๒) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในภาพรวม น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

ตารางที่ ๔.๒๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกษตรกรประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามการศึกษา ด้านการช่วยเหลือเกษตรกรกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์

(n=๑๙๐)

การศึกษา	$\bar{X}$	การศึกษา			
		ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๓.๖๘	๓.๗๓	๔.๓๒	๓.๗๗
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๖๘	-	-๐.๐๖	-๐.๖๔*	-๐.๑๐
ปริญญาตรี	๓.๗๓	-	-	-๐.๕๙*	-๐.๐๔
ปริญญาโท	๔.๓๒	-	-	-	๐.๕๕
ปริญญาเอก	๓.๗๗	-	-	-	-

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๔ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกษตรกรประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกษตรกรกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาโท

๒) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกษตรกรประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกษตรกรกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

ตารางที่ ๔.๒๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามการศึกษา ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ

(n=๑๙๐)

การศึกษา	$\bar{X}$	การศึกษา			
		ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๓.๒๗	๓.๓๘	๓.๘๘	๓.๖๖
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๒๗	-	-๐.๑๒	-๐.๖๑*	-๐.๓๙
ปริญญาตรี	๓.๓๘	-	-	-๐.๕๐*	-๐.๒๗
ปริญญาโท	๓.๘๘	-	-	-	๐.๒๒
ปริญญาเอก	๓.๖๖	-	-	-	-

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๔ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

๒) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

ตารางที่ ๔.๒๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว จำแนกตามการศึกษา ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

(n=๑๙๐)

การศึกษา	$\bar{X}$	การศึกษา			
		ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๓.๔๙	๓.๔๗	๔.๑๖	๓.๖๖
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๔๙	-	๐.๐๒	-๐.๖๗*	-๐.๑๗
ปริญญาตรี	๓.๔๗	-	-	-๐.๖๙*	-๐.๑๙
ปริญญาโท	๔.๑๖	-	-	-	๐.๕๐
ปริญญาเอก	๓.๖๖	-	-	-	-

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๔ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

๒) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

ตารางที่ ๔.๒๕ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือ  
 เกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว  
 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตาม สมมติฐานที่ ๑-๓

(n=๑๙๐)

สมมติ ฐาน	ตัวแปร ต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑.	อายุ	การช่วยเหลือ เกื้อกูลประชาชน ตามหลักสังคห วัตถุธรรม ของ คณะสงฆ์อำเภอ วังน้ำเย็น จ.สระแก้ว	-	๔.๗๒๙**	๐.๐๐๓	✓	-
๒.	พรรษา	การช่วยเหลือ เกื้อกูลประชาชน ตามหลักสังคห วัตถุธรรม ของ คณะสงฆ์อำเภอ วังน้ำเย็น จ.สระแก้ว	-	๑.๑๘๙	๐.๓๑๕	-	✓
๓.	การ ศึกษา	การช่วยเหลือ เกื้อกูลประชาชน ตามหลักสังคห วัตถุธรรม ของ คณะสงฆ์อำเภอ วังน้ำเย็น จ. สระแก้ว	-	๓.๙๑๒*	๐.๐๑๐	✓	-

จากตารางที่ ๔.๒๕ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มี  
 ต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว  
 ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัย

พระสงฆ์ที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย

#### ๔.๖ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ดังนี้

**ตารางที่ ๔.๒๖** ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว **ด้านทาน**

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑) พระสังฆาธิการยังไม่มี การจัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน	๑) ควรมีการส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อนในเชิงรูปธรรมมากยิ่งขึ้น
๒) พระสังฆาธิการยังไม่มี การวางแผนเป็นสื่อกลางในการรวบรวมทรัพย์สินและสิ่งของจำเป็นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อนหรือตกทุกข์ได้ยาก	๒) พระสังฆาธิการต้องมีการวางแผนในการทำงานและเตรียมความเป็นสื่อกลางในการรวบรวมทรัพย์สินและสิ่งของจำเป็นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน หรือตกทุกข์ได้ยาก

จากตารางที่ ๔.๒๖ ปัญหาและอุปสรรค พบว่า พระสังฆาธิการยังไม่มี การจัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน รองลงมาพระสังฆาธิการยังไม่มี การวางแผนเป็นสื่อกลางในการรวบรวมทรัพย์สินและสิ่งของจำเป็นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน หรือตกทุกข์ได้ยาก

ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อนในเชิงรูปธรรมมากยิ่งขึ้น รองลงมา พระสังฆาธิการต้องมีการวางแผนในการทำงาน และเตรียมความเป็นสื่อกลางในการรวบรวมทรัพย์สินและสิ่งของจำเป็นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อนหรือตกทุกข์ได้ยาก

**ตารางที่ ๔.๒๗** ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือแก่กุลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว **ด้านปิยวาจา**

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีด้านการพูดต่อประชาชน พูดไม่ถูกกาลเทศะ ประกอบด้วยพูดไม่มีเหตุผล ไม่มีเมตตาต่อผู้ฟัง	ควรใช้คำพูดที่ไพเราะในการชี้แนะแนวทางในเรื่องต่างๆ โดยใช้คำพูดที่น่าฟัง ไม่ใช่คำพูดในเชิงตำนิหรือคำพูดที่ให้เกิดความแตกแยก

จากตารางที่ ๔.๒๗ ปัญหาและอุปสรรค คือ พระสังฆาธิการเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีด้านการพูดต่อประชาชน พูดไม่ถูกกาลเทศะ ประกอบด้วยพูดไม่มีเหตุผล ไม่มีเมตตาต่อผู้ฟัง

ข้อเสนอแนะ คือ ควรใช้คำพูดที่สละสลวยในการชี้แนะแนวทางในเรื่องต่างๆ โดยใช้คำพูดที่น่าฟัง ไม่ใช่คำพูดในเชิงตำนิหรือคำพูดที่ให้เกิดความแตกแยก

ตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว **ด้านอัตถจริยา**

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการยังไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่อุทิศตน อุทิศเวลา อุทิศสถานที่เพื่อชุมชน และสังคมเท่าที่ควร	พระสังฆาธิการควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความกตัญญูให้เป็นที่พึงทางด้านจิตใจของประชาชนในชุมชนและมีการชี้แนะแนวทางส่งเสริมสัมมาชีพ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง

จากตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหาและอุปสรรค คือ พบว่า พระสังฆาธิการยังไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่อุทิศตน อุทิศเวลา อุทิศสถานที่เพื่อชุมชนและสังคมเท่าที่ควร ข้อเสนอแนะ คือ พระสังฆาธิการควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความกตัญญูให้เป็นที่พึงทางด้านจิตใจของประชาชนในชุมชนและมีการชี้แนะแนวทางส่งเสริมสัมมาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง



ตารางที่ ๔.๒๙ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือแก่กุลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านสมานัตตา

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสงฆ์ในปัจจุบันไม่ปฏิบัติตามตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่มีภาวะผู้นำที่ดี มีอคติ ไม่ช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ	พระสงฆ์ในพระอารามหลวงควรปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด ประพฤติวัตรปฏิบัติกิจของสงฆ์เป็นประจำ ปฏิบัติดี มีอคติ ไม่ช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ควรปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ

จากตารางที่ ๔.๒๙ ปัญหาและอุปสรรค คือ พบว่า พระสงฆ์ในพระอารามหลวงไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่มีภาวะผู้นำที่ดี มีอคติ ไม่ช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ คือ พระสงฆ์ในพระอารามหลวงควรปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด ประพฤติวัตรปฏิบัติกิจของสงฆ์เป็นประจำ ปฏิบัติดี มีอคติ ไม่ช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ควรปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ

#### ๔.๗ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคห วัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

การวิจัยเรื่อง “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว” สรุปได้ดังนี้

**ด้านการให้ทาน** คำว่า”ทาน”นั้นมิใช่การให้เฉพาะสิ่งของเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมไปถึง การอบรมสั่งสอน หรือการให้อภัยทาน ถ้าขาดการให้ การแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน ย่อมเป็นการ แสดงให้เห็นว่าสังคมนั้นๆ ไม่ได้มีน้ำใจต่อกันและกัน ฉะนั้นแล้วการอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะสังคมในระดับ ไหนก็จะต้องอาศัยความเสียสละและการแบ่งปันซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้สังคมนั้นเกิดความปกติสุข<sup>๑</sup>

การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่งใน การสร้างมนุษยสัมพันธ์ และจะต้องกระทำโดยใจที่ปราศจากอคติ ไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกในการ ให้ความช่วยเหลือ และในการบริหารงานจะต้องมีความพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือตลอดเวลาโดยที่ ทำด้วยความเต็มใจ<sup>๒</sup>

และไม่เฉพาะวัด หรือหน่วยงานองค์กรိုင်ถิ่นเท่านั้น หากแต่รวมถึงทุกคนในสังคมจะต้อง ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเท่าที่ตนมีกำลังความสามารถ อันเป็นการแสดงออกถึงความมี น้ำใจของคนในสังคมและเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน<sup>๓</sup>

ในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนในชุมชนนี้ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในชุมชนเป็นอย่างมาก เป็นสะพานบุญในการรวบรวมทรัพย์และสิ่งของจำเป็นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน หรือ ตกทุกข์ได้ยาก<sup>๔</sup>

พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำด้านศาสนาและช่วยนำความสามัคคีได้ดีที่สุด และสิ่งของที่นำมา บริจาคนั้นเป็นของมีประโยชน์ สามารถบรรเทาทุกข์ความเดือดร้อนได้คือผู้ให้ก็เป็นสุข อิ่มเอิบใจ ผู้รับ ก็ได้ประโยชน์จากข้าวของเหล่านั้น<sup>๕</sup>

โดยสรุป เมื่อสังเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ ประเด็นแรกคือ ทาน พระสงฆ์ส่วนใหญ่ สังเคราะห์ผ่านวัตถุทานเป็นหลัก แยกกันทำตามแหล่งที่อาศัยของท่าน ใครมีก็ให้ ใครไม่มีก็ไม่ต้องให้

<sup>๑</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๒</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๓</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๔</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔.

<sup>๕</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔.

ดังนั้นจึงเกิดความไม่สม่ำเสมอในการบริจาคทาน แล้วก็ไม่สามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน<sup>๖</sup>

**ตารางที่ ๔.๓๐** สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้านทาน

ลำดับ	สาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวน รูป/คน	ลำดับที่
๑.	คำว่า”ทาน”นั้นมีใช้การให้เฉพาะสิ่งของเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมไปถึงการอบรมสั่งสอน หรือการให้อภัยทาน ถ้าขาดการให้ การแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ความเสียสละและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และจะต้องกระทำโดยใจที่ปราศจากอคติ ไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกในการให้ความช่วยเหลือ	๒	๑,๒
๒.	และไม่เฉพาะวัด หรือหน่วยงานองค์กรိုင်ถิ่นเท่านั้น หากแต่รวมถึงทุกคนในสังคมจะต้องให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเท่าที่ตนมีกำลังความสามารถ	๑	๓
๓.	พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในชุมชนเป็นอย่างมาก เป็นสะพานบุญในการรวบรวมทรัพย์และสิ่งของจำเป็น พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำด้านศาสนาและช่วยนำความสามัคคีได้ดีที่สุด	๒	๕,๖

<sup>๖</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

**ด้านปิยวาจา** การใช้วาจาที่ไพเราะสุภาพอ่อนหวาน เป็นหลักเบื้องต้นที่คนเราจะใช้ในการตัดสิน บางครั้งพบกันครั้งแรกถ้ากล่าวถ้อยคำที่ไม่ไพเราะก็อาจทำให้เกิดความเกลียดชังได้ แต่ถ้ากล่าวด้วยถ้อยคำที่ไพเราะสุภาพอ่อนหวานให้เกียรติผู้อื่น ก็จะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้อื่นได้<sup>๗</sup>

พระสงฆ์ส่วนใหญ่ จะ จะมีหลักในการใช้วาจาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน วัดและญาติโยมอยู่แล้ว<sup>๘</sup>

ซึ่งการออกช่วยเหลือประชาชนนั้น การใช้วาจาที่แสดงออกถึงความสุภาพ เอื้ออาทร มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อจะสร้างกำลังใจกับประชาชนที่เดือดร้อน พระสงฆ์ท่านมีเมตตาทำให้ผู้ผู้ฟังมีความสุข<sup>๙</sup>

ในการออกช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน การจะพูดจาออกมานั้นต้องไม่ให้เกิดกระทบกระเทือนจิตใจของผู้ฟัง ผู้พูดต้องมีความระมัดระวังในการใช้วาจามากเป็นพิเศษ<sup>๑๐</sup>

ปิยวาจา ไม่ใช่แค่การพูดเพราะ แต่มนุษย์ทุกคนควรมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการที่จะข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริง โดยพระสงฆ์ควรจะเข้าไปสร้างกิจกรรมให้เกิดขึ้นในชุมชน เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง โดยการสร้างหอกระจายข่าว ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น<sup>๑๑</sup>

โดยสรุป พระสงฆ์รู้จักพูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดด้วยถ้อยคำที่เป็นจริง และถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น แต่ก็มีบ้างที่พระสงฆ์อาจไม่ทราบรายละเอียดภาวะความเจ็บป่วยของผู้ป่วยหรือผู้ยากไร้ ทำให้การสนทนาพูดคุยไม่ตรงกับสภาพจิตใจ การสื่อสารอาจไม่ตรงประเด็น

<sup>๗</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๘</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๙</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๑๐</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๑๑</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๓๑ สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือแก้อุปการะประชาชนตามหลักสังฆัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้านปิวาจา

ลำดับ	สาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวน รูป/คน	ลำดับที่
๑.	ปิวาจา คือ การใช้วาจาที่ไพเราะสุภาพอ่อนหวาน ไม่ใช่แค่การพูดเพราะ แต่มนุษย์ทุกคนควรมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการที่จะข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริง	๒	๑,๗
๒.	พระสงฆ์ส่วนใหญ่ จะ จะมีหลักในการใช้วาจาที่แสดงออกถึงความสุภาพ เอื้ออาทร จะพูดจาออกมานั้นต้องไม่ให้กระทบกระเทือนจิตใจของผู้ฟัง ผู้พูดต้องมีความระมัดระวังในการใช้วาจามากเป็นพิเศษ	๓	๒,๓,๔

**ด้านอัตถจริยา** การพระสงฆ์เข้าช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ตามกำลังความสามารถเท่าที่จะทำได้ ทั้งทางด้านกำลังกายและกำลังใจ อย่างนี้ถือว่าเป็นอัตถจริยา<sup>๑๒</sup>

การที่พระสงฆ์เข้าไปรวมกันบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมนั้นก็จะทำให้บ้านเมืองหรือสังคมนั้นเกิดความปกติสุข อีกทั้งจะเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่น เมื่อคนอื่นได้เห็นตัวอย่างที่ดี ก็จะเกิดการนำไปปฏิบัติแล้วก็จะเกิดความช่วยเหลือกันในวงกว้างขึ้น<sup>๑๓</sup>

การช่วยเหลือกิจการหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ก็ต้องทำด้วยความเต็มใจ บริสุทธิ์ใจ ไม่มีนัยยะแอบแฝง เมื่อต่างพากันช่วยเหลือกิจการของสังคมตามความรู้ความสามารถของตนแล้ว ก็จะทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข<sup>๑๔</sup>

และการทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคม ก็ต้องมีจริยธรรม ถ้าหากขาดคุณธรรมข้อนี้ไปก็จะไม่สามารถดำเนินงานได้ เพราะบางครั้งทำงานต้องเจอกับคนหมู่มาก ก็ต้องมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการโน้มน้าวเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน<sup>๑๕</sup>

โดยสรุป ในด้านอัตถจริยานี้ พระสงฆ์ได้ให้ความช่วยเหลือ ทั้งสถานที่และกำลังทรัพย์ สร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชนเกือบครบทุกอย่าง โดยคำนึงถึงความผาสุกของประชาชนเป็นที่ตั้ง ด้วยดีเสมอมา และวัดได้ร่วมมือกับหน่วยงานทางราชการและ กลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้านได้เป็นอย่างดี โดยการไว้วัดเป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวก ในทุกสรรพสิ่งให้แก่ชุมชน

<sup>๑๒</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๑๓</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๑๔</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๑๕</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๓๒ สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือแก้อกุลประชาชนตาม  
หลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้านอรรถจริยา

ลำดับ	สาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวน รูป/คน	ลำดับที่
๑.	อรรถจริยา คือการที่พระสงฆ์เข้าช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ตามกำลังความสามารถเท่าที่จะทำได้ จะทำให้บ้านเมืองหรือสังคมนั้นเกิดความปกติสุข อีกทั้งจะเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่น เมื่อคนอื่นได้เห็นตัวอย่างที่ดี	๒	๑,๒
๒.	การช่วยเหลือกิจการหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ก็จะต้องทำด้วยความเต็มใจ บริสุทธิ์ใจ ไม่มีนัยยะแอบแฝง ต้องมีจริยธรรม ถ้าหากขาดคุณธรรมข้อนี้ไปก็จะไม่สามารถดำเนินงานได้ เพราะต้องเจอกับคนหมู่มาก	๒	๓,๔

**ด้านสมานัตตา** การทำตนเสมอตนเสมอปลายนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องตระหนัก เพราะการจะทำความดีนั้นจะต้องทำให้มีความต่อเนื่องตลอดไป ไม่ใช่ในตอนต้นทำดีเพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ แต่พอผ่านระยะนั้นไปแล้วก็ทำไม่เต็มที่เท่าที่ควรจะเป็น<sup>๑๖</sup>

โดยภาพรวมบทบาทของพระสังฆาธิการในด้านสมานัตตา การที่พระสังฆาธิการปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน<sup>๑๗</sup>

ความเสมอต้นเสมอปลายมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นตัวช่วยให้เราสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข<sup>๑๘</sup>

ในงานการทำงานสาธารณสงเคราะห์ จะเห็นว่า คณะสงฆ์สงฆ์ทำงานโดยต่างคนต่างทำ ท่านใดมีก็ให้ ท่านใดไม่มีก็ไม่ให้ ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องผิด เพียงแต่ว่า มันขาดความต่อเนื่อง ดังนั้นมันจึงไม่มีผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคน<sup>๑๙</sup>

โดยสรุป การที่พระสงฆ์ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่ถือเราถือเขา รู้จักผูกมิตรกับผู้อื่น เช่น ในยามที่ตนตกทุกข์ได้ยากก็ไม่ทอดทิ้งยังช่วยเหลือ ย่อมเกิดความสุข และความสามัคคีในหมู่คณะ จึงควรต้องมีการประชุมและวางแผนในการดำเนินการในการช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้ปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกัน

<sup>๑๖</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๑๗</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๑๘</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๑๙</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๔.



ตารางที่ ๔.๓๓ สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือแก้อุปการะประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้านสมานัตตา

ลำดับ	สาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวน รูป/คน	ลำดับที่
๑.	สมานัตตา การทำตนเสมอตนเสมอปลายนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องตระหนัก เพราะการจะทำสิ่งใดนั้นจะต้องทำให้มีความต่อเนื่องตลอดไป มีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นตัวช่วยให้เราสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข	๒	๑,๓
๒.	การที่พระสังฆาธิการปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน	๑	๒
๓.	ในงานการทำงานสาธารณสงเคราะห์ จะเห็นว่า คณะสงฆ์สงฆ์ทำงานโดยต่างคนต่างทำ ท่านใดมีก็ให้ ท่านใดไม่มีก็ไม่ให้ ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องผิด เพียงแต่ว่า มันขาดความต่อเนื่อง ดังนั้นมันจึงไม่มีผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคน	๑	๗

ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล งานสาธารณสงเคราะห์ทำให้ พระสงฆ์ได้ให้ความรู้ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตสนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมและสอนธรรม<sup>๒๐</sup>

พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาทางด้านจิตใจ และปัญหาการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชน<sup>๒๑</sup>

พระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยพัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน โดยเฉพาะศีลธรรม จริยธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจแก่นักเรียนในสถานศึกษาและโรงเรียน<sup>๒๒</sup>

พระสงฆ์ยังช่วยพัฒนาวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรมให้ความรู้และอบรมปฏิบัติธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจประชาชนและเด็ก เยาวชน<sup>๒๓</sup>

พระสงฆ์จัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อพัฒนาความรู้ด้านศีล สมาธิ ปัญญา และคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กเยาวชน<sup>๒๔</sup>

พระสงฆ์ตั้งกองทุนการศึกษาสงเคราะห์ มอบทุนการศึกษาแก่เด็กเยาวชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีเป็นการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลในงานสาธารณสงเคราะห์<sup>๒๕</sup>

โดยสรุป พระสงฆ์ควรเข้าไปส่งเสริม กิจกรรมอันก่อให้เกิดคุณภาพชีวิต จึงจะให้บทบาทของพระสงฆ์นั้นมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น<sup>๒๖</sup>

<sup>๒๐</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๒๑</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๒๒</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๒๓</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๒๔</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔.

<sup>๒๕</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔.

<sup>๒๖</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๓๔ สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้านการดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล

ลำดับ	สาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวน รูป/คน	ลำดับที่
๑.	พระสงฆ์ได้ให้ความรู้ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต ทั้งยังให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาทางด้านจิตใจ และปัญหาการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชน และพระสงฆ์ยังได้มีส่วนช่วยพัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน	๓	๑,๒,๓
๒.	พระสงฆ์ยังช่วยพัฒนาวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรมให้ความรู้และอบรมปฏิบัติธรรมจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ตั้งกองทุนการศึกษาสงเคราะห์ มอบทุนการศึกษาแก่เด็กเยาวชน จะพูดจาออกมานั้นต้องไม่ให้กระทบกระเทือนจิตใจของผู้ฟัง ผู้พูดต้องมีความระมัดระวังในการใช้วาจามากเป็นพิเศษ	๔	๔,๕,๖,๗

ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ วัด เป็นสถานที่บริการให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชน และประกาศให้สถานที่วัดเป็นสถานที่ปลอด สิ่งเสพติดให้โทษ อายุมุขและการพนัน ส่งเสริมการจัดนิทรรศการให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนน้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ<sup>๒๗</sup>

พระสงฆ์ได้ให้ความช่วยเหลือ ทั้งสถานที่ และกำลังทรัพย์ สร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชน และวัดได้ร่วมมือกับหน่วยงานทางราชการและกลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้านได้เป็นอย่างดี<sup>๒๘</sup>

พระสงฆ์ควรร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชน มีการสร้างกิจกรรม และส่งเสริมการมีส่วนกับ ชุมชนและควรจัดอย่างต่อเนื่องมีแบบแผนที่ชัดเจน, มั่นคง, ยั่งยืน<sup>๒๙</sup>

พระสงฆ์ส่งเสริมสนับสนุนริเริ่มโครงการจิตอาสา พัฒนาชุมชน โดยใช้สถานที่ของวัด และจัดหาทุนทรัพย์เพื่อสาธารณประโยชน์แก่ชุมชน<sup>๓๐</sup>

โดยสรุป ในภาพรวมอาจจะมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นบ้างก็คือ พระสงฆ์ขาดบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีจิตอาสา ทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ จึงควรมีการจัดฝึกอบรมสร้างเสริมบุคคลากรทางสงฆ์ให้มากขึ้น<sup>๓๑</sup>

<sup>๒๗</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๒๘</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๒๙</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔.

<sup>๓๐</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๓๑</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๓๕ สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์

ลำดับ	สาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวน รูป/คน	ลำดับที่
๑.	วัด เป็นสถานที่บริการ ให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชน พระสงฆ์ส่งเสริมสนับสนุนริเริ่มโครงการจิตอาสา พัฒนาชุมชน โดยใช้สถานที่ของวัด และจัดหาทุนทรัพย์เพื่อสาธารณประโยชน์แก่ชุมชน	๒	๒,๓
๒.	พระสงฆ์ได้ให้ความช่วยเหลือ ทั้งสถานที่ และกำลังทรัพย์ สร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ ชุมชน ร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชน	๒	๖,๗

**ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ** พระสงฆ์มีส่วนร่วม สนับสนุน อุปถัมภ์ในการสร้างอาคารเรียนของโรงเรียน สร้างถนน ประปาหมู่บ้าน ศาลาพักร้อน แก่ผู้เดินทาง<sup>๓๒</sup>

ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และประกอบกับการทำงาน ต่างวัดต่างๆทำขาดความร่วมมือกันทำงาน<sup>๓๓</sup>

การทำงานไปคนละทิศไม่สอดคล้องกันทำให้งานไม่ ก้าวหน้าคณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญ ในการส่งเสริมสนับสนุน และเป็นศูนย์ประสานงานร่วมมือกัน เพื่อการทำงานจะได้มีทิศทางเดียวกัน มีการติดตามประเมินผล ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อัน เป็นสาธารณสมบัติ ต้องใช้ทุนทรัพย์ มากต้องมีผู้นำที่ดี และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ขาดการ ประสานงาน และประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง<sup>๓๔</sup>

**ตารางที่ ๔.๓๖** สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตาม หลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว **ด้านการช่วยเหลือ เกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ**

ลำดับ	สาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวน	ลำดับที่
		รูป/คน	
๑.	พระสงฆ์มีส่วนร่วม สนับสนุน อุปถัมภ์ในการสร้างอาคารเรียนของโรงเรียน สร้างถนน ประปาหมู่บ้าน ศาลาพักร้อน แก่ผู้เดินทาง	๒	๒,๗
๒.	การทำงานไปคนละทิศไม่สอดคล้องกันทำให้งานไม่ ก้าวหน้าคณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และเป็นศูนย์ประสานงานร่วมมือกัน เพื่อการทำงานจะได้มีทิศทางเดียวกัน มีการติดตามประเมินผล	๑	๑

<sup>๓๒</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๓๓</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๓๔</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

**ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป** พระสงฆ์ควรให้ความรู้ แก่ประชาชนในเรื่องประโยชน์ ของการร่วมสนับสนุนช่วยเหลือ งานด้านสาธารณสงเคราะห์<sup>๓๕</sup>

ในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน เมื่อพระสงฆ์เปิดรับบริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติ น้ำท่วม ไฟไหม้ ก็จะได้รับ การตอบรับที่ดี และพระสงฆ์ยังเป็นขวัญกำลังใจ ทำให้สามารถยึดเหนี่ยวน้ำใจของประชาชนกับคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี<sup>๓๖</sup>

พระสงฆ์ให้ใช้สถานที่วัดแก่หน่วยราชการ ในการจัดอบรมบำบัดผู้ติดยาเสพติด ให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด มีส่วนร่วม สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้ความรู้แก่ประชาชนให้เป็นผู้ห่างไกลยาเสพติด” พระสงฆ์ตั้งโครงการให้ความรู้การปลูกสมุนไพรเพื่อสุขภาพ และใช้สมุนไพรในการบำบัดผู้ติดยาเสพติด เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนในอีกทางหนึ่งบทบาทของวัด<sup>๓๗</sup>

พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ เป็นผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ช่วยเหลือประชาชนให้ใช้สติ ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต<sup>๓๘</sup>

พระสงฆ์สงเคราะห์เยาวชน มอบทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาแก่เด็กนักเรียน ให้ที่อยู่อาศัยพำนัก พักเรียน ให้อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ให้ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม<sup>๓๙</sup>

<sup>๓๕</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๓๖</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

<sup>๓๗</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔.

<sup>๓๘</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔.

<sup>๓๙</sup> สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๓๗ สรุปผลการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

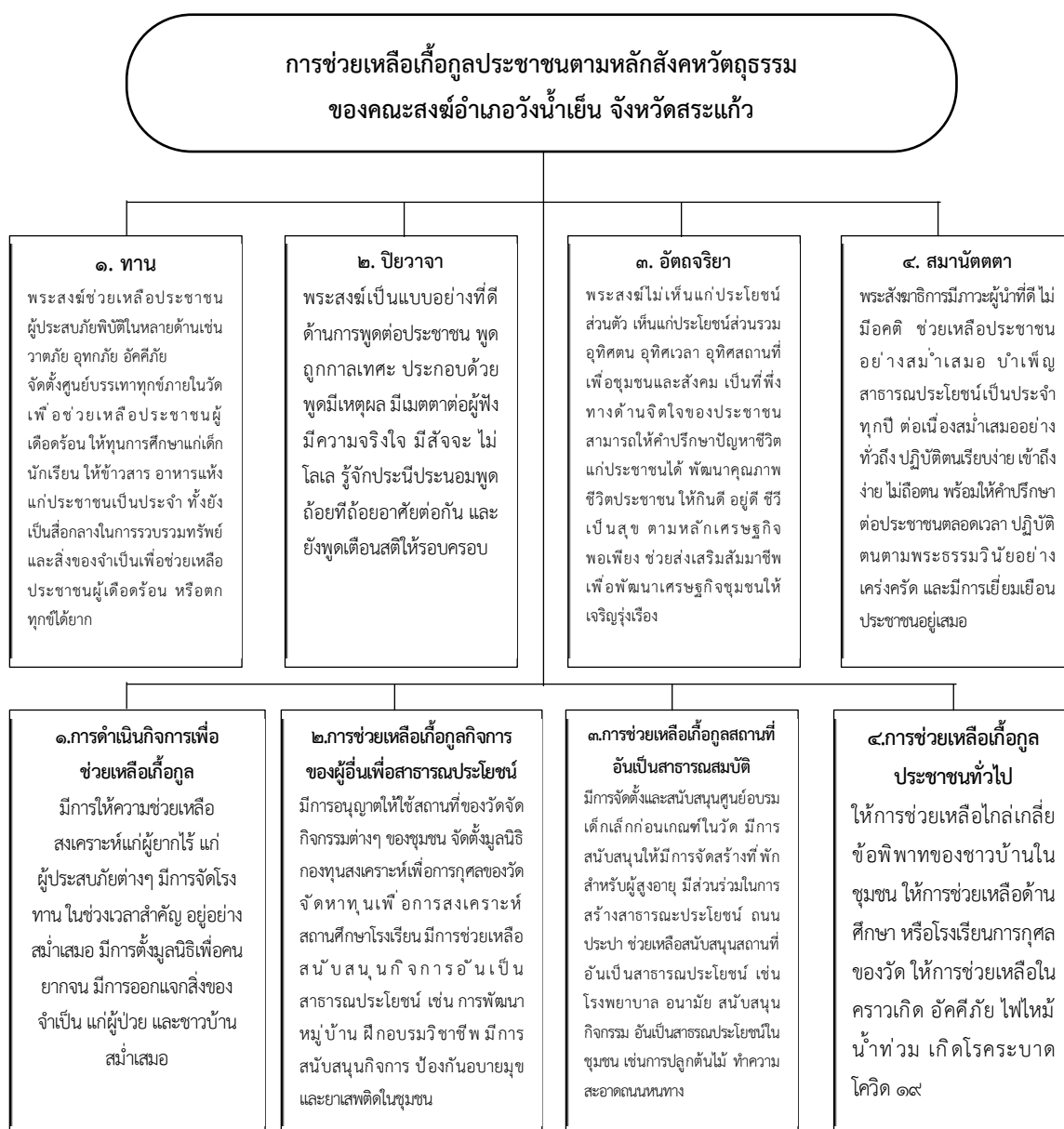
ลำดับ	สาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวน รูป/คน	ลำดับที่
๑.	พระสงฆ์ควรให้ความรู้ แก่ประชาชนในเรื่องประโยชน์ ของการร่วมสนับสนุนช่วยเหลือ ควรเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ เป็นผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม	๒	๖,๗
๒.	เมื่อพระสงฆ์เปิดรับบริจาคสิ่งของช่วยเหลือ ก็จะได้รับ การตอบรับที่ดี และพระสงฆ์ยังเป็นขวัญกำลังใจทำให้สามารถ ยึดเหนี่ยวน้ำใจของประชาชนกับคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี	๑	๑
๓.	พระสงฆ์ให้ใช้สถานที่วัดแก่นวราชการ ในการจัดอบรม ให้ความรู้แก่ประชาชน มอบทุนการศึกษา อุปกรณ์ การศึกษาแก่เด็กนักเรียน ให้ที่อยู่อาศัยพำนัก พักเรียน ให้ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ให้ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทาง ธรรม	๒	๔,๕



## ๔.๖ องค์ความรู้

### ๔.๖.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแผนภาพที่ ๔.๑ ดังนี้



แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงให้เห็นการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว มีดังนี้

**ด้านการให้ทาน** มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๓.๗๔$  , S.D.=๐.๘๘๐) คือ พระสังฆาธิการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติในหลายด้านเช่น วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย จัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน ให้ข่าวสาร อาหารแห้ง แก่ประชาชนเป็นประจำ ทั้งยังเป็นสื่อกลางในการรวบรวมทรัพย์สินและสิ่งของจำเป็นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน หรือตกทุกข์ได้ยาก

โดยพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในชุมชนเป็นอย่างมาก เป็นสะพานบุญในการรวบรวมทรัพย์สินและสิ่งของจำเป็น พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำด้านศาสนาและช่วยนำความสามัคคีได้ดีที่สุด

ดังนั้น จึงควรมีการส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อนในเชิงรูปธรรมมากยิ่งขึ้น รองลงมา พระสังฆาธิการต้องมีการวางแผนในการทำงานและเตรียมความเป็นสื่อกลางในการรวบรวมทรัพย์สินและสิ่งของจำเป็นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน หรือตกทุกข์ได้ยาก

**ด้านปิยวาจา** มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๓.๘๘$  , S.D.=๐.๘๑๓) คือ พระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดีด้านการพูดต่อประชาชน พูดถูกกาลเทศะ ประกอบด้วยพูดมีเหตุผล มีเมตตาต่อผู้ฟัง มีความจริงใจ มีสัจจะ ไมโลเล รู้จักประนีประนอมพูดถ้อยที่ถ้อยอาศัยต่อกัน และยังพูดเตือนสติให้รอบครอบ

ปิยวาจา ไม่ใช่แค่การพูดเพราะ แต่มนุษย์ทุกคนควรมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการที่จะข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริง โดยพระสงฆ์ควรจะไปสร้างกิจกรรมให้เกิดขึ้นในชุมชน เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง โดยการสร้างหอกระจายข่าว ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น ซึ่งโดยพระสงฆ์ส่วนใหญ่ จะมีหลักในการใช้วาจาที่แสดงออกถึงความสุภาพ เอื้ออาทร

แต่ก็มีบางครั้ง ที่อาจจะพูดจาออกมาระทบกระเทือนจิตใจของผู้ฟัง ผู้พูดต้องมีความระมัดระวังในการใช้วาจามากเป็นพิเศษ และควรใช้คำพูดที่สละสลวยในการชี้แนะแนวทางในเรื่องต่างๆ โดยใช้คำพูดที่น่าฟัง ไม่ใช่คำพูดในเชิงตำหนิหรือคำพูดที่ทำให้เกิดความแตกแยก

**ด้านอรรถจริยา** มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๓.๖๙$  , S.D.=๐.๙๑๓)คือ พระสงฆ์ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อุทิศตน อุทิศเวลา อุทิศสถานที่เพื่อชุมชนและสังคม เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของประชาชนสามารถให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตแก่ประชาชนได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ให้กินดี อยู่ดี ชีวิตเป็นสุข ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยส่งเสริมสัมมาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง

พระสงฆ์ได้ให้ความช่วยเหลือ ทั้งสถานที่และกำลังทรัพย์สร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชนเกือบครบทุกอย่าง โดยคำนึงถึงความผาสุกของประชาชนเป็นที่ตั้งด้วยดีเสมอมา และวัดได้ร่วมมือกับหน่วยงานทางราชการและ กลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้านได้เป็นอย่างดี โดยการให้วัดเป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวกในทศวรรษให้แก่ชุมชน

ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว อุทิศตน อุทิศเวลา อุทิศสถานที่เพื่อชุมชนและสังคม เพื่อเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของประชาชนในชุมชนและมีการชี้แนะแนวทางส่งเสริมสัมมาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง

**ด้านสมานัตตตา** มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๓.๘๐$  , S.D.=๐.๙๑๓) คือ พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำที่ดี ไม่มีอคติช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์เป็นประจำทุกปี ต่อเนื่องสม่ำเสมออย่างทั่วถึง ปฏิบัติตนเรียบง่าย เข้าถึงง่าย ไม่ถือตน พร้อมให้คำปรึกษาต่อประชาชนตลอดเวลา ปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด และมีการเยี่ยมเยียนประชาชนอยู่เสมอ

การที่พระสงฆ์ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่ถือเราถือเขา รู้จักผูกมิตรกับผู้อื่น เช่น ในยามที่ตนตกทุกข์ได้ยากก็ไม่ทอดทิ้งยังช่วยเหลือ ย่อมเกิดความสุข และความสามัคคีในหมู่คณะ จึงควรต้องมีการประชุมและวางแผนในการดำเนินการในการช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้ปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกัน

การรักษาความเสมอต้นเสมอปลายนี้ พระสงฆ์ควรออกเยี่ยมเยียนประชาชนอยู่เสมอ ประพฤติวัตรปฏิบัติกิจของสงฆ์เป็นประจำ ปฏิบัติตนเรียบง่าย เข้าถึงง่าย ไม่ถือตน พร้อมให้คำปรึกษาต่อประชาชนตลอดเวลา

**ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล** มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๓.๖๔$  , S.D.=๐.๙๒๙) คือ มีการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ แก่ผู้ประสบภัยต่างๆ มีการจัดโรงทาน ในช่วงเวลาสำคัญ อยู่อย่างสม่ำเสมอ มีการตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจน มีการออกแจกสิ่งของจำเป็น แก่ผู้ป่วย และชาวบ้านสม่ำเสมอ

งานสาธารณสงเคราะห์ทำให้ พระสงฆ์ได้ให้ความรู้ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตสนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมและสอนธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาทางด้านจิตใจ และปัญหาการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชน

พระสงฆ์ควรเข้าไปส่งเสริม กิจกรรมอันก่อให้เกิดคุณภาพชีวิต จึงจะให้บทบาทของพระสงฆ์นั้นมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

**ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์** มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๓.๘๓$  ,  $S.D.=๐.๘๗๗$ ) คือ มีการอนุญาตให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน จัดตั้งมูลนิธิ กองทุนสงเคราะห์เพื่อการกุศลของวัด จัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์สถานศึกษาโรงเรียน มีการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน ฝึกอบรมวิชาชีพ มีการสนับสนุนกิจการ ป้องกันอบายมุข และยาเสพติดในชุมชน

ซึ่งวัด เป็นสถานที่บริการ ให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชน และประกาศให้สถานที่วัด เป็นสถานที่ปลอด สิ่งเสพติดให้โทษ อบายมุขและการพนัน ส่งเสริมการจัดนิทรรศการให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนน้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ

ในภาพรวมอาจจะมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นบ้างก็คือ พระสงฆ์ขาดบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีจิตอาสา ทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ จึงควรมีการจัดฝึกอบรมสร้างเสริมบุคคลากรทางสงฆ์ให้มากขึ้น

**ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ** มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญปานกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X}=๓.๔๕$  ,  $S.D.=๑.๐๕๑$ ) คือ มีการจัดตั้งและสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีการสนับสนุนให้มีการจัดสร้างที่พักสำหรับผู้สูงอายุ มีส่วนร่วมในการสร้างสาธารณประโยชน์ ถนน ประปา ช่วยเหลือสนับสนุนสถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น โรงพยาบาล อนามัย สนับสนุนกิจกรรม อันเป็นสาธารณประโยชน์ในชุมชน เช่นการปลูกต้นไม้ ทำความสะอาดถนนหนทาง

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า งานด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และประกอบกับการทำงาน ต่างวัดต่างๆทำขาดความร่วมมือกันทำงาน

การทำงานไปคนละทิศไม่สอดคล้องกันทำให้งานไม่ ก้าวหน้าคณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญ ในการส่งเสริมสนับสนุน และเป็นศูนย์ประสานงานร่วมมือกัน เพื่อการทำงานจะได้มีทิศทางเดียวกัน มีการติดตามประเมินผล ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อัน เป็นสาธารณสมบัติ ต้องใช้ทุนทรัพย์มากต้องมีผู้นำที่ดี และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ขาดการ ประสานงาน และประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง

**ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป** มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๓.๖๑$  ,  $S.D.=๐.๘๘๕$ ) คือ ให้การช่วยเหลือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของชาวบ้านในชุมชน ให้การช่วยเหลือด้านศึกษา หรือโรงเรียนการกุศลของวัด ให้การช่วยเหลือในคราวเกิด ภัยพิบัติ ไฟไหม้ น้ำท่วม เกิดโรคระบาด โควิด ๑๙

ในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน เมื่อพระสงฆ์เปิดรับบริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติ น้ำท่วม ไฟไหม้ ก็จะได้รับ การตอบรับที่ดี และพระสงฆ์ยังเป็นขวัญกำลังใจ ทำให้สามารถยึดเหนี่ยวน้ำใจของประชาชนกับคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี

พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ เป็นผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ช่วยเหลือประชาชนให้ใช้สติ ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต

#### ๔.๖.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย



#### แผนภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๒ แสดงให้เห็นการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว มี ๔ ด้านคือ ๑. ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒. ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ๓. ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ๔. ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยบูรณาการร่วมกับหลักธรรมคือ ๑. ด้านการให้ทาน ๒. ด้านปิยวาจา ๓. ด้านอหิงสา ๔. ด้านสมานัตตตา

## บทที่ ๕

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) กับจำนวนพระสงฆ์ในอำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๙๐ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๖๓ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ สถิติความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage : %) และพรรณนาคำความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย (Mean :  $\bar{X}$ ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard : S.D.) และสถิติเชิงอนุมาน ทดสอบสมมุติฐานเปรียบเทียบ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance : ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีสามกลุ่มขึ้นไป เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD (Least Significant Difference) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน ๘ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามลำดับความสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

## ๕.๑ สรุปผลการวิจัย

### ๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๘๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๖ รองลงมาคืออายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐ ถัดลงมาอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙ และที่น้อยที่สุดคืออายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔ มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา จำนวน ๖๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘ รองลงมาคือมีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา จำนวน ๕๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๑ ถัดลงมาคือมีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา จำนวน ๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔ และที่น้อยที่สุดคือมีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๗ มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน ๙๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ รองลงมาที่มีการศึกษาอยู่ในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน ๕๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๙ ถัดลงมาที่มีการศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาโท จำนวน ๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔ และที่น้อยที่สุดมีการศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาเอก จำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓.๗

### ๕.๑.๒ ภาพรวม การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๑ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดสอง ด้าน คือ หลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ประการ และ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ตามลำดับ

#### ๕.๑.๓ หลักสังคหวัตถุธรรม ๔

พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๙๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

**ทาน (การให้ บริจาคสิ่งของ)** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้าน ทาน (การให้ บริจาคสิ่งของ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๘๐

**ปิยวาจา (การพูดหวานชวนไพเราะ)** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้าน ปิยวาจา (การพูดหวานชวนไพเราะ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๑๓

**อรรถจริยา (การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น)** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านอรรถจริยา (การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๙๑๓

**สมานัตตตา (การปฏิบัติตนให้เหมาะสม)** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านสมานัตตตา (การปฏิบัติตนให้เหมาะสม) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๙๑๓

#### **๕.๑.๔ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว**

พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๘๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

**การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือ** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๙๒๙

**การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๗๗

**การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๑.๐๕๑

**การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๙๕

#### **๕.๑.๕ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว**

ผลการเปรียบเทียบการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร



ได้แก่ การจำแนกตาม อายุ พรรษา การศึกษา เพื่อนำไปสู่การตอบสนองมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดดังนี้

**สมมติฐานที่ ๑** พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

**สมมติฐานที่ ๒** พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

**สมมติฐานที่ ๓** พระสงฆ์ที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

#### **๕.๑.๖ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว**

ผลจากการวิจัย พบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

**ด้านทาน** พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ พระสังฆาธิการยังไม่มี การจัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน พระสังฆาธิการยังไม่มี การวางแผนเป็นสื่อกลางในการรวบรวมทรัพย์สินและสิ่งของจำเป็นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน หรือตกทุกข์ได้ยาก

ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อนในเชิงรูปธรรมมากยิ่งขึ้น พระสังฆาธิการต้องมีการวางแผนในการทำงานและเตรียมความเป็นสื่อกลางในการรวบรวมทรัพย์สินและสิ่งของจำเป็นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อนหรือตกทุกข์ได้ยาก

**ด้านปิยวาจา** พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ พระสังฆาธิการเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีด้านการพูดต่อประชาชน พูดไม่ถูกกาลเทศะ ประกอบด้วยพูดไม่มีเหตุผล ไม่มีเมตตาต่อผู้ฟัง

ข้อเสนอแนะ คือ ควรใช้คำพูดที่สละสลวยในการชี้แนะแนวทางในเรื่องต่างๆ โดยใช้คำพูดที่น่าฟัง ไม่ใช้คำพูดในเชิงตำหนิหรือคำพูดที่ทำให้เกิดความแตกแยก

**ด้านอรรถจริยา** พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ พบว่า พระสังฆาธิการยังไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่อุทิศตน อุทิศเวลา อุทิศสถานที่เพื่อชุมชนและสังคมเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ คือ พระสังฆาธิการควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความกตัญญูให้เป็นที่พึงทางด้านจิตใจของประชาชนในชุมชนและมีการชี้แนะแนวทางส่งเสริมสัมมาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง

**ด้านสมานัตตตา** พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ พบว่า พระสังฆาธิการในปัจจุบันไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่มีภาวะผู้นำที่ดี มีอคติ ไม่ช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ คือ พระสังฆาธิการเยี่ยมเยียนประชาชนอยู่เสมอ ประพทิวัตรปฏิบัติกิจของสงฆ์เป็นประจำ ปฏิบัติตนเรียบง่าย เข้าถึงง่าย ไม่ถือตน พร้อมให้คำปรึกษาต่อประชาชนตลอดเวลา

## ๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

### ๕.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ประการ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

**ด้านทาน (การให้ บริจาคสิ่งของ)** จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้าน ทาน (การให้ บริจาคสิ่งของ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติในหลายด้านเช่น วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย จัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน ให้ข้าวสาร อาหารแห้ง แก่ประชาชนเป็นประจำ ทั้งยังเป็นสื่อกลางในการรวบรวมทรัพย์สินและสิ่งของจำเป็นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน หรือตกทุกข์ได้ยาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูอาหารปริยัตยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น)** ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านสมานัตตตา ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านทาน ผลการวิเคราะห์แบบสัมพัทธ์ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ส่วนใหญ่ รับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกคน พุดจาสุภาพ อ่อนหวาน จิตสำนึกในการ

ให้บริการ และ ให้คำปรึกษาแนะนำ<sup>๑</sup> และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูประดิษฐ์สมณคุณ (จันทโต/ลือจันดา)** ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักสังคหัตถุธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท สังคหัตถุธรรม เป็นเรื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน การผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ พุดแต่ในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ละเว้นความชั่วเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่ายและดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับคนทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหากับประชาชน และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ คือ ด้านสมานัตตตา ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา<sup>๒</sup>

**ด้านปิยวาจา (การพูดหวานชวนไพเราะ)** จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหัตถุธรรม ๔ ด้าน ปิยวาจา (การพูดหวานชวนไพเราะ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดีด้านการพูดต่อประชาชน พูดถูกกาลเทศะ ประกอบด้วยพูดมีเหตุผล มีเมตตาต่อผู้ฟัง มีความจริงใจ มีสัจจะ ไม่วิเคราะห์ รู้จักประนีประนอมพูดถ้อยที่ถ้อยอาศัยต่อกัน และยังพูดเตือนสติให้รอบครอบ **พระมหาสุภัทรชัย วชิรญาณ (สีสะใบ)** ได้วิจัยเรื่อง “การให้บริการตามหลักสังคหัตถุ ๔ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๒๑ ปี ศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ในระดับชั้นปีที่ ๒ และมีจำนวนครั้งในการเข้าใช้บริการ ๓ ครั้งต่อสัปดาห์ นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการให้บริการตามหลักสังคหัตถุ ๔ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๗) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว ได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการให้บริการตามหลักสังคหัตถุ ๔ อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการตามหลักสังคหัตถุ ๔ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตาม

<sup>๑</sup> พระครูอาทรปริยัติยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น), “การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุ ๔ ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

<sup>๒</sup> พระครูประดิษฐ์สมณคุณ (จันทโต/ลือจันดา), “การนำหลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ คณะ ระดับชั้น และจำนวนครั้งในการเข้าใช้บริการ พบว่า นักศึกษาที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ สำหรับนักศึกษาที่มีเพศ อายุ คณะ และจำนวนครั้งในการเข้าใช้บริการต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ไม่แตกต่างกัน<sup>๓</sup> และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์** ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านสมานัตตดา ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านปิยวาจา เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแล้ว พบว่าบุคคลที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการแตกต่างกัน สำหรับอายุและอาชีพ มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน<sup>๔</sup>

**ด้านอัตถจริยา (การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น)** จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านอัตถจริยา (การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อุทิศตน อุทิศเวลา อุทิศสถานที่เพื่อชุมชนและสังคม เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของประชาชนสามารถให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตแก่ประชาชนได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ให้กินดี อยู่ดี ซวีเป็นสุข ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยส่งเสริมสัมมาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **มณีนุช ไพโรติ** ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร้ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด (P.C.S.)” ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร้ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ๓ อันดับแรกได้แก่ ท่านรู้สึกภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้ทำงานในองค์กรนี้, ท่านปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและดีที่สุดเพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จ และ ท่านมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน

<sup>๓</sup> พระมหาสุภัทรรชย วชิรธนาโณ (สีสะเกป), “การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

<sup>๔</sup> อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙, ๔.๐๗ และ ๔.๐๗ ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ องค์กรสนับสนุนให้ท่านมีโอกาสได้พบปะสังสรรค์กับเพื่อนพนักงานภายในองค์กรและผู้บริหารตามโอกาสสมควร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๑ เมื่อเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานโดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการศึกษา รายได้ ระยะเวลาการทำงาน และฝ่าย / แผนกที่สังกัด พบว่า พนักงานที่มีสถานภาพส่วนบุคคลต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกันทุกด้าน ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสังคหวัตถุ ๔ กับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานพบว่า ปัจจัยด้านสมานัตตนา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก และปัจจัยด้านอัตถจริยาและปิยวาจามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ส่วนปัจจัยด้านทานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ผลการศึกษาแนวทางการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน พบว่า องค์กรควรเพิ่ม ด้านทาน ด้วยการฝึกอบรมสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรให้กับพนักงาน ด้านปิยวาจา โดยปรับปรุงระบบการสื่อสารด้วยการรับฟังความคิดเห็นจากพนักงานทุกระดับ ด้านอัตถจริยา องค์กรควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงาน และปรับปรุงระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และด้านสมานัตตนาควรปฏิบัติต่อพนักงานด้วยความเสมอภาค และเปิดโอกาสให้พนักงานปฏิบัติงานเหมาะสมตามศักยภาพของตน<sup>๕</sup> และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา โชติธาดา ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุกับการประสานงานของบุคลากรสำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร” ผลการวิจัยพบว่าระดับการปฏิบัติตามสังคหวัตถุของบุคลากรสำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา ด้านทาน และด้านสมานัตตนา ระดับการประสานงานของบุคลากรสำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวมพบว่ามีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านความร่วมมือ ด้านความสอดคล้อง และด้านระบบสื่อสาร ส่วนด้านผู้ประสาน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามสังคหวัตถุกับการประสานงานของบุคลากรสำนักพิมพ์ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สังคหวัตถุโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประสานงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สังคหวัตถุทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประสานงานทุกด้านและ

---

<sup>๕</sup> มณีนุช ไพรดี, “การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร่ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด (P.C.S.)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

แนวทางสำหรับพัฒนาการปฏิบัติตามสังคหวัตถุและการประสานงานของบุคลากรสำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ควรประสานงานด้วยวาจาอย่างจริงจัง ทำให้การประสานงานได้รับความร่วมมือ ควรพัฒนาด้านผู้ประสานงานและด้านทาน<sup>๖</sup>

**ด้านสมานัตตตา (การปฏิบัติตนให้เหมาะสม)** จากการศึกษา พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านสมานัตตตา (การปฏิบัติตนให้เหมาะสม) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำที่ดี ไม่มีอคติ ช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์เป็นประจำทุกปี ต่อเนื่องสม่ำเสมออย่างทั่วถึง ปฏิบัติตนเรียบง่าย เข้าถึงง่าย ไม่ถือตน พร้อมให้คำปรึกษาต่อประชาชนตลอดเวลา ปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด และมีการเยี่ยมเยียนประชาชนอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุนิษา ฤทธิศาสตร์** ได้วิจัยเรื่อง “การประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรของกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีการประสานงาน โดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบุคลากรมีการประสานงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา ด้านสมานัตตตา และด้านทาน โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้ มีการประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านทาน พบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับ มากทุกข้อ การประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านปิยวาจา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ การประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านอรรถจริยา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ การประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านสมานัตตตา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ<sup>๗</sup> และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พรกมล ชูบุญกุลพงษ์** ได้วิจัยเรื่อง “การ

<sup>๖</sup> กัลยา โขติธาดา, “การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุกับการประสานงานของบุคลากรสำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

<sup>๗</sup> สุนิษา ฤทธิศาสตร์, “การประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลยาวชนและครอบครัวกลาง” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่าการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลยาวชนและครอบครัวกลางโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้ ก) ด้านทาน พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลยาวชนและครอบครัวกลาง ด้านทานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข) ด้านปิยวาจา พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลยาวชนและครอบครัวกลาง ด้านปิยวาจาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ค) ด้านอัตถจริยา พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลยาวชนและครอบครัวกลาง ด้านอัตถจริยาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ง) ด้านสมานัตตตา พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลยาวชนและครอบครัวกลาง ด้านสมานัตตตาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ<sup>๔</sup>

#### ๕.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

จากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

**การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล** จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ แก่ผู้ประสบภัยต่างๆ มีการจัดโรงทาน ในช่วงเวลาสำคัญ อยู่อย่างสม่ำเสมอ มีการตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจน มีการออกแจกสิ่งของจำเป็น แก่ผู้ป่วย และชาวบ้าน สม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อุบลศรี เสนาะรักษ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในงานสังคมสงเคราะห์ใน เขตกรุงเทพมหานคร” จากการวิจัยพบว่า บทบาทพระสงฆ์ด้านสวัสดิการให้การสงเคราะห์ต่างๆ คือ การใช้เสนาสนะภายในวัด หรือให้มีการจัดกิจกรรม

<sup>๔</sup> พรกมล ชูบุญพงษ์, “การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลยาวชนและครอบครัวกลาง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ต่างๆภายในวัด เช่น การตั้งสภาตำบล ใช้เป็นพื้นที่ ประชุมของทางราชการ เป็นที่ประชุมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลของท้องถิ่น ให้ใช้ศาลาการเปรียญ หรือบริเวณวัด เพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆให้แก่ราชการ ประชาชน ชาวบ้านเจ้าของวัดให้มาร่วม รับบริจาคจากราชการ หรือจัดกิจกรรมให้กลุ่มต้อโอกาสทางสังคม ให้ได้รับการฝึกฝน พัฒนาตาม ศักยภาพ เช่น การช่วยเหลือเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน นอกจากนี้ เจ้าอาวาสแบ่งที่วัดให้จัดตั้งสถานศึกษา สถานิอนามัย ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์หรือเป็นที่ตั้งของหน่วยงาน ราชการ ประปาประจำหมู่บ้าน ตลอดจนจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่างๆ เช่น เกิดอุทกภัย พระสงฆ์จัดการรวบรวมเครื่องอุปโภค บริโภคจากผู้มีจิตศรัทธานำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นต้น<sup>๙</sup> และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมชาย เอี่ยมสะอาด ได้ทำการศึกษาเรื่อง “บทบาทของวัดพัฒนาตัวอย่างในการช่วยเหลือสังคม : ศึกษากรณีของวัดในกรุงเทพมหานคร กับวัดในภาคกลาง” กล่าวว่า สาธารณสงเคราะห์ความมุ่งหมายในเรื่องนี้คือ ให้อำนาจแก่วัดต่างถ้อยทีถ้อยอาศัยกันและกัน ชาวบ้านพากันบำรุงวัด ฝ่ายชาวก็อำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านในทางที่ชอบที่ควร โดยยึดหลักของสมณะพึงบำรุงกุลบุตร กุลธิดา ในสังคาลวาทสูตร (ทศ ๖) ยกตัวอย่างเช่น ๑.วัดจัดตั้งอำนวยความสะดวกผู้เยาว์ขึ้นตามคำแนะนำของกรมการศาสนา เพื่อสงเคราะห์เด็กผู้เยาว์ในหมู่บ้านที่ตั้งวัด ๒.กันที่ดินบางส่วนให้ราชการ ปลูกสร้างโรงเรียน และทางวัดก็ให้ความอุปถัมภ์แก่โรงเรียน ๓.เอื้อเพื่อให้สถานที่ ตั้งหน่วยงานการกุศลสาธารณประโยชน์ภายในวัด ซึ่งไม่ทำให้วัดได้รับความเสื่อมเสียทั้งด้านศิลปกรรมและด้านจิตใจของประชาชนเช่นตั้งสุขศาลา สถานิอนามัย สุสาน และฌานสถาน เป็นต้น ๔.กันบริเวณวัดส่วนใดส่วนหนึ่งอันเหมาะสมไว้ ปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นหรือมีศาลาที่พักให้ประชาชนได้พักผ่อนหาความสงบใจเป็นครั้งคราว<sup>๑๐</sup>

**ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์** จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า มีการอนุญาตให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน จัดตั้งมูลนิธิ กองทุนสงเคราะห์เพื่อการกุศลของวัด จัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์สถานศึกษาโรงเรียน มีการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน ฝึกอบรมวิชาชีพ มีการสนับสนุนกิจการ ป้องกันอบายมุข และยาเสพติดในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ

<sup>๙</sup> อุบลศรี เสนาะรักษ์, “บทบาทของพระสงฆ์ในงานสังคมสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๔).

<sup>๑๐</sup> พระสมชาย เอี่ยมสะอาด, “บทบาทของวัดพัฒนาตัวอย่างในการช่วยเหลือสังคม : ศึกษากรณีของวัดในกรุงเทพมหานคร กับวัดในภาคกลาง”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๓).



วินัย เก่งสุวรรณ ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับงานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มโรงเรียนกลุ่มที่ ๑๐” พบว่า บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ที่ทำได้ดีที่สุด คือ ๑) บทบาทด้านการศึกษา วัดให้สถานที่เป็นโรงเรียน และอาคารเรียน พระเป็นผู้สอนและอบรมเยาวชนให้รู้หนังสือ ให้เป็นผู้มีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมอนุเคราะห์การจัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กก่อนวัยเรียน ชักชวนชาวบ้านให้สนับสนุนด้วยทุนการศึกษา และอุปกรณ์การเรียน ๒) บทบาทด้านการสาธารณสุข พระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาลแก่ชาวบ้านในทุกระดับความเจ็บป่วย โรคบางชนิดหายด้วยแรงศรัทธาที่ผู้ป่วยมีต่อพระสงฆ์ ๓) บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจของประชาชน พระสงฆ์ให้ธรรมทานแก่ประชาชนจิตใจที่พัฒนาแล้วจะไม่วุ่นวายจะเข้าใจในความหมายของคำว่า ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม นอกจากนี้การสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ก็สามารถช่วยให้เกิดความสุขสงบทางจิตใจได้มาก ๔) บทบาทด้านการสงเคราะห์ทางจิต พระสงฆ์มีบทบาทในด้านการช่วยบรรเทาปัญหาและมีส่วนช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชนได้มาก งานสังคมสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ทำได้โดยตรง คือ งานสังคมสงเคราะห์ทางจิตใจเป็นหลัก ๕) บทบาทด้านการพัฒนาท้องถิ่น ในชนบทพระสงฆ์มีบทบาทมากในฐานะผู้นำด้านการเสนอความคิดริเริ่ม และระดมความร่วมมือของชาวบ้านในการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน<sup>๑๑</sup> และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูกิตติสาครธรรม กิตติธโร (ศิริ วิจารณ์จันทร์) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ประชาชนมีส่วนร่วมด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ ด้านการแสวงหาการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการให้การสนับสนุน อยู่ในระดับมาก และระดับสุดท้ายคือ ด้านการสงเคราะห์แบบให้เปล่า อยู่ในระดับปานกลาง (๒) ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีส่วนร่วมด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาครจังหวัดสมุทรสาครไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและบทบาทและทางแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาครมีดังนี้ คือ ๑) ด้านการให้การสนับสนุน ประชาชนเสนอว่าการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนกิจกรรมต่างๆ ในวัด การสนับสนุนกิจกรรมการป้องกันยาเสพติด และควรมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์

<sup>๑๑</sup> วินัย เก่งสุวรรณ, “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับงานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มโรงเรียนกลุ่มที่ ๑๐”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑).

การจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเพิ่มมากขึ้น ๒) ด้านการแสวงหาการมีส่วนร่วม ประชาชนเสนอว่า ควรมีการร่วมมือในการพัฒนาโครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์โดยร่วมมือกับหน่วยงานราชการ และ ภาคเอกชนในการทำโครงการที่เป็นประโยชน์ เช่น การส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น และ ๓) ด้านการ สงเคราะห์แบบให้เปล่า ประชาชนเสนอว่า ควรมีการให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยน้ำท่วม ให้เงินทุน ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเช่น มอบทุนการศึกษาให้กับเด็กนักเรียน จัดตั้งกองทุนสนับสนุน กิจกรรมของชุมชน เป็นต้น<sup>๑๖</sup>

**ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ** จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า มีการจัดตั้งและสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กเล็กก่อน เภดณีในวัด มีการสนับสนุนให้มีการจัดสร้างที่พักสำหรับผู้สูงอายุ มีส่วนร่วมในการสร้างสาธารณะ ประโยชน์ ถนน ประปา ช่วยเหลือสนับสนุนสถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น โรงพยาบาล อนามัย สนับสนุนกิจกรรม อันเป็นสาธารณประโยชน์ในชุมชน เช่นการปลูกต้นไม้ ทำความสะอาดถนน หนทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาไชยณรงค์ ภทฺทมนี (เสริมแก้ว)** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาท ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” จาก ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของการสาธารณสงเคราะห์ ที่พระสงฆ์หรือวัดวาอารามต่างๆ จัดทำอยู่ใน ปัจจุบัน คือ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดคลอง การสร้างฌาปนสถาน การสร้างประปา การสร้างเครื่องกำเนิด ไฟฟ้า การช่วยพิทักษ์รักษาสิ่งที่เป็นสาธารณสมบัติและการอื่นๆ เป็นการเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสา ธารณสมบัติของแผ่นดิน เป็นต้น<sup>๑๗</sup> และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสาครวิริยคุณ (พумаเกี้ยว)** ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่ตอบบทบาทการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการใน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร” มีผลต่อการวิจัยพบว่า (๑) ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัด สมุทรสาคร มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อับ

<sup>๑๖</sup> พระครูกิตติสาครธรรม กิตติธโร (ศิริ วิมารจันทร์), “การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการสาธารณ สงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราช วิทยาลัย, ๒๕๕๖).

<sup>๑๗</sup> พระมหาไชยณรงค์ ภทฺทมนี (เสริมแก้ว), “บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดชลประทาน รังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ดับแรก ได้แก่ ด้านการดำเนินการเอง และด้านการเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ (๒) ประประชาชนเพศ อายุ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกันแต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และ (๓) ประชาชนให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข ดังนี้คือ ๑) ด้านการดำเนินการเอง ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่ออบรมให้ความรู้แก่ประชาชนน้อยเกินไป พระสังฆาธิการควรจัดกิจกรรมเพื่ออบรมให้ความรู้แก่ประชาชนมากกว่านี้ ๒) ด้านการเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ได้แก่ พระสังฆาธิการให้ความสนับสนุน และร่วมบริจาคทรัพย์ อุปรกรณ์ต่างๆ แก่มูลนิธิหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์มากกว่านี้ ๓) ด้านการเกื้อกูลสาธารณสุขสมบัติ ได้แก่ พระสังฆาธิการยังคงอนุญาตหน่วยงานและภาคเอกชน ใช้สถานที่ของวัดเป็นที่ตั้งมูลนิธิและกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนรวมทั้งการฝึกอบรมในการประกอบวิชาชีพต่างๆ ยังน้อยอยู่ พระสังฆาธิการควรอนุญาตให้ หน่วยงานและภาคเอกชน ใช้สถานที่ของวัดเป็นที่ตั้งมูลนิธิและกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนรวมทั้งการฝึกอบรมในการประกอบวิชาชีพต่างๆ ๔) ด้านการเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ ได้แก่ พระสังฆาธิการให้การสนับสนุนของทุนการศึกษาสิ่งของให้เด็กและเยาวชนที่เรียนดี ประพฤติดี แต่ด้อยทุนทรัพย์ยังน้อยอยู่ พระสังฆาธิการให้การสนับสนุนของทุนการศึกษาสิ่งของให้เด็กและเยาวชนที่เรียนดี ประพฤติดี แต่ด้อยทุนทรัพย์มากกว่านี้ (๔) พระสังฆาธิการควรมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชนในชุมชน เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน เป็นต้น พระสังฆาธิการควรให้การช่วยเหลือการส่งเสริมกิจการของภาครัฐหรือเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่ง ที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า เป็นต้น<sup>๑๔</sup>

**ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป** จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์ให้การช่วยเหลือใกล้เคียงข้อพิพาทของชาวบ้านในชุมชน ให้การช่วยเหลือด้านศึกษา หรือโรงเรียนการกุศลของวัด ให้การช่วยเหลือในคราวเกิด อัคคีภัย ไฟไหม้ น้ำท่วม เกิดโรคระบาด โควิด ๑๙ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระครูสาครโชติธรรม (สำรวย กิตติภโท/จันทอง)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการการ

<sup>๑๔</sup> พระครูสาครวิริยคุณ (พุ่มาเกี้ยว), “ความคิดเห็นของประชาชนที่ต่อบทบาทการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์, ๒๕๕๖).

ตามทัศนคติของคนในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการการตามทัศนคติของคนในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อันดับแรก ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการการในด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ การบริการจัดการด้านการปฏิบัติและอันสุดท้ายคือ การจัดการและการวางแผน (๒) ประชาชนที่มีเพศรายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการการตามทัศนคติของคนในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ไม่แต่ต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอยู่ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๓) ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขที่สำคัญคือ (๑) ด้านการให้การสนับสนุน มีการของบประมาณจากรัฐ มีการขอบริจาคจากประชาชน ทำหนังสือขอความอุปถัมภ์ในเขตเทศบาล (๒) ด้านการแสวงหาการมีส่วนร่วมมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางเสียงตามสาย และการรณรงค์การรักษา การอนุรักษ์น้อยเกินไป จึงควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการให้การสนับสนุนและรณรงค์ในเรื่องการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง และ (๓) ด้านการสาธารณสุขแบบให้เปล่า ประชาชนที่ได้รับการบริหารจัดการในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมงานการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่นกับพระสังฆาธิการที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคล และในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร (๔) ผลการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า ๑) ด้านการแสวงหาการมีส่วนร่วม มีการจัดกิจกรรมหลายอย่างเพื่อประชาชนช่วย ในด้านการศึกษาช่วยเหลือผู้สูงอายุ ช่วยสนับสนุนในการเรียนการสอนของเด็กและพระภิกษุสามเณร จัดให้มีประเพณีของไทย พระสังฆาธิการได้มีการจัดอบรมกลุ่มอาชีพ ในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว ๒) ด้านการให้การสนับสนุน มีการบริจาคทุนให้แก่ักเรียนยากจน ในความอนุเคราะห์เด็กผู้ด้อยโอกาสตลอดเวลาสร้างบ่อน้ำประปา สร้างถนน และช่วยเหลือผู้เร่ร่อนเป็นที่พึ่งดีมาก<sup>๑๔</sup> และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วินัย เก่งสุวรรณ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับงานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ: ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มโรงเรียนกลุ่มที่ ๑๐” พบว่า บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ที่ทำได้ที่ดีที่สุดคือ ๑) บทบาทด้านการศึกษาวัดให้สถานที่ที่เป็น

<sup>๑๔</sup> พระครูสาครโชติธรรม (สำรวย กิตติภทฺโท/จันทอง), “การบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการการตามทัศนคติของคนในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

โรงเรียน และอาคารเรียน พระเป็นผู้สอนและอบรมเยาวชนให้รู้หนังสือ ให้เป็นผู้มีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมอนุเคราะห์การจัดตั้งโรงเรียน ชักชวนชาวบ้านให้สนับสนุนด้วย ทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียน ๒) บทบาทด้านการสาธารณสุข พระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาลแก่ชาวบ้านในทุกๆระดับ ความเจ็บป่วย โรคบางชนิดหาย ด้วยแรงศรัทธาผู้ป่วยที่มีต่อพระสงฆ์ ๓) บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจของประชาชน พระสงฆ์ให้ธรรมทานแก่ประชาชน จิตใจที่พัฒนาแล้วจะไม่วุ่นวายจะเข้าใจในความหมายของคำว่า ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม นอกจากนี้ การสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ก็สามารถช่วยให้เกิดความสงบสุขทางจิตใจได้มาก ๒) บทบาทด้านการสาธารณสุข พระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาลแก่ชาวบ้านในทุกๆระดับ ความเจ็บป่วย โรคบางชนิดหาย ด้วยแรงศรัทธาผู้ป่วยที่มีต่อพระสงฆ์พระสงฆ์มีบทบาทในด้านการบรรเทาปัญหา และมีส่วนช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชนได้มาก งานสมาคมสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ได้ทำโดยตรง คืองานสังคมสงเคราะห์ทางจิตใจเป็นหลัก ๕) บทบาทด้านการพัฒนาท้องถิ่น ในชนบทพระสงฆ์มีบทบาทมากในฐานะผู้นำด้านการเสนอความคิดริเริ่ม และระดมความร่วมมือของชาวบ้านในการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน<sup>๑๖</sup>

---

<sup>๑๖</sup> วินัย เก่งสุวรรณ, “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับงานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ: ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มโรงเรียนกลุ่มที่ ๑๐”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑).

### ๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม ดังนี้

#### ๕.๓.๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาจิตใจประชาชนให้มากเป็นพิเศษ ควรมี การทำงานที่เป็นระบบระเบียบและมีเครือข่ายเดียวกัน และควรมีความร่วมมือและประสานงาน กันอย่างมีความสามัคคี

๒. ควรกำหนดนโยบายและแผนงาน และจัดงบประมาณ เพิ่มบุคลากร มีการติดตามผลงาน ในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจังและมีความต่อเนื่อง

๓. ควรมีการวางแผนเพื่อการประชาสัมพันธ์ควบคู่ไปกับการเตรียมการเกี่ยวกับงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์โดยยึดหลักวิชาการกฎระเบียบทางสังคมและไม่ขัดต่อหลักธรรมวินัย

#### ๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. ควรนำผลของการวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๒. ควรนำปัญหาที่ได้จากการวิจัยนี้มาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังมีปัญหาอยู่ โดยให้ทุกภาคส่วน ในอำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

๓. ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยสร้างองค์ความรู้ในการสร้างสังคมแห่งการแบ่งปันน้ำใจสู่สาธารณชน ในระดับประเทศให้มาก เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นฐานคิดในการพัฒนาระบบการดำเนินงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ในอำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว

๔. องค์กรทางคณะสงฆ์และภาครัฐที่ต้องการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรของตน และมีความต้องการพัฒนาวิชาการความรู้ของหน่วยงานและประสงค์จะทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์เพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้นควรสนับสนุนกิจกรรมด้านการวิจัยและพัฒนาสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้มากขึ้น

### ๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลโดยคณะสงฆ์

๒. ในการวิจัยควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลครั้งต่อไป

๓. ควรศึกษาบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย เพื่อที่จะได้ทราบความเป็นมาเป็นไปของคณะสงฆ์ที่มีบทบาทในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ต่างกันหรือไม่ อันจะเป็นการบูรณาการความรู้ของคณะสงฆ์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการศึกษาสงเคราะห์ให้มั่นคงในพระพุทธศาสนา

## บรรณานุกรม

### ๑. ภาษาไทย

#### ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

#### ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

##### (๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **วัดพัฒนา ๔๓**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๓.

\_\_\_\_\_ . **คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐.

คะนิงนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร. **หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**.

กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕.

ชำเรือง วุฒิจันทร์. **การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ**.

กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.

บุญศรี พานะจิตต์. **“ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว**

**อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี”**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๔.

ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร :

ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดร ธรรมโม). **สังฆาธิปไตย : ระเบียบปกครองสงฆ์**. พะเยา : หจก. โรง

พิมพ์เจริญอักษร, ๒๕๕๐.

พระญาณสุนทร. **ธรรมประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทจรัสสินทวงศ์จำกัด, ๒๕๕๑.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). **การคณะสงฆ์และพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **เทศน์ : การเผยแผ่ที่สำคัญศักดิ์สิทธิ์**. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์เสียงเชียงใหม่, ๒๕๕๖.

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสสุธมโม). **สารภาค ๑๕**. กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘.

\_\_\_\_\_ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สือตะวันจำกัด, ๒๕๔๕.



## บรรณานุกรม (ต่อ)

- ..... . พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **ธรรมนุญชีวัต**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐.
- พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ. **ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการเชิงพุทธ**. พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.
- พระมหาบัว ปิยวงโณ. **การจัดระเบียบสังฆมณฑล**. นนทบุรี : รุ่งโรจน์การพิมพ์, ๒๕๔๙.
- ไพบุลย์ เสียงก้อง. **“หลักการบริหารวัด” วัดพัฒนา ๔๔**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๔.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พลัสเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **ตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **วัดพัฒนา ๕๐**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.
- สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์. **การวิจัยทางการศึกษา**. ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.

### (๒) วิทยานิพนธ์:

- กัลยา โชติธาดา. “การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุกับการประสานงานของบุคลากรสำนักงานการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- ชำเรือง วุฒิจันทร์. “การพัฒนากิจกรรมคณะสงฆ์และพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๒.
- พรกมล ชนุกุลพงษ์. “การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

## บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูกิตติสาครธรรม กิตติธโร (ศิริ วิมารจันทร). “การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการสาธารณสุข สงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระครูประดิษฐ์สมณคุณ (จันทโต/ลือจันดา). “การนำหลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของ บุคลากรเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระครูปลัดอาทิตย์ อตถเวที (ชองดี). “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ ของพระเทพ โสภณ (ประยูร ธมมจิตโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระครูสาครโชติธรรม (สำรวย กิตติภโท/จันทอง). “การบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของ พระสังฆาธิการการตามทัศนะของคนในเขตเทศบาลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระครูสาครวิริยคุณ (พุ่มาเกี่ยว). “ความคิดเห็นของประชาชนที่ตอบบทบาทการสาธารณสุขสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์, ๒๕๕๖.
- พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น). “การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุ ๔ ในการ บริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระมหาไชยณรงค์ ภาทมนูณี (เสริมแก้ว). “บทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดชนประทาน รังษฤษฏ์อำเภอบางกร่าง จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

## บรรณานุกรม (ต่อ)

พระมหาทนะนงชัย บุรณพิสุทธิ์. “บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร”.

**วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖.

พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย (แก้ววงษ์น้อย). “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระมหาสุภัทรชัย วชิรณาโณ (สีสะใบ). “การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระสมชาย เอี่ยมสะอาด. “บทบาทของวัดพัฒนาตัวอย่างในการช่วยเหลือสังคม : ศึกษากรณีของวัดในกรุงเทพมหานคร กั้วัดในภาคกลาง”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓.

พระสมุห์จรัญ จารุธมโม (จารุเจริญวงษ์). “บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

มณีนุช ไพรดี. “การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร้ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด (P.C.S.)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

วินัย เก่งสุวรรณ. “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับงานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ: ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มโรงเรียนกลุ่มที่ ๑๐”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

สุนิษา ฤทธิศาสตร์. “การประสานงานโดยการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

## บรรณานุกรม (ต่อ)

อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์. “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังกัดวัตถุ ๔ ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

อุบลศรี เสนารักษ์. “บทบาทของพระสงฆ์ในงานสังคมสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.

### (๓) บทความ

อรศิริ เกตุศรีพงษ์. “สังกัดวัตถุ ๔ : วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการความรู้”, **วารสาร Productivity World เพื่อการเพิ่มผลผลิต**, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๖๘ (พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๕๐).

### (๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่นๆ

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสระแก้ว. **ทะเบียนวัดในเขตปกครองอำเภอสระแก้ว**. สระแก้ว : วัดในอำเภอสระแก้ว, ๒๕๖๓. (อัดสำเนา)

### (๕) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ พระมหาวิชัย ดิคุขปญโญ. ตำแหน่งเจ้าคณะตำบลวังน้ำเย็น คลองหินปูนเขต ๔, ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

\_\_\_\_\_ พระอธิการสมพงษ์ จันทวนโณ. ตำแหน่งเจ้าคณะตำบลโนนหมากเค็ง เขต ๓, ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

\_\_\_\_\_ นายมณฑล น้อยจันทร์. กำนันตำบลวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว, ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

\_\_\_\_\_ นายพนม ทองสุข. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๔ ตำบลวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว, ๑ เมษายน ๒๕๖๔.

\_\_\_\_\_ นางสาวธมลวรรณ นนทการ. ประชาชนหมู่ที่ ๑ ตำบลวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว, ๑ เมษายน ๒๕๖๔.

\_\_\_\_\_ นายเงิน ปันบุตร. ประชาชนหมู่ที่ ๑ ตำบลวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว, ๑ เมษายน ๒๕๖๔. ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

\_\_\_\_\_ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

## บรรณานุกรม (ต่อ)

\_\_\_\_\_ ดร.นิกร ศรีราช. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา  
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

### ๒. ภาษาอังกฤษ

#### (1) Book:

Bartz, A.E.. **Basic Statistical Concepts**, 4<sup>th</sup> ed. New Jersey: Prentice-Hall, 1999.

Lee J. Cronbach. **Essentials of Psychological Testing**, 4<sup>th</sup> ed. New York: Harper &  
Row, 1971.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือของความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ คือ ๘๒๐๐

ที่ ฮว ๘๐๐๕.๒/ ก ๐๖๑

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.ดร.

ด้วย พระเทพวา ฉายา สุกเทโว นามสกุล โทคา รหัสประจำตัวนิสิต ๒๓๐๑๒๐๔๒๓๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุโมฆะปกครองของท่าน จึงขออนุมัติคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๐๓๕๐๖๒๒๖  
พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร  
พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.ดร.

ผู้ประสานงาน : พระเทพวา สุกเทโว

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๓๕-๒๕๘๓๕๕๗







ที่	การช่วยเหลือแก้อุปสรรคประชาชนตาม หลักสังฆวิถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอ วังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๔	การช่วยเหลือแก้อุปสรรคประชาชนทั่วไป								
๑	พระสังฆาธิการให้การช่วยเหลือใกล้แก่ชื่อ ภิกษาพรธรรมาบ้านโนนชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสังฆาธิการให้การช่วยเหลือด้านศึกษา หรือโรงเรียนการกุศลของวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสังฆาธิการให้การช่วยเหลือในคราวเกิด อุทกภัย ภัยไข้	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔	พระสังฆาธิการให้การช่วยเหลือในคราวเกิด น้ำท่วม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	พระสังฆาธิการให้การช่วยเหลือในเกิดโรค ระบาด โควิด ๑๙	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ตรวจแล้ว



ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

(Try Out)

ที่ ยว ๘๐๐๕.๒/ ๐๙๗๒



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิจัยการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง 8 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลสำโรง อำเภอนิคมพัฒนา  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม  
เรียน พระมหาประพันธ์ศักดิ์ ทัศนวิสุทธิ เจ้าคณะอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา  
ตั้งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระเทพวราจารย์ สุภเทโว นามสกุล โทคา รหัสประจำตัวนิสิต ๒๓๐๑๒๐๕๒๑๗  
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลเรื่อง "การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวิถีสถาปัตยกรรมของคณะสงฆ์  
อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์

ในการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุในเขตปกครองของท่าน จึงขอ  
ความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความ  
เที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ  
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธิธัญญาภรณ์, มศ.ศร.)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระเทพวราจารย์ สุภเทโว

โทรศัพท์ : ๐๓๕-๒๔๘๖๕๑๗

## Case Processing Summary

		N	%
Cases:	Valid	๓๐	๑๐๐.๐
	Excluded <sup>a</sup>	๐	.๐
	Total	๓๐	๑๐๐.๐

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

## Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.๙๖๓	๔๐

  
 (พระคุณีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.)  
 อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์  
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

## Item-Total Statistics

Questionnaire	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
๑. พระดีธำชิตการช่วยเหลือประชาชน ผู้ประสบภัยพิบัติในหลายด้าน	.๗๒๓.๙๓๓	๕๘๓.๕๘๖	.๖๓๓	.๙๖๒
๒. พระดีธำชิตการจัดตั้งศูนย์บรรเทาทุกข์ ภายในวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อน	.๗๒๓.๙๓๓	๕๘๓.๕๘๖	.๖๓๖	.๙๖๒
๓. พระดีธำชิตการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนในช่วงเทศกาลสำคัญ	.๗๒๓.๙๓๓	๕๘๓.๖๘๗	.๕๓๓	.๙๖๒



ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย



ที่ ยว ๕๐๐๕๒/ก ๓๔๐



มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา  
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา  
อาคารเรียนรวม ชั้นปี ชั้น 5 ห้อง 0 504  
แผนที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังนันทน์  
จังหวัดนครราชสีมา 33170  
โทร. 055 - 298 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 055 - 298 - 000 ต่อ 8203  
Website : gms.mcu.ac.th  
E-mail : gms@mcu.ac.th

๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอลความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิติศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
เรียน พระครูรัตนวรรณภรณ์ (สะอาด อคฺควณฺโณ) เจ้าคณะอำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว  
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระเทพว ฉายา สุขเทโว นามสกุล โทคา รหัสประจำตัวนิติศึกษา ๒๕๐๑๒๐๔๒๒๙  
นิติศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช  
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะ  
สงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุในเขตปกครองของท่าน  
จึงขอลความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติศึกษาคำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี  
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

อินดี

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระเทพว สุขเทโว

โทรศัพท์ : ๐๕๕-๕๐๐๕๒

ภาคผนวก ง  
หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย





ภาคผนวก จ  
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย



ภาคผนวก ฉ  
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย





ภาคผนวก ข

รูปภาพเก็บข้อมูล สัมภาษณ์



สัมภาษณ์ พระอธิการสมพงษ์ จันทวณฺโณ ตำแหน่งเจ้าคณะตำบลโนนหมากเค็ง เขต ๓



สัมภาษณ์ พระมหาวิชัย ติกขปญฺโญ ตำแหน่งเจ้าคณะตำบลวังน้ำเย็น คลองหินปูนเขต ๔



สัมภาษณ์ พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์



เก็บข้อมูลแบบสอบถาม

## ประวัติผู้ทำวิจัย



- ชื่อ-นามสกุล : พระเทวา สุภเทโว (โตดา)
- วัน/เดือน/ปีเกิด : ๒๗ เมษายน ๒๕๐๕
- ภูมิลำเนา : ๘๔/๕๖ ม.เอเชียโฮมทาว์ ๒ ตำบล ไทรน้อย อำเภอ ไทรน้อย  
จังหวัด นนทบุรี
- การศึกษา : พุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ผลงานวิชาการ : พระเทวา สุภเทโว. (๒๕๖๓).  
เรื่อง บทบาทในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอนาถบิณฑิก  
เศรษฐี นิตยสารพุทธจักรฉบับรวมเล่ม. ฉบับเดือน กรกฎาคม-  
กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓
- : พระเทวา สุภเทโว. (๒๕๖๔).  
วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย นิตยสารพุทธจักรฉบับที่ ๒  
(มีนาคม-เมษายน พ.ศ.๒๕๖๔)
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๓
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดค่ายเจริญ ตำบลคลองหินปูน อำเภอรังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว
- เบอร์โทร : ๐๙๒-๘๒๓-๑๕๑๗